

GELİR VERGİSİ BEYANNAME DÜZENLEME REHBERİ (2023 Yılı Kazançları)

1

Yararlanılan Kaynaklar:

- BDO Denet 2023 Yılına İlişkin Gelir Vergisi
Beyanname Düzenleme Rehberi,
- Gelir İdaresi Başkanlığı Rehber ve Broşürleri,
- Vergi Kanunları,
- Genel Tebliğler,
- Sirküler,
- Bakanlık özelgeleri,
- Yargı Kararları,

İÇİNDEKİLER

1. 2023 YILI GELİR VERGİSİ BEYANLARINI ETKİLEYEN DEĞİŞİKLİK VE UYGULAMALAR:	: 5
1.1. Had ve Tutar Değişiklikleri	: 5-6
1.2. 2023 Yılı Gelirlerini Etkileyen Bazı Düzenlemeler	: 6
1.2.1. Yurt Dışındaki Onarım, Montaj İşleri İle Teknik Hizmetlerde Çalışan Hizmet Erbabının Ücretleri Gelir Vergisinden İstisna Edilmiştir:	: 6
1.2.2. Bireysel Katılım Yatırımcısı İndirimi Uygulamasının Süresi 31/12/2027 Tarihine Kadar Uzatılmış ve İlgili Yılda Gelir Vergisi Beyannamesinde İndirim Konusu Yapılabilecek Tutar Artırılmıştır:	: 7
1.2.3. Genç Girişimcilere Kazanç İstisnasının Yıllık Azami Tutarı Gelir Vergisi Tarifesinin İkinci Dilimindeki Tutara Bağlanmıştır:	: 7
1.2.4. Sanayi Sicil Belgesini Haiz İmalatçılar ile Ar-Ge Faaliyetiyle Uğraşanların Yarı Süreli Amortisman Ayırma İmkanları Bir Yıl Daha Uzatılmıştır:	: 7-8
1.2.5. Yurt Dışındaki Kurumlardan Elde Edilen Temettü Gelirlerinin (Kâr Paylarının) Yarısı Gelir Vergisinden İstisna Edilmiştir:	: 8
1.2.6. Yurt Dışına Hizmet İhracında Uygulanan İndirimin Oranı %50'den %80'e Çıkarılmıştır:	: 8-9
1.2.7. Enflasyon Düzeltmesi İşlemleri:	: 9
2. GELİR UNSURLARI İTİBARIYLA VERGİLENDİRME VE BEYAN ESASLARI:	: 9
2.1. Ticari Kazançlar	: 9
2.2. Esnaf Muaflığından Yararlanan Kazançlar	: 9-10
2.3. Basit Usulde Tespit Edilen Ticari Kazançlar	: 10
2.3.1. Genel Uygulama	: 10-11
2.3.2. Şehir İçi Yolcu Taşımacılığı Yapan Mükellefler İçin Hasılat Esaslı Kazanç Tespiti Uygulaması	: 11
2.4. Arızı Ticari Kazançlar	: 11
2.5. Yıllık Beyan Esasında Vergiye Tabi Ticari Kazançlar	: 11
2.6. Ticari Kazancın Tespitinde İndirilebilecek Gideler	: 11-12
2.7. Ticari Kazancın Tespitinde İndirilemeyecek Giderler	: 12
2.7.1. Gelir Vergisi Kanunu'na Göre İndirimi Kabul Edilmeyen Giderler	: 12-13-14-15
2.8. Ticari Kazançtan İndirim Konusu Yapılabilecek İndirim ve İstisnalar	: 15-16
3. ZİRAİ KAZANÇLAR:	: 16
3.1. Stopaj Usulüne Göre Vergiye Tabi Zirai Kazançlar	: 16-17
3.2. Gerçek Usulde (Yıllık Beyan Esasında) Vergiye Tabi Zirai Kazançlar	: 17
3.3. 5300 Sayılı Kanun Kapsamında Düzenlenen Ürün Senetlerine İlişkin İstisna	: 17
4. ÜCRETLER:	: 17-18
4.1. Vergiden Müstesna Ücretler	: 18
4.2. Gelir Vergisi Stopaj Teşviki Uygulamaları	: 18-19
4.3. Vergiden İstisna Edilen Ücretlerle Stopaj Teşviki Kapsamında Vergisi Terkin Edilen Ücretlerin Yıllık Beyanname ile İlişkisi	: 19-20
4.4. Engellilik İndirimi	: 20
4.5. Vergi Karnesi Esasına Göre Götürü Usulde Vergiye Tabi "Diğer Ücretler"	: 20-21

4.6. Stopaj Esasında Vergiye tabi Ücretler	: 21-22
4.7. Stopaj Esasında Vergiye Tabi Sporcu Ücretleri	: 22-23
4.8. Yıllık Beyan Esasında Vergiye Tabi Ücretler	: 23
5. SERBEST MESLEK KAZANÇLARI:	: 23
5.1. Telif Kazançları İstisnası	: 23-24
5.2. Genç Girişimcilerde Kazanç İstisnası	: 24
5.3. Serbest Meslek Kazancının Tespiti	: 24
5.4. Serbest Meslek Kazancının Tespitinde Hasıllattan İndirilecek Giderler	: 24-25
5.5. Serbest Meslek Kazançlarında Vergi Tevkifatı	: 25
5.6. Arızı Serbest Meslek Kazançları	: 25
6. GAYRİMENKUL SERMAYE İRATLARI:	: 25-26
6.1. Konut İstisnası	: 26-27
6.2. Gayrimenkul Sermaye İradının Safi Tutarının Tespiti	: 27
6.3. Gayrisafi Kira Hasılatı	: 27
6.4. Emsal Kira Bedeli Esası	: 27
6.5. Gerçek Giderler	: 27-28
6.6. Götürü Gider	: 28
6.7. Gayrimenkul Sermaye İratlarında Stopaj	: 28
6.8. Yıllık Beyan Esasında Vergileme	: 28
7. MENKUL SERMAYE İRATLARI:	: 28-29
7.1. Menkul Sermaye İratlarında İndirim Oranı Uygulaması	: 30
7.2. Menkul Sermaye İratlarında İstisna Uygulaması	: 30
7.2.1. Kar Paylarında İstisna Uygulaması	: 30-31
7.2.2. Diğer Menkul Sermaye İratlarında İstisna	: 31
7.3. Yıllık Beyana Tabi Olmayan Menkul Sermaye İratları	: 31
7.4. GVK'nun Geçici 67'inci Maddesine Göre Stopaja Tabi Buldukları İçin Beyana Tabi Olmayan Menkul Sermaye İratları (Geçici Md:67/7)	: 31
7.5. Beyan Sınırının Aşılması Halinde Stopaja Tabi Tutulmuş Oldukları İçin Beyan Edilmeyecek Menkul Sermaye İratları	: 32
7.6. Beyan Sınırının Hesabı	: 32
7.7. Stopaja Tabi Olmama ve Yıllık Belli Bir Tutarı Geçmeleri Sebebiyle Yıllık Beyan Esasında Vergiye Tabi Bulunan Menkul Sermaye İratları	: 32-33
7.8. Menkul Sermaye İratlarında Safi İrat Tutarının Tespiti ve Beyan Edilmesi	: 33
8. DİĞER KAZANÇ VE İRATLAR:	: 33
8.1. Değer Artışı Kazançları ile Bazı Arızı Kazançlara Ayrı Ayrı Uygulanan İstisnalar	: 33
8.2. Değer Artışı Kazançlarında İktisap Bedelinin ÜFE Artış Oranında Arttırılması (Maliyet Bedeli Revizesi)	: 34
8.3. Değer Artışı Kazançlarının Nev'ileri:	: 34
8.4. Menkul Kıymetlerin Elden Çıkarılmasından Doğan Değer Artış Kazançları	: 34
8.5. Gayrimenkullerin Elden Çıkarılmasından Doğan Kazançlar	: 34-35
8.6. Değer Artışı Kazançlarının Yıllık Beyan Esasında Vergilenmesi	: 35
9. ARIZİ KAZANÇLAR:	: 35-36

10. GEÇİCİ VERGİ:	: 36
11. GELİRİN TOPLANMASI VE YILLIK BEYAN:	: 36
11.1. Beyanname Verilip Verilmeyeceği, Ailenin Her Bir Ferdi İçin Ayrı Ayrı Değerlendirilecektir	: 36
11.2. Zarar, Hayat/Şahıs Sigorta Primi, Bağış/Yardım, Sponsorluk, Ar-Ge ve Eğitim/Sağlık Harcaması vb. İndirimler	: 36-37-38
11.3. Yıllık Gelir Vergisi Tarifesi	: 38
11.4. Gelir Vergisinde İndirim Uygulaması	: 39
11.4.1 Ücret Gelirlerinin Yıllık Beyannameye Diğer Gelirler ile Dahil Edilmesi Halinde Gelir Vergisi İndirimi	: 39
11.4.2 Büyük Ölçekli Yatırımlar ile Bölgesel Uygulama Kapsamında Gerçekleştirilen Yatırımlarda İndirim Uygulaması	: 39-40
11.4.3. Vergiye Uyumlu Mükelleflere Vergi İndirimi	: 40-41
11.5. Stopaj Yoluyla Ödenen Vergilerle Geçici Verginin Yıllık Beyannameye Mahsubu	: 41
11.6. Mahsup Fazlası Stopajın İadesi	: 41-42
11.7. Geçici Verginin Mahsup ve İadesi	: 42
11.8. Gelir ve Kurumlar Vergisi Standart İade Sistemi (GEKSİS)	: 42-43
11.9. Beyannamenin Verileceği Vergi Dairesi	: 43
11.10. Beyanname Verme ve Ödeme Zamanı	: 43
11.11. Yıllık Gelir Vergisi Beyanname ve Eklerinin Düzenlenmesi Sırasında Uyulacak Esaslar	: 43-44
11.12. Beyannameye Eklenerek Belgelemler	: 44
11.13. Beyanname ve Eklerinin Elektronik Ortamda Gönderilmesi	: 44
11.14. Defter Beyan Sistemi	: 44-45
11.15. Hazır Beyan Sistemi	: 45
11.16. İhtiyari Beyan	: 45-46
11.17. Maliye Bakanlığı'nın Beyanname Düzenleme Rehberleri ve Diğer Hizmetleri	: 47

Değerli Müşterimiz;

2023 Yılında gerçek kişilerin elde etmiş olduğu kazanç ve iratların, nasıl beyan edileceği hususundaki ayrıntılı açıklamalarımız aşağıdaki bölümlerde yer almaktadır.

193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu (GVK)'nın 1'inci maddesine göre, gerçek kişilerin gelirleri gelir vergisine tabidir. Gelir, bir gerçek kişinin bir takvim yılı içinde elde ettiği kazanç ve iratların safi tutarıdır.

Gelire giren kazanç ve iratlar Kanun'un 2'nci maddesine göre aşağıdaki unsurlardan oluşmaktadır.

- Ticari kazançlar,
- Zirai kazançlar,
- Ücretler,
- Serbest meslek kazançları,
- Gayrimenkul sermaye iratları,
- Menkul sermaye iratları,
- Diğer kazanç ve iratlar.

Bu kazanç ve iratların elde edilmesi, hesaplanması, diğer gelir unsurlarıyla birlikte değerlendirilmesi ve neticede gelir vergisi beyannamesinin hazırlanması ile ilgili açıklamalar bu Özel Bültenimizin konusunu oluşturmaktadır.

İzleyen bölümlerde önce 2023 yılında gelir vergisi beyanlarını etkileyen değişiklik ve uygulamalar, sonra gelir unsurları itibarıyla beyan esasları açıklanacaktır.

5

1. 2023 YILI GELİR VERGİSİ BEYANLARINI ETKİLEYEN DEĞİŞİKLİK VE UYGULAMALAR:

1.1. Had ve Tutar Değişiklikleri:

Bilindiği gibi, vergilendirmeyi ilgilendiren bazı had ve tutarlar yıldan yıla Cumhurbaşkanlığı Kararı ya da yeniden değerlendirme oranında artırılarak uygulanmaktadır.

GVK'nın mükerrer 123'üncü maddesi, GVK'nın muhtelif maddelerinde yer alan maktu had ve tutarların artış usulünü düzenlemektedir.

Cumhurbaşkanınca 2022 yılına ilişkin bir belirleme yapılmadığı için, GVK'nın 21, 23/8, 23/10, 31, 40/1, 40/7, 47, 48, 68, mükerrer 80, 82, 86, 89/15 ve 103 üncü maddelerinde yer alan had ve tutarların 2023 yılında uygulanacak miktarları Maliye Bakanlığınca, GVK'nın mükerrer 123 üncü maddesinde belirtilen usule uygun olarak 2022 yılı için % 122,93 olarak ilan edilen yeniden değerlendirme oranında artırılmak suretiyle belirlenmiş ve 322 seri no.lu Gelir Vergisi Genel Tebliği ile aşağıdaki şekilde ilan edilmiştir.

Maktu Had ve Tutar	2022 Yılı İçin Geçerli Tutar (TL)	2023 Yılı İçin Geçerli Tutar (TL)
İnternet ve benzeri elektronik ortamlar üzerinden yapılan satış hasılatı (9/1-10)	320.000	700.000
Konut istisnası (21)	9.500	21.000
Vergiden müstesna yemek (23/8)	34 (KDV dahil 36,72)	110 (KDV dahil 121)
Ulaşım desteği (23/10)	25,5	56
Engellilik indirimi (31)		
-Birinci derece engelli	2.000	4.400
-İkinci derece engelli	1.170	2.600
-Üçüncü derece engelli	500	1.100
Binek otomobil aylık kira sınırı (40/1)	8.000	17.000
Binek otomobil gider yazılabilecek ÖTV ve KDV toplamı (40/1 ve 68)	200.000	440.000
Binek otomobil amortisman sınırı (40/7 ve 68)		
-ÖTV ve KDV gider yazıldığında - ÖTV ve KDV gider yazılmadığında veya ikinci el alındığında	230.000 430.000	500.000 950.000
Değer artış kazançlarına ilişkin istisna (mük.80)	25.000	55.000
Arızı kazançlara ilişkin istisna (82)	58.000	129.000
Tevkifat ve istisnaya konu olmayan menkul ve gayrimenkul sermaye iratlarına ilişkin beyanname verme sınırı (86)	3.800	8.400
Genel beyan sınırı (86)	70.000	150.000
%5 Vergi İndirimi Sınırı	2.000.000	4.400.000

Diğer yandan 324 seri no.lu Gelir Vergisi Genel Tebliği ile bazı menkul sermaye iratları için uygulanan indirim oranı 2023 yılı için 3,58 olarak ilan edilmiş, yani 2023 yılı gelirlerine uygulanacak indirim oranı 1'den büyük çıkmıştır. Bu nedenle 2023 yılında elde edilen indirim tabi gelirler beyan edilmeyecektir.

1.2. 2023 Yılı Gelirlerini Etkileyen Bazı Düzenlemeler:

2023 yılını etkileyen bazı düzenlemeler ve uygulama değişiklikleri özetle şunlardır:

1.2.1. Yurt Dışındaki Onarım, Montaj İşleri İle Teknik Hizmetlerde Çalışan Hizmet Erbabının Ücretleri Gelir Vergisinden İstisna Edilmiştir:

7420 sayılı "Gelir Vergisi Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun"la GVK'nın 23 üncü maddesinin birinci fıkrasına yeni bir hüküm olarak aşağıdaki (19) numaralı bent eklenmiştir:

"19. Yurt dışında yapılan inşaat, onarım, montaj işleri ile teknik hizmetlerde çalışan hizmet erbabına, fiilen yurt dışındaki çalışmalarını karşılığı işverenin yurt dışı kazançlarından karşılanarak yapılan ücret ödemeleri."

Yapılan bu düzenlemeyle; yurt dışında yapılan inşaat, onarım, montaj işleri ile teknik hizmetlerde çalışmak üzere götürülen ve fiilen yurt dışında çalışan hizmet erbabına yurt dışından karşılanarak yapılan ücret ödemeleri gelir vergisinden istisna edilmiştir.

İstisna uygulaması 01/12/2022 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Anılan düzenleme GVK'nın 23 üncü maddesinde yapıldığından, bu kapsamda yapılan ücret ödemeleri aynı zamanda damga vergisinden de istisna olacaktır. Çünkü, Damga Vergisi Kanununa ekli 2 sayılı listenin "IV – Ticari ve medeni işlerle ilgili kağıtlar" bölümünün 34 üncü bendinde "Gelir Vergisi Kanununun 23 üncü maddesinde belirtilen ücretlere ilişkin kâğıtlar" damga vergisinden istisna edilmiş bulunmaktadır.

1.2.2. Bireysel Katılım Yatırımcısı İndirimi Uygulamasının Süresi 31/12/2027 Tarihine Kadar Uzatılmış ve İlgili Yılda Gelir Vergisi Beyannamesinde İndirim Konusu Yapılabilecek Tutar Artırılmıştır:

GVK'nın geçici 82 inci maddesiyle, 4059 sayılı Hazine Müsteşarlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun ek 5 inci maddesi kapsamına giren bireysel katılım yatırımcısı tam mükellef gerçek kişilerin, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten sonra iktisap ettikleri tam mükellef anonim şirketlere ait iştirak hisselerini en az iki tam yıl elde tutmaları şartıyla, 213 sayılı Vergi Usul Kanununun değerlemeye ait hükümlerine göre hesapladıkları hisselerin tutarlarının %75'ini yıllık beyannamelerine konu kazanç ve iratlarından hisselerin iktisap edildiği dönemde indirebilmelerine imkan sağlanmıştır. Düzenlemeye göre, bazı özellikli durumlarda bu indirim %100 olarak uygulanabilmektedir.

Kanuni düzenlemede başlangıçta söz konusu vergi indiriminden 31.12.2017 tarihine kadar yapılacak hisse iktisapları için yararlanılabilmesi hükme bağlanmıştır. Ancak kanundaki 5 yıllık süre uzatımı yetkisinin Cumhurbaşkanı tarafından kullanılmasıyla birlikte bu süre 31.12.2022 tarihine kadar uzatılmıştır.

Cumhurbaşkanının uzatma yetkisi sınıra geldiğinden ve indirim uygulaması uzatılmak istendiğinden, 7420 sayılı Kanunun 3 üncü maddesi ile yapılan değişiklikte indirimin uygulama süresi 31.12.2027 tarihine kadar uzatılmıştır. Ayrıca, yıllık olarak en çok yararlanılabilecek indirim tutarı 1.000.000 TL'den 2.500.000 TL'ye yükseltilmiştir. Söz konusu değişiklikler, 1/1/2023 tarihinden itibaren elde edilen gelir veya kazançlara uygulanmak üzere yürürlüğe girmiştir.

7

1.2.3. Genç Girişimcilere Kazanç İstisnasının Yıllık Azami Tutarı Gelir Vergisi Tarifesinin İkinci Dilimindeki Tutara Bağlanmıştır:

GVK'nın mük. 20 nci maddesinde düzenlenmiş bulunan genç girişimcilere sağlanan kazanç istisnası kapsamında ticari, zirai veya mesleki faaliyeti nedeniyle adlarına ilk defa gelir vergisi mükellefiyeti tesis olunan ve mükellefiyet başlangıç tarihi itibarıyla 29 yaşını doldurmamış bulunan tam mükellef gerçek kişilerin, faaliyete başladıkları takvim yılından itibaren 3 vergilendirme dönemi boyunca elde ettikleri kazançlarının her yıl 75.000 TL'ye kadarlık kısmı gelir vergisinden istisna edilmiştir.

Kanunda bu sınırın artışına ilişkin bir hükme yer verilmediği için istisna limiti sabit kalmış, dolayısıyla zamanla erimiş ve etkisini kaybetmişti. 7440 sayılı Kanunun 11 inci maddesi ile yapılan değişiklikte, bu üst sınır 1/1/2023 tarihinden itibaren elde edilen gelir ve kazançlara uygulanmak üzere 103 üncü maddede yazılı tarifinin ikinci diliminde yer alan tutar olarak belirlenmiştir. Buna göre, 2023 yılında elde edilen gelirler için indirim üst sınırı 150.000 TL olarak uygulanacaktır. Bu değişiklikte istisna tutarının her yıl otomatik olarak artışı sağlanmış olup, izleyen yıllarda da gelir vergisi tarifesinin artışına paralel olarak sınır artacaktır.

1.2.4. Sanayi Sicil Belgesini Haiz İmalatçılar ile Ar-Ge Faaliyetiyle Uğraşanların Yarı Süreli Amortisman Ayırma İmkanları Bir Yıl Daha Uzatılmıştır:

Bilindiği gibi, Vergi Usul Kanununun geçici 30 uncu maddesi uyarınca, bu maddenin yürürlüğe girdiği 1.5.2018 tarihinden 31.12.2023 tarihine kadar sanayi sicil belgesini haiz mükelleflerce münhasıran imalat sanayiinde veya 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu, 5746 sayılı Araştırma, Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun ve 6550 sayılı Araştırma

Altyapılarının Desteklenmesine Dair Kanun kapsamında faaliyette bulunan mükelleflerce münhasıran Ar-Ge, yenilik ve tasarım faaliyetlerinde kullanılmak üzere iktisap edilen yeni makina ve teçhizat ile aynı tarihe kadar yatırım teşvik belgesi kapsamında iktisap edilen yeni makina ve teçhizat için uygulanacak amortisman oran ve süreleri, Maliye Bakanlığınca bu Kanunun 315 inci maddesine göre tespit ve ilan edilen faydalı ömür sürelerinin yarısı dikkate alınmak suretiyle hesaplanabilmektedir.

Bu hüküm uyarınca 2023 yılı için de artırımlı amortisman uygulama imkânı bulunmaktadır. 7491 sayılı Kanunun 16 ncı maddesiyle geçici 30 uncu maddede yapılan ve 28/12/2023 tarihinde yürürlüğe giren değişiklikle bu süre 31/12/2024 tarihine kadar uzatılmıştır. Dolayısıyla, kapsama giren mükellefler 2024 yılı için de kapsam dahilindeki iktisadi kıymetlerini normal sürenin yarısı kadar bir sürede (artırımlı oranda) itfa edebileceklerdir.

1.2.5. Yurt Dışındaki Kurumlardan Elde Edilen Temettü Gelirlerinin (Kâr Paylarının) Yarısı Gelir Vergisinden İstisna Edilmiştir:

Bilindiği gibi, temettü gelirlerinin elde edildiği ülke ile imzalanmış bulunan çifte vergilendirmeyi önleme anlaşmalarında temettü gelirleri için "istisna" yöntemi öngörülmemiş olması halinde, tam mükellef gerçek kişilerce yurt dışından elde edilen kâr payı gelirlerinin tamamının Türkiye'de verilecek yıllık gelir vergisi beyannamesi ile beyanı zorunludur. GVK'nın 86/1-d maddesi gereğince sadece, bir takvim yılı içinde elde edilen ve toplamı belli bir tutarı (2023 yılı için 8.400 TL ve 2024 yılı için 13.000 TL'yi) aşmayan ve Türkiye'de tevkifata ve/veya istisna uygulamasına konu olmayan menkul ve gayrimenkul sermaye iratları (dolayısıyla kâr payı gelirleri) için yıllık beyanname verilmez, diğer gelirler için beyanname verilmesi halinde de bu gelirler beyannameye dahil edilmez.

7491 sayılı Kanunun 8 inci maddesi ile GVK'nın 22 nci maddesine eklenen 4 üncü fıkrayla; kanuni ve iş merkezi yurt dışında bulunan anonim ve limited şirket niteliğindeki kurumlardan elde edilen kar paylarının yarısı aşağıdaki şartlarla gelir vergisinden istisna edilmiştir:

- İştirak edilen kurumun anonim ve limited şirket (sermaye şirketi) niteliğinde olması,
- Bu kurumların ödenmiş sermayesine asgari %50 oranında sahip olunması (yani asgari iştirak oranı %50 olması),

Kâr payı gelirinin tamamının yıllık gelir vergisi beyannamesinin verilmesi gereken tarihe Türkiye'ye transfer edilmesi. Bu istisna 1/1/2023 tarihinden itibaren elde edilen kar paylarına uygulanmak üzere yayımı tarihinde (28/12/2023) yürürlüğe girdiği için 2023 yılında elde edilen ve şartları sağlayan kar paylarının gelirlerinin yarısı da, bu gelirlerin 31/3/2024 tarihine kadar Türkiye'ye transfer edilmesi şartıyla gelir vergisinden istisna olacaktır.

1.2.6. Yurt Dışına Hizmet İhracında Uygulanan İndirimin Oranı %50'den %80'e Çıkarılmıştır:

Bilindiği gibi, GVK'nın 89/13 maddesi uyarınca, Türkiye'de yerleşmiş olmayan kişilerle, işyeri, kanuni ve iş merkezi yurt dışında bulunanlara Türkiye'de verilen ve münhasıran yurt dışında yararlanan aşağıdaki hizmetlerden elde edilen kazancın yarısı (%50'si) vergiye tabi kazancın belirlenmesinde kazançtan indirilebilmektedir:

- Mimarlık, mühendislik, tasarım, yazılım, tıbbi raporlama, muhasebe kaydı tutma, çağrı merkezi, ürün testi, sertifikasyon, veri saklama, veri işleme, veri analizi hizmetleri
- Planlama, tanıtım, satış, satış sonrası hizmetler, marka yönetimi, finansal yönetim, teknik destek, Ar-Ge, tasarım, dış tedarik, yeni geliştirilen ürünlerin test edilmesi, laboratuvar, araştırma ve analiz, sanayi, turizm, inşaat, tarım, savunma, reklam, internet ve e-ticaret, çevre, sağlık, basın, kültür sanat, sigorta, enerji, spor ve denizcilik, iç ve dış ticaret, lojistik ve ulaştırma alanlarında verilen mesleki eğitim hizmetleri

- İlgili Bakanlığın izni ve denetimine tabi olarak verilen eğitim ve sağlık hizmetleri 7491 sayılı Kanununun 10 uncu maddesiyle GVK'nın 89/1-13 üncü maddesindeki "kazancın %50'si." ibaresi "kazancın, elde edildiği takvim yılına ilişkin yıllık gelir vergisi beyannamesinin verilmesi gereken tarihe kadar tamamının Türkiye'ye transfer edilmesi şartıyla, %80'i." şeklinde değiştirilerek, bu faaliyetlerden elde edilen kazançlara ilişkin indirim oranı, bu kazançların tamamının gelir vergisi beyannamesinin verilmesi gereken tarihe kadar Türkiye'ye transfer edilmesi şartıyla %80'e yükseltilmiştir. Bu düzenleme uyarınca kazancın tamamının Türkiye'ye getirilmemesi halinde hiçbir indirimden yararlanılamayacaktır.

Bu düzenleme 1 1/1/2023 tarihinden itibaren elde edilen gelirler ve kazançlara uygulanmak üzere 28/12/2023 tarihinde yürürlüğe girdiğinden, 2023 yılında elde edilen bu nitelikteki gelirler için de %80 oranında indirimden yararlanabilmek mümkün olup, bunu temin için 2023 yılında elde edilen bu kazançların tamamının 2024 yılı Mart ayı sonuna kadar Türkiye'ye transfer edilmesi gerekmektedir.

1.2.7. Enflasyon Düzeltmesi İşlemleri:

Enflasyon düzeltmesi, kollektif, adî komandit ve adî şirketler dâhil kazançlarını bilanço esasına göre tespit eden gelir vergisi mükellefleri tarafından da yapılmak zorundadır. Bu nedenle, bilanço esasına göre defter tutan gelir vergisi mükelleflerince, 2023 takvim yılı (kendilerine özel hesap dönemi tayin edilenlerde 2024 yılında biten özel hesap dönemi) sonu itibarıyla, 213 sayılı Vergi Usul Kanununun geçici 33 üncü maddesi gereğince, 2023 hesap dönemine ilişkin mali tablolarının mezkûr madde ve aynı Kanunun mükerrer 298 inci maddesinin (A) fıkrası hükümleri çerçevesinde enflasyon düzeltmesine tabi tutulması gerekmektedir.

Bilanço esasına göre defter tutan kollektif, adî komandit ve adî şirketlerde enflasyon düzeltmesi bu şirketlerin bilançoları nezdinde yapılacaktır. 2023 hesap dönemi sonuna ait bilançoya ilişkin yapılan enflasyon düzeltmesinden kaynaklanan kâr/zarar "Geçmiş Yıllar Kârları/Zararları" hesaplarında gösterilecektir. Kayıtlarda yer alan eski dönemlerden gelen kâr veya zararlar da mukayyet değerleri üzerinden enflasyon düzeltme hesabına kaydedilmek suretiyle bu hesaba aktarılacaktır. Bu şekilde tespit edilen geçmiş yıl kârı vergiye tabi tutulmayacak, geçmiş yıl zararı ise zarar olarak kabul edilmeyecektir.

2023 yılı hesap dönemine ait gelir/kurumlar vergisi beyannamesinde yer alan indirilemeyen geçmiş yıl mali zararları ile cari dönem mali zararları matrahın tespitinde mukayyet değerleri ile dikkate alınacaktır. Diğer bir ifade ile 1/1/2024 tarihinden sonra verilecek yıllık gelir vergisi ve kurumlar vergisi beyannameleri ile geçici vergi beyannamelerinde beyan edilen vergi matrahlarının tespitinde, (düzeltme öncesi bilançolara dayanan) 2023 yılı mali zararı ve önceki yıllara ait indirilemeyen geçmiş yıl mali zararları mukayyet değerleri ile dikkate alınmalıdır.

2. GELİR UNSURLARI İTİBARIYLA VERGİLENDİRME VE BEYAN ESASLARI:

2.1. Ticari Kazançlar:

GVK'nda ticari kazanç, esnaf muaflığından yararlanan ticari kazançlar (Md:9), basit usulde vergiye tâbi ticari kazançlar (Md:47), arızı ticari kazançlar (Md:82) ve yıllık beyan esnasında vergiye tâbi ticarî kazançlar (Md:37) olmak üzere dört gruba ayrılmıştır.

2.2. Esnaf Muaflığından Yararlanan Kazançlar:

GVK'nın 9'uncu maddesinde yer alan esnaf gelir vergisinden muaftır. Esnaf muaflığına ilişkin genel ve özel şartlar bu maddede düzenlenmiştir.

GVK'nın 9'uncu maddesinin son fıkrasında yer alan hükme göre, bu muaflığın stopaj yolu ile alınan vergilere şümûlü bulunmamakta ve tevkifat yapmak zorunda olanlar tarafından vergiden muaf esnafa ödenen mal ve hizmet bedelleri stopaja tâbi bulunmaktadır (Md:94/13).

Vergiden muaf esnafa yapılan ödemelere ilişkin stopaj oranı, el emeğine dayalı emtia bedelleri ve bunların imali karşılığında ödenen hizmet bedelleri ile hurda mal alımlarında % 2, diğer mal alımlarında % 5 ve diğer hizmet alımları ile bedeli birbirinden ayrılamayan mal ve hizmet alımlarında %10'dur (Md:94/13)

6446 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu uyarınca lisanssız yürütülebilecek faaliyetler kapsamında yenilenebilir enerji kaynaklarına dayalı elektrik enerjisi üretimi amacıyla, sahibi oldukları veya kiraladıkları konutların çatı ve/veya cephelerinde kurdukları kurulu gücü azami 50 kW'a kadar (50 kW dâhil) olan (Kat maliklerince ana gayrimenkulün ortak elektrik enerjisi ihtiyacının karşılanması amacıyla kurulan dâhil) yalnızca bir üretim tesisinden üretilen elektrik enerjisinin ihtiyaç fazlasını son kaynak tedarik şirketine satanlar da esnaf muaflığından yararlanırlar. (GVK 9/1-9)

Ayrı bir işyeri açmaksızın ve sanayi tipi veya seri üretim yapabilen makine ve alet kullanmaksızın oturdukları evlerde imal ettikleri malları, münhasıran internet ve benzeri elektronik ortamlar üzerinden satanlar aşasındaki şartlarla esnaf muaflığından faydalanabilirler:

a) İkametgâhlarının bulunduğu yerdeki tarha yetkili vergi dairesine başvurarak "Esnaf Vergi Muafiyeti Belgesi" alınması,

b) Türkiye'de kurulu bankalarda internette yapılan satış gelirlerinin tahsilini ve bu gelirleri üzerinden tevkifat yapılmasını teminen bir ticari hesap açılması ve tüm hasılatın münhasıran bu hesap aracılığıyla tahsil edilmesi.

Bir takvim yılında elde edilen hasılatın belli bir tutarı (2023 yılı için 700.000 TL) aşması halinde, içinde bulunulan takvim yılında esnaf muaflığından faydalanılabilecek, izleyen takvim yılının başından itibaren ise esnaf muaflığından faydalanılamayacaktır. Muaflığa ilişkin şartları kaybedenler izleyen takvim yılı başından itibaren gerçek usulde vergilendirilecek ve tekrar aynı muafiyetten faydalanamayacaklardır. Mezkûr bentte belirtilen hasılat tutarı her yıl yeniden değerlendirilmek suretiyle belirlenecektir.

2.3. Basit Usulde Tespit Edilen Ticarî Kazançlar:

2.3.1. Genel Uygulama:

İş hacmi belli bir seviyenin altında olan ticarî kazanç sahiplerine uygulanan bu usulde, ticarî kazancın defter tutulmaksızın belgeye dayalı hâsılat ve giderlerin mukayesesi suretiyle kazanç tespiti söz konusudur. (Md:46)

GVK Mük. Md. 20/A uyarınca kazançları basit usulde tespit olunan mükelleflerin 46 ncı maddeye göre tespit edilen kazançları 2021 yılından itibaren gelir vergisinden müstesnadır. Bu nedenle söz konusu kazançlar beyanname verilmez, başka gelirler dolayısıyla beyanname verilmesi halinde bu gelirler söz konusu beyannameye dahil edilmez.

Kazançları basit usulde tespit edilenler kazancın tespiti ve Vergi Usul Kanununun defter tutma hükümleri hariç, bildirme, vesikalar, muhafaza, ibraz, diğer ödevler ve ceza hükümleri ile GVK ve diğer kanunlarda yer alan ikinci sınıf tüccarlar hakkındaki hükümlere tabidirler.

Basit usule tâbi olmanın genel ve özel şartları ile bu usulden yararlanamayacak olanlar GVK'nın sırası ile 47, 48 ve 51'inci maddelerinde düzenlenmiştir.

Basit usule tabi olmanın şartlarından herhangi birini takvim yılı içinde kaybedenler, ertesi takvim yılı başından itibaren gerçek usulde vergilendirilirler. Basit usulün şartlarını haiz olanlardan, bu usulden yararlanmak istemediklerini yazı ile bildirenler dilekçelerinde belirttikleri tarihten veya izleyen takvim yılı başından, yeni işe başlayanlar ise işe başlama tarihinden itibaren gerçek usulde vergilendirilirler. Gerçek usulde vergilendirilen mükelleflerden, 47'nci maddede yazılı şartları taşıyanlardan arka arkaya iki hesap döneminin iş hacmi 48 inci maddede yazılı hadlerden düşük olanlar, yazılı talepleri üzerine bu şartın gerçekleşmesini takip eden takvim yılından başlayarak basit usule geçebilirler. İşin eş ve çocuklara devri halinde iş hacminin hesabında devirden önceki süreler de dikkate alınır. Sahte veya muhteviyatı itibarıyla yanıltıcı belge düzenledikleri tespit edilenler hiçbir suretle basit usule tabi olamazlar (GVK Md.46)

Gerçek usulde vergilendirilmekte iken işini terk eden mükellefler ile basit usulün şartlarını kaybedenlerden gerçek usulde vergilendirilmeye başlamadan önce işini terk eden mükellefler, terk

tarihini takip eden yılın başından itibaren iki yıl geçmedikçe basit usule dönemezler. Bu hüküm, işin eş veya çocuklara devri halinde de uygulanır. (GVK Md.46)

2.3.2. Şehir İçi Yolcu Taşımacılığı Yapan Mükellefler İçin Hasılat Esaslı Kazanç Tespiti Uygulaması:

7186 sayılı Kanun'la Gelir Vergisi Kanunu'nun 113'üncü maddesinde yapılan düzenlemeye göre; şehir içi yolcu taşımacılığı faaliyeti yapanların bu faaliyetlerinden kaynaklanan hasılatlarının tamamını elektronik ücret toplama sistemleri aracılığıyla elde etmeleri ve talep etmeleri hâlinde, söz konusu faaliyetlerinden elde ettikleri gayrisafi hasılatlarının %10'u bu faaliyetlerine ilişkin vergiye tabi kazanç olarak esas alınır.

Hasılat esaslı kazanç tespiti uygulamasından yararlanan mükelleflerin:

- Bu faaliyetlerine ilişkin gider veya maliyetleri, vergiye tabi diğer kazanç veya iratlarının tespitinde dikkate alınmaz.
- Bu kazançları dışındaki beyana tabi diğer kazanç veya iratları hakkında bu madde hükümleri uygulanmaz.
- Bu kazancına herhangi bir indirim veya istisna uygulanmaz.
- İki yıl geçmedikçe bu usulden çıkmaları mümkün değildir.

Aşağıdaki hallerde hasılat esaslı kazanç tespiti uygulamasına son verilir:

- 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 353'üncü maddesinin birinci ve ikinci fıkrası hükümleri uyarınca bir takvim yılı içinde iki kez ceza kesilen mükellefler, cezanın kesildiği ve takip eden iki takvim yılına ait kazançları için bu uygulamadan yararlanamazlar.
- Hasılat esaslı kazanç tespiti uygulamasından yararlanan mükelleflerin bu faaliyete ilişkin hasılatlarının tamamını elektronik ücret toplama sistemleri aracılığıyla elde etmemeleri halinde, bu mükellefler söz konusu durumların gerçekleştiği yılın başından itibaren bu uygulamadan çıkarılır.

Bu konuya ilişkin detaylı açıklamalar 309 Seri No.lu Gelir Vergisi Tebliği'nde yer almaktadır.

2.4. Arızı Ticari Kazançlar:

Ticarî muamelelerin arızî olarak yapılmasından veya bu nitelikteki muamelelere tavassuttan elde edilen kazançlar, zirai ve meslekî nitelikteki diğer arızı kazançlarla birlikte "*Arızı Kazançlar*" ismini taşıyan ayrı bir gelir unsuru teşkil etmektedir. (Md:82).

Bu sebeptendir ki bunlar hakkında arızı kazançlara ilişkin bölümde bilgi verilecektir.

2.5. Yıllık Beyan Esasında Vergiye Tâbi Ticari Kazançlar:

Ticari ve sınai faaliyetlerden elde edilen ticarî kazançlardan, yukarıda açıklananlar dışında kalanlar, tutulan defterlere dayanılarak bilânço veya işletme esasına göre tespit edilir ve yıllık beyan esasında vergiye tâbi tutulur (Md:38 ve 39).

Safi kazancın tespiti sırasında hâsılattan indirilmesi kabul edilen ve edilmeyen giderler 40 ve 41'inci maddelerde yer almaktadır.

Birden fazla takvim yılına sirayet eden inşaat ve onarma işlerine ait özel esaslar Kanununun 42 ilâ 44'üncü maddelerinde, ulaştırma işlerine ait kazançların ne şekilde tespit edileceği ise 45'inci maddede düzenlenmiştir.

2.6. Ticari Kazancın Tespitinde İndirilebilecek Giderler:

GVK'nın 40'ıncı maddesine göre, safi kazancın tespit edilmesi için, aşağıdaki giderlerin indirilmesi kabul edilmektedir:

- Ticari kazancın elde edilmesi ve idame ettirilmesi için yapılan genel giderler (İhracat, yurt dışında inşaat, onarma, montaj ve taşımacılık faaliyetlerinde bulunan mükellefler, bu bentte yazılı giderlere ilâveten bu faaliyetlerden döviz olarak elde ettikleri hâsılatın binde beşini aşmamak şartıyla yurt dışındaki bu işlerle ilgili giderlerine karşılık olmak üzere götürü olarak hesapladıkları giderleri de indirebilirler.) Götürü gider indirimi son defa 2023 yılında uygulanacak olup 2024 ve devamında uygulanamayacaktır.

- Hizmetli ve işçilerin iş yerinde veya iş yerinin müstemilatında iâşe ve ibate giderleri, tedavi ve ilaç giderleri, sigorta primleri ve emekli aidatı (Bu primlerin ve aidatın istirdat edilmemek üzere Türkiye’de kain sigorta şirketlerine veya emekli ve yardım sandıklarına ödenmiş olması ve emekli ve yardım sandıklarının tüzel kişiliği haiz bulunmaları şartıyla), demirbaş olarak verilen giyim eşyası (Resmi ve özel daire ve müesseselerce hizmet erbabına işin mahiyeti icabı olarak verilen ve bunların işten ayrılmaları halinde geri alınan),
- İşle ilgili olmak şartıyla, mukavelenameye veya ilama veya kanun emrine istinaden ödenen zarar, ziyan ve tazminatlar,
- İşle ilgili ve yapılan işin ehemmiyeti ve genişliği ile orantılı seyahat ve ikamet giderleri,
- Kiralama yoluyla edinilen veya işletmeye dahil olan ve işte kullanılan taşıtların giderleri,
- İşletme ile ilgili olmak şartıyla; bina, arazi, gider, istihlak, damga, belediye vergileri, harçlar ve kaydiyeler gibi aynı vergi, resim ve harçlar,
- Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre ayrılan amortismanlar (İşletmeye dâhil olan gayrimenkulün iktisadi değerini artırıcı niteliği olan ısı yalıtımı ve enerji tasarrufu sağlamaya yönelik harcamalar, yapıldığı yılda doğrudan gider yazılabilir.)
- İşverenlerce, Sendikalar Kanunu hükümlerine göre sendikalara ödenen aidatlar (Ödenen aidatın bir aylık tutarı, işyerinde işçilere ödenen çıplak ücretin bir günlük toplamını aşamaz),
- İşverenler tarafından ücretliler adına bireysel emeklilik sistemine ödenen katkı payları (İşverenler tarafından bireysel emeklilik sistemine ödenen ve ücretle ilişkilendirilmeksizin ticari kazancın tespitinde gider olarak indirim konusu yapılacak katkı paylarının toplamı, ödemenin yapıldığı ayda elde edilen ücretin %15’ini ve yıllık olarak asgari ücretin yıllık tutarını aşamaz. Gerek işverenler tarafından bireysel emeklilik sistemine ödenen katkı payları, gerekse bu Kanununun 63 üncü maddesinin birinci fıkrasının (3) numaralı bendi kapsamında indirim konusu yapılacak prim ödemelerinin toplam tutarı, ödemenin yapıldığı ayda elde edilen ücretin %15’ini ve yıllık olarak asgari ücretin yıllık tutarını aşamaz.),
- Fakirlere yardım amacıyla gıda bankacılığı faaliyetinde bulunan dernek ve vakıflara Maliye Bakanlığınca belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde bağışlanan gıda, temizlik, giyecek ve yakacak maddelerinin maliyet bedeli,
- Türkiye İş Kurumu tarafından düzenlenen işbaşı eğitim programlarından faydalananlara, programı yürüten işverenlerce fiilen ödenen tutarlar (Bu kapsamda işverenler tarafından ticari kazancın tespitinde ücretle ilişkilendirilmeksizin her bir katılımcı itibarıyla indirim konusu yapılacak tutar aylık olarak asgari ücretin brüt tutarının yarısını aşamaz.)

Ayrıca, serbest çalışanların SGK (eski Bağ-Kur) primleri de beyan edilen ticari kazançla sınırlı olmak üzere beyanname üzerinde indirim konusu yapılabilir.

2.7. Ticari Kazancın Tespitinde İndirilemeyecek Giderler:

2.7.1. Gelir Vergisi Kanunu’na Göre İndirimi Kabul Edilmeyen Giderler:

GVK’nın 40 ve 41’inci maddelerine göre, aşağıda yazılı ödemelerin gider olarak indirilmesi kabul edilmemektedir.

- Faaliyetleri kısmen veya tamamen binek otomobillerinin kiralanması veya çeşitli şekillerde işletilmesi olanların bu amaçla kullandıkları hariç olmak üzere, kiralama yoluyla edinilen binek otomobillerinin her birine ilişkin aylık kiranın 2023 yılı için 17.000 TL’yi ve binek otomobillerinin iktisabına ilişkin özel tüketim vergisi ve katma değer vergisi toplamının 440.000 TL’yi aşan kısmı gider olarak indirilemez.
- Faaliyetleri kısmen veya tamamen binek otomobillerinin kiralanması veya çeşitli şekillerde işletilmesi olanların bu amaçla kullandıkları hariç olmak üzere, özel tüketim vergisi ve katma değer vergisi hariç ilk iktisap bedeli 500.000 Türk lirasını, söz konusu vergilerin maliyet bedeline eklendiği veya binek otomobilin ikinci el olarak iktisap edildiği hâllerde, amortismanına tabi tutarı 950.000 Türk lirasını aşan binek otomobillerinin her birine ilişkin ayrılan amortismanın en fazla bu tutarlara isabet eden kısmı gider yazılabilir.

• Teşebbüs sahibi ile eşinin ve çocuklarının işletmeden çektikleri paralar veya aynen aldıkları sair değerler (Aynen alınan değerler emsal bedeli ile değerlendirilerek teşebbüs sahibinin çektiklerine ilave olunur.)

• Teşebbüs sahibinin kendisine, eşine, küçük çocuklarına işletmeden ödenen aylıklar, ücretler, ikramiyeler, komisyonlar ve tazminatlar;

• Teşebbüs sahibinin işletmeye koyduğu sermaye için yürütülecek faizler;

• Teşebbüs sahibinin, eşinin ve küçük çocuklarının işletmede cari hesap veya diğer şekillerdeki alacakları üzerinden yürütülecek faizler;

• Bu fıkranın 1 ilâ 4 numaralı bentlerinde yazılı olan işlemler hariç olmak üzere, teşebbüs sahibinin, ilişkili kişilerle emsallere uygunluk ilkesine aykırı olarak tespit edilen bedel veya fiyatlar üzerinden mal veya hizmet alım ya da satımında bulunması halinde, emsallere uygun bedel veya fiyatlar ile teşebbüs sahibince uygulanmış bedel veya fiyat arasındaki işletme aleyhine oluşan farklar işletmeden çekilmiş sayılır.

Teşebbüs sahibinin eşi, üstsoy ve altsoy, üçüncü derece dahil yansoy ve kayın hısımları ile doğrudan veya dolaylı ortağı bulunduğu şirketler, bu şirketlerin ortakları, bu şirketlerin idaresi, denetimi veya sermayesi bakımından kontrolü altında bulunan diğer şirketler ilişkili kişi sayılır.

Bu bent uygulamasında, imalat ve inşaat, kiralama ve kiraya verme, ödünç para alınması veya verilmesi, ücret, ikramiye ve benzeri ödemeleri gerektiren işlemler, her hâl ve şartta mal veya hizmet alım ya da satımı olarak değerlendirilir.

İşletmeden çekilmiş sayılan farklar, ilişkili kişi tarafından beyan edilmiş gelir veya kurumlar vergisi matrahının hesabında dikkate alınmış ise ilişkili kişinin vergilendirme işlemleri buna göre düzeltilir. İlişkili kişiler ve bu kişilerle yapılan işlemler hakkında bu maddede yer almayan hususlar bakımından, 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 13'üncü maddesi hükmü uygulanır.

• Her türlü para cezaları ve vergi cezaları ile teşebbüs sahibinin suçlarından doğan tazminatlar (Akitlerde ceza şartı olarak derpiş edilen tazminatlar, cezai mahiyette tazminat sayılmaz.)

• Her türlü alkol ve alkollü içkiler ile tütün ve tütün mamullerine ait ilan ve reklâm giderlerinin %50'si (90/1081 sayılı B.K.K. ile sıfır).

• Kiralama yoluyla edinilen veya işletmede kayıtlı olan yat, kotra, tekne, sürat teknesi gibi motorlu deniz, uçak ve helikopter gibi hava taşıtlarından işletmenin esas faaliyet konusu ile ilgili olmayanların giderleri ile amortismanları;

• Basın yoluyla işlenen fiillerden veya radyo ve televizyon yayınlarından doğacak maddî ve manevî zararlardan dolayı ödenen tazminat giderleri.

• 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanunun ek 4 üncü maddesi kapsamında hakkında reklam yasağı uygulananlara verilen reklamların giderleri.

• **Finansman gider kısıtlaması:** 6322 sayılı Kanunun 6'ncı maddesiyle GVK'nın 41/9 uncu maddesi, 1/1/2013 tarihinde yürürlüğe girmek üzere yeniden düzenlenmek suretiyle, kullanılan yabancı kaynakları öz kaynaklarını aşan işletmelerde, aşan kısma münhasır olmak üzere, yatırımın maliyetine eklenenler hariç, işletmede kullanılan yabancı kaynaklara ilişkin faiz, komisyon, vade farkı, kâr payı, kur farkı ve benzeri adlar altında yapılan gider ve maliyet unsurları toplamının %10'unu aşmamak üzere Cumhurbaşkanınca kararlaştırılan kısmının vergi matrahından indirilmeyeceği, belirlenecek oranı sektörler itibarıyla farklılaştırmaya Bakanlar Kurulunun yetkili olduğu hükme bağlanmıştır.

Cumhurbaşkanı bu yetkisini 3490 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararıyla 1/1/2021 tarihinden sonra başlayan vergilendirme dönemleri için geçerli olmak üzere kullanarak, kısıtlama oranını %10 olarak belirlediğinden, finansman gider kısıtlaması 2021 yılı kazançlarından itibaren uygulamaya girmiştir.

Bu nedenle kazançları bilanço usulünde tespit edilen gelir vergisi mükelleflerinin 2023 yılı kazançları finansman gider kısıtlaması uygulanarak tespit edilecektir.

• **GVK'nın 90'ncı maddesine göre,**

- Gelir vergisi ile diğer şahsi vergiler ve her ne şekilde olursa olsun vergi cezaları ve para cezaları, Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkındaki Kanun hükümlerine göre ödenen cezalar, gecikme zamları ve faizler Gelir Vergisinin matrahından ve gelir unsurlarından indirilmez.

- Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre ödenen gecikme faizleri, vergi matrahından ve gelir unsurlarından indirilmez.

• **Diğer Kanunlara Göre İndirimi Kabul Edilen veya Edilmeyen Giderler:**

- Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanununun (II) sayılı tarifesinde yer alan taşıtlar ile bu Kanundaki tarifelerde yer alan taşıtlardan sadece ticari maksatla kullanılan uçak ve helikopterler ile taşıt kiralama faaliyeti ile uğraşan işletmelerin bu amaçla kiraya verdikleri taşıtların vergileri gider yazılabilir. Bunların dışındaki taşıtlar için ödenen motorlu taşıt vergileri gider olarak indirilemez.

- Özel İletişim ve Şans Oyunları Vergilerinin ticari kazancın tespitinde gider olarak indirilmesi mümkün bulunmamaktadır.

- Katma Değer Vergisi mükellefleri, kullanmak üzere satın aldıkları ödeme kaydedici cihazların her biri için % 100'e kadar amortisman oranı seçebilirler. Amortisman ayırma imkânı bulunmayanlar ise alış bedelinin tamamını vergiye tabi kazançlarının tespitinde indirim konusu yapabilirler.

- Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 30/b maddesi uyarınca, faaliyetleri kısmen veya tamamen binek otomobillerinin kiralanması veya çeşitli şekillerde işletilmesi olanların bu amaçla kullandıkları hariç olmak üzere işletmelere ait binek otomobillerinin alış vesikalarında gösterilen katma değer vergisi indirim konusu yapılamaz, bunların gider veya maliyet olarak dikkate alınması gerekir.

- Ödenmemiş sosyal sigorta primleri gider olarak dikkate alınamaz. (5510 sayılı Kanun Md.88)

- Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 58 inci maddesi uyarınca, vergiye tabi işlemler üzerinden hesaplanan katma değer vergisi ile indirilebilecek katma değer vergisi, gelir ve kurumlar vergisi matrahlarının tespitinde gider olarak kabul edilmez. İndirilemeyen katma değer vergisi gider veya maliyet olarak dikkate alınır.

- Avrupa Birliği organlarıyla akdedilen ve usulüne göre yürürlüğe konulan anlaşmalar çerçevesinde proje karşılığı sağlanan hibeler, özel bir fon hesabında tutulur ve gelir olarak dikkate alınmaz. Söz konusu hibelerle gerçekleştirilecek projelere ilişkin olarak bu fondan yapılan harcamalar, gelir ve kurumlar vergisi matrahının tespitinde gider ve maliyet olarak dikkate alınmaz. Proje sonunda herhangi bir şekilde harcanmayan ve iade edilmeyen tutarın kalması hâlinde bu tutar gelir kaydedilir.

Bu şekilde sağlanan hibelerle finanse edilen yıllara sâri inşaat ve onarım işlerine ilişkin ödemeler üzerinden ve yaptıkları serbest meslek işleri dolayısıyla bu işleri icra edenlere yapılan ödemelerden, fon hesabından yapılan harcama tutarları ile sınırlı olmak üzere, 94 üncü maddenin birinci fıkrasının (2) ve (3) numaralı bentleri ile 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 15 inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi ve 30 uncu maddesinin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentleri uyarınca vergi kesintisi yapılmaz. (GVK Geç. Md. 84)

- 7417 sayılı Kanun kapsamında bildirilen veya beyan edilen varlıklar nedeniyle ödenen vergiler, hiçbir suretle gider yazılamaz ve başka bir vergiden mahsup edilemez. Aynı Kanun kapsamında kanuni defter kayıtlarına alınan varlıkların daha sonra elden çıkarılmasından doğan zararlar, gelir veya kurumlar vergisi uygulaması bakımından gelirin veya kurum kazancının tespitinde gider veya indirim olarak kabul edilmez.

-7440 sayılı Yapılandırma Kanunu kapsamında;

• Matrah ve vergi artırımını nedeniyle ödenen vergiler,

• Kayıtlarda yer aldığı hâlde işletmede bulunmayan kasa mevcudu ve ortaklardan alacaklar ile bunlarla ilgili diğer işlemler dolayısıyla beyan edilen tutarlar üzerinden yüzde 3 oranında ödenen vergiler,

• Taksitli ödemeyi tercih edenlerin taksit sayısına ödediği katsayı farkları,

- Yapılandırılan borçlara ilişkin gecikme zammı ve gecikme faizlerinin silinerek bunların yerine ödenen enflasyon farkları (Yİ-ÜFE aylık değişim oranları esas alınarak hesaplanan tutarları),

Gelir vergisi matrahının tespitinde indirim konusu yapılamaz. Bu tutarlar, tahakkuk tarihi itibarıyla kanunen kabul edilmeyen gider (KKEG) olarak dikkate alınmalıdır.

2.8. Ticari Kazançtan İndirim Konusu Yapılabilecek İndirim ve İstisnalar:

Ticari kazançta uygulanacak istisnalar ve indirimler şunlardır:

- Basit usulde tespit edilen kazançlar (Mükerrer Madde 20/A)
- Elektronik ticaret gümrük beyannamesiyle mal ihracatı kapsamında elde edilen kazançlarda indirim (Md.89/16)
- Türkiye'de yerleşmiş olmayan kişilerle, işyeri, kanuni ve iş merkezi yurt dışında bulunanlara Türkiye'de verilen ve münhasıran yurt dışında yararlanılan mimarlık, mühendislik, tasarım, yazılım, tıbbi raporlama, muhasebe kaydı tutma, çağrı merkezi, ürün testi, sertifikasyon, veri saklama, veri işleme, veri analizi ve ilgili bakanlıkların görüşü alınmak suretiyle Maliye Bakanlığınca belirlenen mesleki eğitim alanlarında faaliyette bulunan hizmet işletmeleri ile ilgili bakanlığın izni ve denetimine tabi olarak eğitim ve sağlık alanında faaliyet gösteren ve Türkiye'de yerleşmiş olmayan kişilere hizmet veren işletmelerin münhasıran bu faaliyetlerinden elde ettikleri kazancın %50'si olarak yapılan indirim (89/13),
- PTT acentelerinde kazanç istisnası (Mük.Md.18),
- Genç girişimcilerde 150.000 TL'lik kazanç istisnası (Mük.Md.20),
- Sergi ve panayır istisnası (Md.30),
- Serbest bölgelerde elde edilen kazançlara ilişkin istisna (3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanunu Geç. Md. 3),
- Kreş ve gündüz bakımevleri ile eğitim ve öğretim işletmelerinde kazanç istisnası (Md.20),
- Teknoloji geliştirme bölgelerinde yürütülen yazılım, tasarım ve AR-GE faaliyetlerinden elde edilen kazançlara ilişkin istisna (4691 sayılı Kanun Geç.Md.2),
- Teknoloji geliştirme bölgelerinde faaliyette bulunanlara Bakanlık tarafından uygun görülen alanlarda gerçekleştirecekleri projelerinin finansmanında kullanılmak üzere sağlanan sermaye destekleri, (4691 sayılı Kanun Geç.Md.4),
- Türk Uluslararası Gemi Siciline kayıtlı gemilerin ve yatların işletilmesinden ve devrinden elde edilecek kazançlara ilişkin istisna (4490 sayılı Kanun Md.12),
- Sınai mülkiyet haklarından elde edilen kazançların %50'sine ilişkin istisna (5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu Md.5/B),
- Serbest çalışanlarda SGK (Bağ-Kur) Primi indirimi,
- Yatırım indirimi (GVK Geç. Md.69)
- Bilanço esasına göre defter tutan gelir vergisi mükelleflerinin 31/12/2021 tarihli bilançolarında yer alan yabancı paralarını 30.06.2024 tarihine kadar Türk lirası mevduat ve katılma hesaplarına dönüşümün desteklenmesi kapsamında dönüşüm kuru üzerinden Türk lirasına çevirmeleri ve bu suretle elde edilen Türk lirası varlığı en az üç ay vadeli Türk lirası mevduat ve katılma hesaplarında değerlendirmeleri durumunda oluşan kur farkı kazançlarının, geçici vergi dönemi sonu değerlemesiyle Türk lirasına çevrildiği tarih arasına isabet eden kısmı ile dönem sonu değerlemesinden kaynaklananlar da dâhil olmak üzere vade sonunda elde edilen faiz ve kâr payları

ile diğer kazançlar (KVK Md.geçici 14),

- Bilanço esasına göre defter tutan gelir vergisi mükelleflerinin 31/12/2021 tarihli bilançolarında yer alan altın hesabı ile bu tarihten sonra açılacak işlenmiş ve hurda altın karşılığı altın hesabı bakiyelerini 30.06.2024 tarihine kadar Türk lirası mevduat ve katılma hesaplarına dönüşümün desteklenmesi kapsamında dönüşüm fiyatı üzerinden Türk lirasına çevirmeleri ve bu suretle elde edilen Türk lirası varlığı en az üç ay vadeli Türk lirası mevduat ve katılma hesaplarında değerlendirmeleri durumunda Türk lirasına çevrildiği tarihte oluşan kazançlar ile dönem sonu değerlemesinden kaynaklananlar da dâhil olmak üzere vade sonunda elde edilen faiz ve kâr payları ile diğer kazançlar(KVK Md.geçici 14),
- Bilanço esasına göre defter tutan gelir vergisi mükelleflerinin 31/3/2022 tarihli bilançolarında yer alan yabancı paralarını 30/6/2024 tarihine kadar Türk lirası mevduat ve katılma hesaplarına dönüşümün desteklenmesi kapsamında dönüşüm kuru üzerinden Türk lirasına çevirmeleri ve bu suretle elde edilen Türk lirası varlığı en az üç ay vadeli Türk lirası mevduat ve katılma hesaplarında değerlendirmeleri durumunda söz konusu hesapların dönem sonu değerlemesinden kaynaklananlar da dâhil olmak üzere vade sonunda elde edilen faiz ve kâr payları ile diğer kazançlar (Cumhurbaşkanı bu istisnayı 30/6/2024 tarihine kadar her bir geçici vergi veya yıllık hesap dönemleri sonu itibarıyla kurumların bilançolarında yer alan yabancı paralar için ayrı ayrı veya birlikte uygulamaya yetkili olup, bu yetki 2023 yılı için 31/3/2023 ve 30/06/2023 tarihli bilançolarda yer alan yabancı paralar için kullanılmış, 30/9/2023 ve 31/12/2023 tarihli bilançolar için kullanılmamıştır. Bu nedenle daha önce istisna kapsamına alınan 31/12/2022, 31/3/2023 ve 30/6/2023 tarihli bilançolarda yer almayan, ancak 30/9/2023 ve 31.12.2023 tarihli bilançolarda yer alan yabancı paralar için istisnadan yararlanma imkânı bulunmamaktadır.)

3. ZİRAİ KAZANÇLAR:

GVK'nın 52'nci maddesinde, ziraî faaliyetlerden doğan kazancın ziraî kazanç olduğu belirtildikten sonra ziraî faaliyet, ziraî işletme, çiftçi ve mahsul kavramları tanımlanmıştır.

Ziraî kazançların tamamı, herhangi bir muafiyet ve istisna söz konusu olmaksızın gelir vergisine tâbidir.

Ziraî kazançlar, biri gerçek usul ve diğeri de stopaj usulü olmak üzere, sadece iki usule göre vergiye tâbi bulunmaktadır (Md:53).

Diğer yandan, GVK Mükerrer Madde 20/C uyarınca, kamu kurum ve kuruluşları tarafından yapılan tarımsal destekleme ödemeleri gelir vergisinden müstesnadır.

3.1. Stopaj Usulüne Göre Vergiye Tâbi Ziraî Kazançlar:

GVK'nın 54'üncü maddesinde yazılı işletme büyüklüğü ölçüsünü aşan çiftçiler ile bir adet biçerdövere veya bu nitelikteki bir motorlu araca yahut on yaşına kadar ikiden fazla traktöre sahip olan çiftçilerin kazançları, gerçek usulde tespit edilerek yıllık beyan esasına göre, diğer bütün çiftçilerin kazançları ise gayrisafi tutarları üzerinden stopaj esasına göre vergiye tâbi tutulur. Stopaj esasına tabi olan çiftçiler beyanname vermezler.

GVK'nın 94/11'inci maddesine göre, çiftçilere, bunlardan satın alınan mahsuller ve hizmetler için yapılan ödemelerden kesilecek vergi oranları aşağıdaki gibidir:

- Hayvanlar ve bunların mahsulleri ile kara ve su avcılığı mahsulleri için, ticaret borsalarında tescil ettirilerek satın alınanlarda % 1 ve diğerlerinde %2
- Bunlar dışında kalan diğer tüm ziraî mahsuller için, ticaret borsalarına tescil ettirilerek satın alınanlarda % 2 ve diğerlerinde % 4
- Ziraî faaliyet kapsamında ifa edilen hizmetlerden orman ürünlerine ilişkin olanlarda % 2 ve diğerlerinde % 4

Gerçek usulde vergilendirilmeyen ziraî kazançlar için yıllık beyanname verilmesi ve diğer gelirler için yıllık beyanname verilmesi halinde bunların beyannameye dahil edilmesi mümkün değildir (Md:86/1-a).

Ziraî ürün bedelleri üzerinden tevkif edilen vergilerin, tevkif yolu ile ödenen diğer vergilerde olduğu gibi, mutlaka aylık olarak, ertesi ayın 23'üncü günü akşamına kadar (Md:98) (115 No'lu VUK Sirküleri uyarınca 26. nünü akşamına kadar) muhtasar beyanname ile beyan edilmesi ve tarh edilen

verginin beyannamenin verildiği ayın 26'ncı günü akşamına kadar ödenmesi gerekmektedir (Md:119). Ziraî ürün tevkifatları açısından üç ayda bir beyan usulü geçerli olmayıp, her ay muhtasar beyanname verilmesi şarttır.

7338 sayılı Kanunun 7'nci maddesi ile çiftçilere yapılan doğrudan gelir desteği ve alternatif ürün ödemeleri üzerinden vergi kesintisi yapılmasını öngören, GVK'nın 94'üncü maddesinin birinci fıkrasının (11) numaralı bendinin (d) alt bendi 26.10.2021 tarihinde yürürlükten kaldırılmıştır.

3.2. Gerçek Usulde (Yıllık Beyan Esasında) Vergiye Tâbi Ziraî Kazançlar:

Ziraî kazancın gerçek usulde tespiti, esas itibariyle ziraî işletme hesabı esasına göre yapılır.

Bu esasa göre ziraî kazanç, hâsılat ile giderler arasındaki farktır (Md:55). Hâsılatın hangi unsurlardan oluştuğu, Kanunun 56'ncı, giderlerin neler olduğu 57'nci ve hâsılatın indirilmeyecek giderler 58'inci maddesinde açıklanmıştır. Ziraî istihsalde kullanılan gayrimenkullerin (bina ve arazi) satışından doğan kârlar ve zararlar hâsılatı dâhil edilmez (Md:56/5). Bu usule göre yapılacak tespit sırasında, hesap dönemi başında mevcut mahsullerin değeri giderlere, hesap dönemi sonunda mevcut olanların değeri ise hâsılatı ilâve edilir (Md:55).

Gerçek usulde vergiye tâbi ziraî kazancın işletme esasına göre tespiti kural olmakla beraber, dileyen çiftçilerin, yazılı talepte bulunmak şartı ile, müteakip yıldan itibaren bilânço esasına tâbi olmaları mümkündür. Bu takdirde, iki yıl geçmedikçe bilânço esasından dönülemez, kazancın bu esasa göre tespiti, 56 ilâ 58'inci maddelerde yazılı kurallara uyularak öz sermaye mukayesesi suretiyle yapılır (Md:59).

3.3. 5300 Sayılı Kanun Kapsamında Düzenlenen Ürün Senetlerine İlişkin İstisna:

5904 Sayılı Kanun'un 4'üncü maddesi ile Gelir Vergisi Kanunu'na eklenen ve 6527 sayılı Kanunla değiştirilmiş bulunan geçici 76'ncı madde uyarınca; 5300 sayılı Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu kapsamında düzenlenen ürün senetlerinin elden çıkarılmasından doğan kazançlar, 31/12/2028 tarihine kadar gelir ve kurumlar vergisinden müstesna olup, istisna edilen bu kazançlar üzerinden GVK'nın 94'üncü maddesi kapsamında tevkifat yapılmaz. Anılan madde uyarınca münhasıran bu kazançlar için gelir vergisi mükelleflerince yıllık beyanname verilmez, bu kazançlar verilecek beyannamelere dâhil edilmez.

Dolayısıyla tarımsal ürünlerin, 5300 Sayılı Kanun kapsamında düzenlenen ürün senetlerinin devri yoluyla teslim edilmesi durumunda; 31/12/2028 tarihine kadar, GVK'nın 94/11'inci maddesi kapsamındaki gelir vergisi tevkifatı yapılmayacak ve bu senetlerin teslimi dolayısıyla 31/12/2028 tarihine kadar elde edilecek kazançlar için gelir vergisi mükelleflerince yıllık beyanname verilmeyeceği gibi bu kazançlar verilecek beyannamelere de dâhil edilmeyecektir.

4. ÜCRETLER:

GVK'nın 61'inci maddesine göre ücret, işverene tabi ve belirli bir işyerine bağlı olarak çalışanlara hizmet karşılığı verilen para ve ayınlar ile sağlanan ve para ile temsil edilebilen menfaatlerdir. Ücretin ödenek, tazminat, kasa tazminatı (mali sorumluluk tazminatı), tahsisat, zam, avans, aidat, huzur hakkı, prim, ikramiye, gider karşılığı veya başka adlar altında ödenmiş olması veya bir ortaklık münasebeti niteliğinde olmamak şartı ile kazancın belli bir yüzdesi şeklinde tayin edilmiş bulunması onun mahiyetini değiştirmez.

Aşağıda belirtilen ödemeler de ücret sayılır:

- GVK'nın 23'üncü maddesinin 11 numaralı bendine göre istisna dışında kalan emeklilik, maluliyet, dul ve yetim aylıkları,
- Evvelce yapılmış veya gelecekte yapılacak hizmetler karşılığında verilen para ve ayınlarla sağlanan diğer menfaatler,
- Türkiye Büyük Millet Meclisi, il genel meclisi ve belediye meclisi üyeleri ile özel kanunlarına veya idari kararlara göre kurulan daimi veya geçici bütün komisyonların üyelerine ve yukarıda sayılanlara benzeyen diğer kimselere bu sıfatları dolayısıyla ödenen veya sağlanan para, ayın ve menfaatler,

- Yönetim ve denetim kurulları başkanı ve üyeleriyle tasfiye memurlarına bu sıfatları dolayısıyla ödenen veya sağlanan para, ayın ve menfaatler,
- Bilirkişilere, resmî arabuluculara, eksperlere, spor hakemlerine ve her türlü yarışma jürisi üyelerine ödenen veya sağlanan para, ayın ve menfaatler,
- Sporculara transfer ücreti veya sair adlarla yapılan ödemeler ve sağlanan menfaatler,
- Hizmet sözleşmesi sona erdikten sonra; karşılıklı sonlandırma sözleşmesi veya ikale sözleşmesi kapsamında ödenen tazminatlar, iş kaybı tazminatları, iş sonu tazminatları, iş güvencesi tazminatları gibi çeşitli adlar altında yapılan ödemeler ve yardımlar

Vergi karnesi esasına göre götürü vergiye tâbi "*diğer ücretler*" bir tarafa bırakılacak olursa, ücretlerden Kanunda belirtilen istisnalar dışında kalanlar, esas itibariyle stopaj usulünde ve istisnaen de yıllık beyan esasında vergiye tâbidir.

GVK'nın 63'üncü maddesine göre, ücretin safi tutarı tespit edilirken aşağıdaki indirimler yapılır:

- Emekli aidatı ve sosyal sigorta primleri,
- Sosyal güvenlik destekleme primi,
- OYAK ve benzeri kamu kurumlarınca yapılan yasal kesintiler,
- Hayat / şahıs sigorta primleri,
- İşçi sendikalarına ödenen aidatlar,
- Engellilik indirimi.

* 2021 yılında yürürlükte olan asgari geçim indirimi de asgari ücretin istisna edilmesiyle birlikte 2022 yılı başından itibaren kaldırılmıştır.

18

2023 yılında ücretlere ilişkin vergileme rejimi aşağıda kısaca açıklanmıştır

4.1. Vergiden Müstesna Ücretler:

GVK'nın 23 üncü maddesinde 17 bent halinde sayılan ücretlerle 24 ilâ 29'üncü maddelerinde sayılan ücret niteliğindeki çeşitli ödemeler gelir vergisinden müstesnadır.

Ayrıca muhtelif kanunlarla da bölgesel ve sektörel teşvikler kapsamında gelir vergisinden istisna edilmiş ücretler söz konusudur. Bunların en yaygın olanları şunlardır:

- Serbest bölgelerde imalat faaliyetinde bulunan ve bu bölgelerde imal ettikleri ürünlerin FOB bedelinin % 85'ini yurt dışına ihraç eden mükelleflerce istihdam edilen ücretlilere ödenen ücretler (Avrupa Birliği'ne tam üyeliğin gerçekleştiği yılın sonuna kadar) (Esasen bu uygulama ücret istisnası olarak değil tahakkuk eden gelir vergisinin terkinin şeklinde uygulandığı için sağladığı avantaj işverene ait olmaktadır),
- 4691 sayılı Kanunun geçici 2 nci maddesi uyarınca, teknoloji geliştirme bölgelerinde çalışan Ar-Ge, tasarım ve destek personeline bu görevleri ile ilgili olarak ödenen ücretler (31.12.2028 tarihine kadar) (Bu uygulama 2.2.2021 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanıp aynı tarihte yürürlüğe giren 7263 sayılı Kanun ile istisna yerine tahakkuk eden verginin terkinin şekline dönüştürülerek uygulamadan personelin değil işverenlerin yararlanması sağlanmıştır.),
- Türk Uluslararası Gemi Siciline kayıtlı gemilerde çalıştırılan gemi adamlarına ödenen ücretler.

4.2. Gelir Vergisi Stopaj Teşviki Uygulamaları :

- **AR-GE ve Destek Personeline Yönelik Gelir Vergisi Stopaj Teşviki :**

Bilindiği gibi, 31.12.2028 tarihine kadar geçerli olan 5746 sayılı Araştırma ve Geliştirme

Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanunun 3'üncü maddesinin "Gelir vergisi stopajı teşviki" başlıklı (2) numaralı fıkrası uyarınca, Kamu personeli hariç olmak üzere teknoloji merkezi işletmelerinde, Ar-Ge merkezlerinde, kamu kurum ve kuruluşları ile kanunla kurulan veya teknoloji geliştirme projesi anlaşmaları kapsamında uluslararası kurumlardan ya da kamu kurum ve kuruluşlarından Ar-Ge projelerini desteklemek amacıyla fon veya kredi kullanan vakıflar tarafından veya uluslararası fonlarca desteklenen ya da TÜBİTAK tarafından yürütülen Ar-Ge ve yenilik projelerinde, teknogirişim sermaye desteklerinden yararlanan işletmelerde ve rekabet öncesi işbirliği projelerinde çalışan Ar- Ge ve destek personeli ile bu Kanun kapsamında yukarıda sayılan kurum ve kuruluşlar tarafından desteklenen tasarım projelerinde ve tasarım merkezlerinde çalışan tasarım ve destek personelinin; bu çalışmalarını karşılığında elde ettikleri ücretlerinin doktoralı olanlar ile temel bilimler alanlarından birinde en az yüksek lisans derecesine sahip olanlar için yüzde doksan beşi, yüksek lisanslı olanlar ile temel bilimler alanlarından birinde lisans derecesine sahip olanlar için yüzde doksanı ve diğerleri için yüzde sekseni gelir vergisinden müstesnadır. İlgili personelin teşvik kapsamına giren vergileri, çalışanların ücretlerinden öncelikle kesilerek muhtasar beyannameye dahil edilmekte, ancak daha sonra bu vergiler muhtasar beyanname üzerinden hesaplanan gelir vergisinden indirilmek suretiyle terkin edilmekte, dolayısıyla işverenler tarafından ödenmemektedir. Böylece teşvikten işverenler yararlandırılmış olmaktadır.

• **2012/3305 ve 2016/9495 sayılı Bakanlar Kurulu Kararları Kapsamında Teşvik Belgesine Bağlanan Yatırımlarda İlave İstihdama Sağlanan Gelir Vergisi Stopaj Teşviki (GVK. Geç. Md. 80):**

2012/3305 sayılı Karar uyarınca 6 ncı bölge için düzenlenen teşvik belgeleri, 2016/9495 sayılı Karar kapsamında ise süper teşvik olarak anılan teşviklerden yararlandırılacak yatırımlar için verilen teşvik belgeleri kapsamında gerçekleştirilecek yatırımlarla sağlanan ilave istihdam için, belgede kayıtlı istihdam sayısını aşmamak kaydıyla, işçilerin ücretlerinin asgari ücrete tekabül eden kısmı üzerinden hesaplanan gelir vergisinin, yatırımın kısmen veya tamamen faaliyete geçtiği tarihten itibaren on yıl süreyle verilecek muhtasar beyanname üzerinden tahakkuk eden vergiden terkin edilmesi suretiyle uygulanmaktadır.

• **Yurtdışına Hizmet Veren İşletmelerde Gelir Vergisi Stopaj Teşviki:**

GVK'nın 6728 sayılı Kanunla yeniden düzenlenen 33 üncü maddesi, uyarınca, Kanunun 89 uncu maddesinin birinci fıkrasının (13) numaralı bendi ile 13.6.2006 tarihli ve 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 10 uncu maddesinin birinci fıkrasının (ğ) bendinde yer alan indirim kapsamındaki faaliyet alanlarında hizmet veren işverenlerin (Türkiye'de yerleşmiş olmayan kişilerle, işyeri, kanuni ve iş merkezi yurt dışında bulunanlara Türkiye'de verilen ve münhasıran yurt dışında yararlanılan mimarlık, mühendislik, tasarım, yazılım, tıbbi raporlama, muhasebe kaydı tutma, çağrı merkezi, ürün testi, sertifikasyon, veri saklama, veri işleme, veri analizi ve ilgili bakanlıkların görüşü alınmak suretiyle Maliye Bakanlığınca belirlenen mesleki eğitim alanlarında faaliyette bulunan hizmet işletmeleri ile ilgili bakanlığın izni ve denetimine tabi olarak eğitim ve sağlık alanında faaliyet gösteren ve Türkiye'de yerleşmiş olmayan kişilere hizmet veren işletmelerin), destek personeli hariç olmak üzere, münhasıran bu faaliyetler için istihdam ettikleri ve fiilen bu işleri ifa eden hizmet erbabına ödedikleri ücretler üzerinden asgari geçim indirimi uygulandıktan sonra hesaplanan vergiden, işverenin bu faaliyetlerinden sağladığı hasılatın %85'inin yurt dışından elde edilmiş olması ve fatura veya benzeri belgenin yurt dışındaki müşteri adına düzenlenmesi şartıyla, her bir çalışan için faaliyetin yapıldığı yılın ocak ayına ait asgari ücretin safi tutarının bu Kanunun 103 üncü maddesindeki gelir vergisi tarifesinin birinci gelir diliminde yer alan oranla çarpılmasıyla bulunan indirim tutarı mahsup edilir.

4.3. Vergiden İstisna Edilen Ücretlerle Stopaj Teşviki Kapsamında Vergisi Terkin Edilen Ücretlerin Yıllık Beyanname ile İlişkisi:

Bilindiği gibi, GVK'nın 86 ncı maddesinin birinci fıkrasının (a) bendine göre, kazanç ve iratların istisna hadleri içinde kalan kısmı için yıllık beyanname verilmez ve diğer gelirler için beyanname verilmesi halinde bu gelirler beyannameye dahil edilmez.

4490 sayılı Türk Uluslararası Gemi Sicili Kanunu ile 491 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 12 nci maddesine göre, Türk Uluslararası Gemi Sicilinde kayıtlı gemilerde ve yatlarda çalışan personele ödenen ücretler gelir vergisinden müstesnadır.

Bu Kanun kapsamında çalışan ve şartları taşıyan hizmet erbabına yapılan ücret ödemeleri üzerinden istisna nedeniyle gelir vergisi kesintisi yapılmamaktadır. Dolayısıyla, istisna kapsamındaki bu ücretlerin beyan edilmesi ve GVK'nın 86 ncı maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi uyarınca beyanname verilip verilmeyeceğinin tespitinde dikkate alınması söz konusu değildir.

311 seri no.lu Gelir Vergisi Tebliğinde bu husus teyit edildikten sonra,

3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanununun geçici 3 üncü maddesi uyarınca bölgede çalışanların ücretlerinden ve 193 sayılı Kanunun geçici 75'inci maddesi uyarınca ve 5746 sayılı Araştırma, Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanunun 3'üncü maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen, Ar-Ge, tasarım ve destek personelinin ücretlerinden kesilen gelir vergisi, verilen muhtasar beyanname üzerinden tahakkuk eden vergiden indirilmek suretiyle terkin edilerek işverene kaldığı, dolayısıyla anılan Kanunlar kapsamında çalışan ve şartları taşıyan hizmet erbabına yapılan ücret ödemeleri üzerinden gelir vergisi kesintisi yapılması nedeniyle, bu ücretlerin de GVK'nın 86'ncı maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi uyarınca beyanname verilip verilmeyeceğinin tespitinde dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

311 seri no.lu Tebliğde, 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanununun geçici 2'nci maddesine göre Ar-Ge, tasarım ve destek personeline ödenen ücretlerin gelir vergisinden istisna edilmiş olduğu, dolayısıyla bu ücretlerin de beyan edilmesinin ve GVK'nın 86'ncı maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi uyarınca beyanname verilip verilmeyeceğinin tespitinde dikkate alınmasının söz konusu olmadığı belirtilmişse de, 7263 sayılı Kanunun 7'nci maddesiyle bu maddede yapılan değişiklikle istisna uygulaması 3.2.2021 tarihinden itibaren stopaj teşvikine dönüştürülmüştür.

Söz konusu geçici 2'nci maddeye göre, 31/12/2028 tarihine kadar, bölgede çalışan AR-GE, tasarım ve destek personelinin bu görevleri ile ilgili ücretleri üzerinden asgari geçim indirimi uygulandıktan sonra hesaplanan gelir vergisi; verilecek muhtasar beyanname üzerinden tahakkuk eden vergiden indirilmek suretiyle terkin edilecektir.

Dolayısıyla Hazine ve Maliye Bakanlığının 311 seri no.lu Gelir Vergisi Tebliğde açıklanan görüşüne uygun olarak, 4691 sayılı Kanun kapsamında çalışan ve şartları taşıyan hizmet erbabına 3.2.2021 tarihinden itibaren yapılan ücret ödemeleri üzerinden de gelir vergisi kesintisi yapılması nedeniyle, bu ücretlerin de GVK'nın 86'ncı maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi uyarınca beyanname verilip verilmeyeceğinin tespitinde dikkate alınması gerekmektedir.

Yukarıda belirtilen Kanunlar dışındaki diğer Kanunlarda ve 193 sayılı Kanunda, ücret gelirlerine ilişkin yer alan gelir vergisi istisnaları ile tahakkuktan terkin düzenlemelerinde de bu madde hükümleri geçerli olacaktır.

4.4. Engellilik İndirimi:

GVK'nın 31 inci maddesine göre, çalışma gücünün asgarî % 80'ini kaybetmiş bulunan hizmet erbabı birinci derece engelli, asgarî % 60'ını kaybetmiş bulunan hizmet erbabı ikinci derece engelli, asgarî % 40'ını kaybetmiş bulunan hizmet erbabı ise üçüncü derece engelli sayılır ve aşağıda engellilik dereceleri itibarıyla belirlenen aylık tutarlar, hizmet erbabının ücretinden indirilir.

Asgari Çalışma Gücü Kaybı	Engellilik Derecesi	2023 Yılında Uygulanan Aylık Engellilik İndirimi Tutarı (TL)
%80	1	4.400
%60	2	2.600
%40	3	1.100

4.5. Vergi Karnesi Esasına Göre Götürü Usulde Vergiye Tâbi “Diğer Ücretler”:

7349 sayılı Kanunla, 1/1/2022 tarihinden itibaren yapılan ücret ödemelerine uygulanmak üzere, asgari ücretin gelir vergisinden istisna edilmesi sebebiyle yine bu tarihten itibaren götürü ücret uygulaması

da kaldırılmıştır.

4.6. Stopaj Esasında Vergiye Tâbi Ücretler:

Ücretlerin ve ücret sayılan ödemelerin, bunların gerçek tutarlarına, ücretlere ilişkin yıllık gelir vergisi tarifesi uygulanmak suretiyle aylık (10 ve daha az hizmet erbabı çalıştıranlarda 3 aylık) dönemler itibariyle verilecek muhtasar beyannamelere istinaden vergilendirilmesi esastır. Tevkif edilen vergiler, ertesi ayın 26'ncı günü akşamına kadar vergi dairesine verilir ve aynı sürede ödenir. (Md:98, 119 ve 115 no.lu VUK Sirküleri)

Tevkifata tabi tutulmuş bulunan bu ücretler için GVK'nın 86/1-b maddesinde belirtilen esaslara göre yıllık beyanname verilmesine gerek bulunmadığı durumlarda, söz konusu kesinti nihai vergi niteliğini alır.

Sözü edilen 86'ncı maddenin, 1'inci fıkrasının (b) bendi hükmüne göre, 2023 yılında elde edilen tevkif yolu ile vergiye tâbi tutulmuş ücretlerden:

-Tek işverenden alınanların, vergi tarifesinin dördüncü gelir diliminde yer alan tutarı (2023 yılı için 1.900.000 TL) aşması durumunda yıllık beyanname ile beyanı gerekir.

- Birden fazla işverenden alınan ücretlere gelince, birinciden sonraki işverenlerden alınan ücretlerin yıllık toplamının, yıllık gelir vergisi tarifesinin ikinci gelir diliminde yer alan tutarı (2023 yılında 150.000 TL) aşması durumunda birinci işverenden alınan ücretler dâhil tüm ücret gelirleri beyan edilecektir.

-Birinciden sonraki işverenden/işverenlerden alınan ücret gelirleri toplamı ikinci gelir diliminde yer alan tutarı (2023 yılı için 150.000 TL) aşmamakla birlikte birinci işverenden alınan ücret gelirleri de dâhil olmak üzere tüm ücret gelirleri toplamının gelir vergisi tarifesinin dördüncü gelir diliminde yer alan tutarı (2023 yılı için 1.900.000 TL) aşması durumunda yine birinci işverenden alınan ücretler dâhil tüm ücret gelirleri beyan edilecektir.

GVK'nın 86'ncı maddesinin birinci fıkrasının (b) bendine göre, ücret gelirlerinin beyan edilip edilmeyeceği kendi içinde değerlendirilecek olup, diğer gelirlerin bulunması halinde bu gelirler hesaplamaya dahil edilmeyecektir.

İlk işverenden alınan ücretin, hangi işverenden alınan ücret olduğu Kanunda belirlenmemiş olduğundan, hizmet erbabı tarafından serbestçe tayin edilecek ve normal olarak en yüksek ücretin ilk işverenden alınan ücret sayılması yoluna gidilecektir.

Aşağıdaki hallerde, hizmet erbabının ücretlerinin birden fazla işverenden elde edildiği kabul edilir:

- Bir özel sektör işverenin yanında çalışan hizmet erbabının, yıl içerisinde bir özel sektör işvereninden ya da kamu kurum veya kuruluşundan da ücret geliri elde etmesi,
- Aynı takvim yılı içinde bir özel sektör işverenin yanında çalışmakta iken, işten ayrılarak başka bir özel sektör işverenin yanında ya da kamu kurum veya kuruluşunda çalışmaya başlanması,
- Aynı takvim yılı içinde, gelir veya kurumlar vergisi mükelleflerinin yanında çalışan hizmet erbabının, söz konusu mükelleflerin ortağı oldukları iş ortaklığı veya adi ortaklıklar bünyesinde çalışmaya başlamaları.

Hizmet erbabının birden fazla işverenden ücret geliri elde etmesi durumunda her bir işverenden elde edilen ücret ayrı ayrı vergilendirilecek olup, ücret matrahları birbiri ile ilişkilendirilmeyecektir. Hizmet erbabının işveren değişikliği yapması durumunda, yeni işverenden alınacak ücret, eski işverenden aldığı ücret matrahı ile ilişkilendirilmeden sıfır matrah esas alınmak suretiyle stopaja tabi tutulacaktır.

Aşağıdaki hallerde, hizmet erbabının ücretlerinin tek işverenden elde edildiği kabul edilir:

- İki ayrı özel sektör firmasının birleşmesi (devir, nev'i değişikliği ve bölünme halleri dahil),
- 4857 sayılı İş Kanunu kapsamında asıl işveren-alt işveren ilişkisi kurulan yerlerde çalışan hizmet erbabının, yıl içinde alt işverenin değişmesi,
- Ortaklık halinde faaliyette bulunan işyerlerinde, ortaklardan herhangi birinin değişmesi.

Aynı takvim yılı içinde tek işverenden elde edildiği kabul edilen ücretler kümülatif matrah esas alınmak suretiyle stopaja tabi tutulacaktır.

Yıl içerisinde işveren değiştiren hizmet erbabı, ücret gelirine ilişkin gelir vergisi matrahını yeni işverenine bildirmek suretiyle ücretinin gelir vergisi tarifesine göre kümülatif olarak vergilendirilmesini talep edebilir. Bu durumda yeni işveren kümülatif matrahı dikkate alarak tevkifat yapar. Yıl içinde birden fazla işverenden elde ettiği ücret gelirleri kümülatif matrah dikkate alınarak vergilenen hizmet erbabının bu gelirlerini yıllık beyannameyle beyan etme yükümlülüğü bulunması durumunda, yıllık beyannameye bildirilen matrah üzerinden hesaplanan gelir vergisinden kümülatif matrah dikkate alınmak suretiyle tevkifat suretiyle ödenen vergiler mahsup edilebilecektir. (311 seri no.lu Gelir Vergisi Tebliği)

Yukarıdaki açıklamalara örnek vermek gerekirse:

- Bir ücretlinin 2023 yılında birinci işverenden aldığı stopaja tâbi tutulmuş yıllık ücret toplamı 2.000.000 TL ise, 1.900.000 TL'lik sınır aşıldığından, bu ücret yıllık beyanname ile beyan edilecektir.

Bu kimsenin birinci işverenden 900.000 TL ve birinciden sonraki işverenlerden aldığı ücretlerin yıllık toplamı da 175.000 TL ise birinciden sonraki işverenlerden alınan ücretler 150.000 TL'lik yıllık beyan sınırının aşılmış olması sebebiyle, birden fazla işverenden alınan toplam 1.075.000 TL tutarındaki bu ücretlerin tamamı yıllık beyan esasında vergiye tâbi tutulacaktır.

- Buna karşılık, aynı kimsenin birinciden sonraki işverenlerden aldığı stopaja tâbi ücretlerin yıllık toplamı 140.000 TL olsaydı, yıllık beyan sınırı olan 150.000 TL'nin aşılmamış olması sebebiyle toplamı 1.040.000 TL olan bu ücretlerin tamamı, yıllık beyan esasına göre değil stopaj esasına göre vergiye tâbi olacak, yani bunlar üzerinden tevkifat suretiyle alınan vergiler, nihaî bir vergi niteliği kazanacaktır.

- Birinci işverenden alınan ücret 1.850.000 TL ve ikinci işverenden alınan ücret 60.000 TL ise ikinci işverenden alınan ücret 150.000 TL'yi geçmemekle birlikte, birden fazla işverenden alınan ücretler toplamı 1.900.000 TL'yi geçtiği için bu iki ücret (yani tüm ücret gelirleri) beyan edilecektir.

- Bir şirkette CFO olarak çalışmakta olan bir kişi 2023 yılı içinde bu işten ayrıldıktan bir ay sonra başka bir şirkette CFO olarak çalışmaya başlamıştır. İlk işverenden elde ettiği ücretler toplamı 900.000 TL, ikinci işverenden elde ettiği ücretler toplamı ise 320.000 TL'dir. Bu kişi aynı anda birden fazla işyerinde çalışmamış olsa da bir takvim yılı içinde iki ayrı işverende çalıştığı ve ikinci işverenden elde ettiği ücret gelirleri toplamı 150.000 TL'yi aştığı için (iki ücretin toplamı 1.900.000 TL'nin altında kalsa da) her iki işverenden elde ettiği ücret gelirlerini de yıllık beyanname ile beyan etmek zorundadır.

Bu örnekteki kişi ikinci işverenine kümülatif matrahı beyan edip, tarifenin kaldığı yerden vergi kesilmesini istemiş olsaydı ve ikinci işveren kümülatif matrahı esas alarak vergi kesmiş olsaydı da beyan gereği devam edecekti. Bu durumda, başka gelirlerin olmadığı varsayımıyla, gelir vergisi beyannameyi üzerinde hesaplanacak gelir vergisinden, kümülatif matrah esas alınarak kesilen tüm vergiler mahsup edileceği için ödenecek ilave gelir vergisi çıkmayacak, hatta şahıs sigorta primi, çocuklara ait eğitim harcaması gibi indirimler nedeniyle kesinti yoluyla ödenen verginin bir kısmı iade alınabilecektir.

4.7. Stopaj Esasında Vergiye Tâbi Sporcu Ücretleri:

GVK'nın geçici 72'nci maddesi hükmüne göre, sporculara ücret olarak yapılan ödemeler, 31.12.2028 tarihine kadar gelir vergisinden müstesnadır. Söz konusu ücretler stopaj yapılarak vergilenmektedir. Stopaj oranları en üst ligdekiler için % 20, en üst altı ligdekiler için % 10, diğer ligler ve lig usulüne tabi olmayan spor dallarındaki sporcular ile milli sporculara uluslararası müsabakalara katılmaları karşılığında yapılan ödemeler için % 5'tir.

Bu ödemeler üzerinden 94 üncü madde kapsamında ayrıca tevkifat yapılmaz. Bu madde kapsamındaki gelirler toplamının, gelir vergisi tarifesinin dördüncü diliminde yer alan tutarı (2023 yılı için 1.900.000 TL) aşması hâlinde, bu gelirler yıllık beyannameyle beyan edilir. Yıllık beyanname verilmesi durumunda, beyan edilen bu gelirler üzerinden hesaplanan gelir vergisinden, tevkifat yapmakla sorumlu olanlarca vergi dairesine ödenmiş olması şartıyla, bu Kanuna göre kesilen vergiler mahsup edilir.

GVK'nın geçici 68'inci madde hükmüne göre, 31.12.2025 tarihine kadar Türkiye Jokey Kulübüncü organize edilen yarışmalarda atların jockeyleri, jockey yamakları ve antrenörlerine ücret olarak yapılan ödemeler %20 oranında gelir vergisi tevkifatına tâbidir. Tevkif suretiyle vergilendirilmiş bulunan bu gelirler için yıllık beyanname verilmez. Diğer gelirler nedeniyle beyanname verilmesi halinde de bu gelirler beyannameye dâhil edilmez.

4.8. Yıllık Beyan Esasında Vergiye Tâbi Ücretler:

Aşağıda sayılan ücretler, yıllık beyan esasında vergiye tâbidir:

a) Stopaja Tabi Tutulmuş Ücret Gelirleri Toplamının Gelir Vergisi Tarifesinin Dördüncü Diliminde Yer Alan Tutarı (2023 yılı için 1.900.000 TL'yi) Aşması:

İster tek isterse birden fazla işverenden elde edilmiş olsun, stopaja tabi tutulmuş ücret gelirleri toplamının gelir vergisi tarifesinin dördüncü gelir diliminde yer alan tutarı (2023 yılı için 1.900.000 TL'yi) aşması halinde ilk işveren alınan ücretler dahil olmak üzere tüm ücret gelirleri yıllık beyanname ile beyana tabidir.

b) Birinciden Sonraki İşverenlerden Alınan Stopaja Tabi Ücretler Toplamının, Yıllık Beyan Sınırını (2023'de 150.000 TL'yi) Aşması Halinde Birden Fazla İşverenden Alınan Ücretler:

Birinciden sonraki ücretlerin bu sınırı aşması halinde sadece ikinci ve daha sonraki işverenlerden alınan ücretler değil, onlarla birlikte birinci işverenden alınan ücretler de yıllık beyan esasında vergiye tâbidir.

c) Tevkifata Tâbi Olmayan Ücretler:

Bunlar, yabancı bir ülkedeki işverenden doğrudan doğruya alınan ücretler ve yabancı elçilik ve konsolosluklarda çalışan ve aranan şartların mevcut olmaması sebebiyle 16'ncı maddedeki istisnadan yararlanamayan memur ve hizmetlilere ödenen ücretler ile Maliye Bakanlığı'nca yıllık beyanname ile bildirilmesinde zâruret görülen ödemelerdir (Md:95/1 -3).

Diğer yandan, kanuni ve iş merkezi Türkiye'de bulunmayan dar mükellefiyete tabi işverenlerin yanında çalışan hizmet erbabına, işverenin Türkiye dışında elde ettiği kazançları üzerinden döviz olarak ödediği ücretler, GVK'nın 23/14 ncü maddesiyle vergiden müstesna tutulduğundan, bu nitelikteki ücretler beyannameye konu edilmez.

23

5. SERBEST MESLEK KAZANÇLARI:

GVK'nın 65'inci maddesinde, her türlü serbest meslek faaliyetinden doğan kazancın serbest meslek kazancı olduğu açıklandıktan sonra, serbest meslek faaliyetinin tarifi yapılmış ve 66'ncı maddede serbest meslek faaliyetini mütad meslek halinde ifa edenlerin serbest meslek erbabı olduğu belirtilerek, yaptıkları işler dolayısıyla serbest meslek erbabı sayılan meslek mensupları sıralanmıştır. Ayrıca Kanunun 67'inci maddesinde, serbest meslek kazancının tespit şekli ve 68'inci maddesinde de serbest meslek kazancının tespiti sırasında indirilecek meslekî giderler açıklanmıştır.

Serbest meslek kazançlarına ilişkin olan telif kazançları istisnası ise Kanunun 18'inci maddesinde düzenlenmiştir. Diğer taraftan, GVK'nın mükerrer 20 nci maddesinde düzenlenmiş olan, genç girişimcilerde 150.000 TL'lik kazanç istisnası, serbest meslek erbabı için de geçerlidir.

5.1. Telif Kazançları İstisnası:

GVK'nın serbest meslek kazançlarında istisnayı düzenleyen 18'inci maddesi hükmüne göre, maddede tarifi yapılan telif kazançları; bunların kaynaklandığı telif ve ihtira beratları ne şekilde değerlendirilirse değerlendirilsin, devamlı veya arızî olup olmadığına bakılmaksızın gerek bunların sahipleri ve gerekse kanunî mirasçıları açısından tümüyle vergiden müstesnadır.

Bu istisnanın tevkif yolu ile ödenecek vergiye şümûlü bulunmamakta olup telif gelirinin, 94'üncü madde uyarınca kesinti yapmak zorunda olanlardan sağlanması halinde, ödeme yapanların bunun üzerinden, GVK Md.94/2-a gereğince % 17 oranında stopaj yapmaları gerekmektedir.

GVK'nın 18 inci maddesinde 7194 sayılı Kanunla yapılan değişikliklerle bu istisnaya 2020 yılı

başından geçerli olmak üzere bir tutar sınırlaması getirilmiştir. GVK'nın 18 inci maddesi kapsamında elde edilen ve aynı Kanununun 103 üncü maddesinde yazılı tarifenin dördüncü gelir diliminde yer alan tutarı (2023 yılı için 1.900.000 TL) aşmayan kazançlar gelir vergisinden istisna olup, bu kazançlar için yıllık gelir vergisi beyannamesi verilmeyecek, diğer gelirler dolayısıyla beyanname verilmesi halinde de bu kazançlar beyannameye dâhil edilmeyecektir. Bu kazançlar üzerinden tevkif suretiyle ödenen vergiler nihai vergi olacaktır. Söz konusu tutarı aşması halinde, elde edilen kazançların tamamı yıllık gelir vergisi beyannamesi ile beyan edilecektir. Yıllık beyanname üzerinden hesaplanan gelir vergisinden GVK'nın 94'üncü maddesine göre yıl içinde kesilen % 17 oranındaki vergiler mahsup edilebilecektir.

İstisna tutarın aşılmış aşılmadığı, takvim yılı sonu itibarıyla her bir yıl için ayrı ayrı değerlendirilecektir. İlgili takvim yılında istisnadan yararlanılamaması sonraki yıllarda istisnadan yararlanılmasına engel teşkil etmeyecektir.

5.2. Genç Girişimcilerde Kazanç İstisnası:

GVK'nın mükerrer 20'nci maddesine göre; ticari, zirai veya mesleki faaliyeti nedeniyle adlarına ilk defa gelir vergisi mükellefiyeti tesis olunan ve mükellefiyet başlangıç tarihi itibarıyla 29 yaşını doldurmamış tam mükellef gerçek kişilerin, faaliyete başladıkları takvim yılından itibaren üç vergilendirme dönemi boyunca elde ettikleri bu kazançlarının 75.000 TL'ye kadar olan kısmı maddede belirtilen şartlarla gelir vergisinden müstesnadır.

İstisnadan, 10.02.2016 tarihinden itibaren ticari, zirai veya mesleki faaliyet nedeniyle adlarına ilk defa gelir vergisi mükellefiyeti tesis olunanlardan Kanunda öngörülen şartları taşıyanlar yararlanır. Dolayısıyla bu tarihten önce işe başlayan mükelleflerin söz konusu istisnadan yararlanmalarına imkân bulunmamaktadır.

İstisna, her vergilendirme döneminde yıllık 150.000 TL olarak uygulanmaktadır. Bu tutarın yeniden değerlendirme oranı ile artması söz konusu değildir. Bir vergilendirme döneminde istisna tutarının altında kazanç elde edilmesi durumunda, istisnadan yararlanılmayan tutar ertesi yıla devretmez.

Genç girişimcilerde kazanç istisnasından yararlanma şartları ve uygulamaya ilişkin ayrıntılı açıklamalar 292 Seri No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliğinde yer almaktadır.

5.3. Serbest Meslek Kazancının Tespiti:

Serbest meslek kazançları ister devamlı ve isterse arızı olsun yıllık beyan esasında gelir vergisine tâbidir.

Gerçek usulde kazanç, serbest meslek kazanç defterine istinaden, bir hesap dönemi içinde tahsil edilen para ve ayınlar ve diğer şekillerde sağlanan ve para ile temsil edilebilen menfaatler ile müşterilerden alınan gider karşılıkları toplamından, bu faaliyet dolayısıyla yapılan giderler indirilmek suretiyle tespit edilir (Md:67).

Serbest meslek kazancında nelerin hâsılat sayılacağı 67'nci maddede ve hâsılatın indirilecek giderler ise 68'inci maddede düzenlenmiştir.

5.4. Serbest Meslek Kazancının Tespitinde Hasılatın İndirilecek Giderler:

Serbest meslek kazancının tespitinde aşağıda yazılı giderler hasılatın indirilir:

- Kiralama yoluyla edinilen binek otomobillerinin her birine ilişkin aylık kiranın 2023 yılı için 17.000 TL'lik kısmı ile binek otomobillerinin iktisabına ilişkin özel tüketim vergisi ve katma değer vergisi toplamının 440.000 TL'yi aşan kısmı gider olarak dikkate indirilemez.
- Özel tüketim vergisi ve katma değer vergisi hariç ilk iktisap bedeli 500.000 Türk lirasını, söz konusu vergilerin maliyet bedeline eklendiği veya binek otomobilin ikinci el olarak iktisap edildiği hâllerde, amortisman tabii tutarı 950.000 Türk lirasını aşan binek otomobillerinin her birine ilişkin ayrılan amortismanın en fazla bu tutarlara isabet eden kısmı gider yazılabilir. Aşan kısımlar indirilemez.
- Mesleki kazancın elde edilmesi ve idame ettirilmesi için ödenen genel giderler. (İkametgâhlarının bir kısmını işyeri olarak kullananlar, ikametgâh için ödedikleri kiranın tamamı ile ısıtma ve aydınlatma gibi diğer giderlerin yarısını indirebilirler. İşyeri kendi mülkü olanlar kira yerine

amortismanı, ikametgâhı kendi mülkü olup bunun bir kısmını işyeri olarak kullananlar amortismanın yarısını gider yazabilirler.),

- Hizmetli ve işçilerin işyerinde veya işyerinin müştemilatındaki iâşe ve ibate giderleri, tedavi ve ilaç giderleri, sigorta primleri ve emekli aidatı (bu primlerin ve aidatın geri alınmamak üzere Türkiye’de kain sigorta şirketlerine veya emekli ve yardım sandıklarına ödenmiş olması ve emekli ve yardım sandıklarının tüzel kişiliği haiz bulunmaları şartıyla) ile 27 nci maddede yazılı giyim giderleri,
- Mesleki faaliyetle ilgili seyahat ve ikamet giderleri (seyahat maksadının gerektirdiği süre ile sınırlı olmak şartıyla),
- Mesleki faaliyette kullanılan tesisat, demirbaş eşya ve envantere dahil taşıtlar için Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre ayrılan amortismanlar (amortismanı tâbi iktisadi kıymetlerin elden çıkarılması halinde aynı Kanunun 328 inci maddesine göre hesaplanacak zararlar dahil),
- Kiralanan veya envantere dahil olan ve işte kullanılan taşıtların kullanım giderlerinin %70’lik kısmı,
- Alınan mesleki yayınlar için ödenen bedeller,
- Mesleki faaliyetin ifası için ödenen mal ve hizmet alım bedelleri,
- Serbest meslek faaliyetleri dolayısıyla emekli sandıklarına ödenen giriş ve emeklilik aidatları ile mesleki teşekküllere ödenen aidatlar,
- Mesleki kazancın elde edilmesi ve idame ettirilmesi için ödenen meslek, ilan ve reklam vergileri ile iş yerleriyle ilgili aynı vergi, resim ve harçlar,
- Mesleki faaliyetle ilgili olarak kanun, ilam ve mukavelenameye göre ödenen tazminatlar.

Her türlü para cezaları ve vergi cezaları ile serbest meslek erbabının suçlarından doğan tazminatlar gider olarak indirilemez.

5.5. Serbest Meslek Kazançlarında Vergi Tevkifatı:

GVK’nın 94’üncü maddenin ilk fıkrasında sayılan, tevkifat yapmak zorunda olan şahıs ve kuruluşlar (vergi sorumluları) tarafından yapılan serbest meslek ödemeleri (noterlere yapılanlar hariç) aynı fıkranın 2’nci bendi hükmüne göre vergi tevkifatına tâbidir. Tevkifat oranı,

- Telif kazançlarında %17,
- Bunlar dışında kalan serbest meslek ödemelerinde % 20’dir. (Md:94/2-a ve b)

Dar mükellefiyete tabi olanlara, Türkiye’nin taraf olduğu çifte vergilendirmeyi önleme anlaşmalarında aksi belirtilmediği takdirde, telif ve patent haklarının satışından dolayı yapılan ödemelerden ise % 20 oranında vergi kesintisi yapılır. (Md.94/4)

5.6. Arızî Serbest Meslek Kazançları:

Arızî olarak yapılan serbest meslek faaliyetlerinden elde edilen hâsılât arızî kazanç sayılır (Md:82/I-4) ve tevsik edilmek kaydı ile yapılan giderler indirilmek suretiyle safî arızî kazanç tutarı tespit edilerek vergiye tâbi tutulur.(Md:82/II-2)

6. GAYRİMENKUL SERMAYE İRATLARI:

Gayrimenkul sermaye iradının tarifi GVK’nın 70’inci maddesinde yapılmış olup, hangi mal ve hakların (telif hakları hariç), kimler tarafından kiraya verilmesinden elde edilen iratların gayrimenkul sermaye iradı sayılacağı aynı maddede belirtilmiştir. Maddenin son fıkrası hükmüne göre, vakıf gelirinden hizmet karşılığı olmayarak alınan hisseler ile zirai faaliyete bilfiil iştirak etmeksizin sadece üründen pay alan arazi sahiplerinin gelirleri bu kanunun uygulanmasında gayrimenkul sermaye iradı sayılmaktadır.

GVK’nın 70 inci maddesine göre kira gelirine konu mal ve haklar aşağıdaki gibidir:

- Arazi, bina (döşeli olarak kiraya verilenlerde döşeme için alınan kira bedelleri dahildir),

maden suları, memba suları, madenler, taş ocakları, kum ve çakıl istihsal yerleri, tuğla ve kiremit harmanları, tuzlalar ve bunların mütemmim cüzileri ve teferruatı,

- Voli mahalleri ve dalyanlar,
- Gayrimenkullerin, ayrı olarak kiraya verilen mütemmim cüzileri ve teferruatı ile bilumum tesisatı demirbaş eşyası ve döşemeleri,
- Gayrimenkul olarak tescil edilen haklar,
- Arama, işletme ve imtiyaz hakları ve ruhsatları, ihtira beratı (İhtira beratının mucitleri veya kanunî mirasçıları tarafından kiralanmasından doğan kazançlar, serbest meslek kazancıdır.), alameti farika, marka, ticaret unvanı, her türlü teknik resim, desen, model, plan ile sinema ve televizyon filmleri, ses ve görüntü bantları, sanayi ve ticaret ve bilim alanlarında elde edilmiş bir tecrübeye ait bilgilerle gizli bir formül veya bir imalat usulü üzerindeki kullanma hakkı veya kullanma imtiyazı gibi haklar (Bu hakların kullanılması için gerekli malzeme ve teçhizat bedelleri de gayrimenkul sermaye iradı sayılır.),
- Telif hakları (bu hakların, müellifleri veya bunların kanuni mirasçıları tarafından kiralanmasından doğan kazançlar, serbest meslek kazancıdır),
- Gemi ve gemi payları (Motorlu olup olmadıklarına ve tonilatolarına bakılmaz) ile bilumum motorlu tahmil ve tahliye vasıtaları,
- Motorlu nakil ve cer vasıtaları, her türlü motorlu araç, makine ve tesisat ile bunların eklentileri.

Gayrimenkul sermaye iradında safi iradın nasıl hesaplanacağı 71'inci maddede, gayrisafi hâsılâtın ne olduğu ise 72'nci maddede açıklanmış, 73'üncü maddede emsal kira bedeli tarif edilerek, beyan edilecek kira bedelinin bundan düşük olamayacağı belirtilmiş ve hangi hallerde emsal bedelinin uygulanmayacağı hükme bağlanmıştır.

Kanunun 74'üncü maddesinde ise, safi iradın bulunması için gayrisafi hâsılattan indirilecek gerçek veya götürü giderlerin neler olduğu açıklanmıştır.

6.1. Konut İstisnası:

GVK'nın 21 inci maddesi hükmüne göre, binaların konut olarak kiraya verilmesinden bir takvim yılı içinde elde edilen hâsılâtın, belli bir kısmı gelir vergisinden müstesnadır. Bu istisnanın 2023 yılı için geçerli tutarı 21.000 TL'dir.

Birden fazla kişinin ortak olduğu konuttan elde edilen kira gelirine, her ortağın payına düşen kısım üzerinden ayrı ayrı istisna uygulanır.

Birden fazla konuttan kira geliri elde edenler, istisnayı kira gelirleri toplamına bir defa uygulayabilirler.

Kira geliri yılın tamamında elde edilmeyip bir kısmında elde edilmiş bile olsa istisna tam olarak uygulanır. Bu hallerde istisnanın kıst uygulanması söz konusu değildir.

İstisna sadece konut olarak kiraya verilen gayrimenkullerden elde edilen gelirler için uygulanır. Bir kişi hem konut hem de işyeri kira geliri elde ederse, bunlardan sadece konut kira gelirine istisna uygulanır, işyeri kira gelirine uygulanmaz.

Ticarî, ziraî veya meslekî kazançlarını beyan etmek zorunda olanların, konut istisnasından yararlanmaları mümkün değildir.

Ayrıca, istisna haddinin üzerinde konut kirası elde edenlerden, beyanı gerekip gerekmediğine bakılmaksızın, ayrı ayrı veya birlikte elde ettiği ücret, menkul sermaye iradı, gayrimenkul sermaye iradı ile diğer kazanç ve iratlarının gayri safi tutarları toplamı 103 üncü maddede yazılı tarifinin üçüncü diliminde ücret gelirleri için yer alan tutarı (2023 için 370.000 TL'yi) aşanlar da bu istisnadan faydalanamazlar.

Öncelikle belirtmek gerekir ki, istisna haddinin altında kira geliri elde edenler, diğer kazanç ve iratları toplamı ne olursa olsun bu istisnadan yararlanabileceklerdir. Konut kira gelirine istisna uygulanıp uygulanmayacağına yönelik tutarın tespitinde ücret, menkul sermaye iradı, gayrimenkul sermaye

iradı ile diğer kazanç ve iratların, ayrı ayrı veya birlikte elde edilmesine bakılmaksızın, brüt tutarlarının toplamı dikkate alınmalıdır. Söz konusu tutarın tespitinde, belirtilen kazanç ve iratların beyan edilip edilmemesinin ya da bu kazanç ve iratlara herhangi bir istisna uygulanıp uygulanmamasının önemi bulunmamaktadır. Emeklilik aylıkları ve ikramiyeleri ile stopaja tabi tutulmuş olduğu için beyan dışı kalan mevduat faizi ve benzeri gelirler de hesaplamada dikkate alınacaktır.

6.2. Gayrimenkul Sermaye İradının Safi Tutarının Tespiti:

Gayrimenkul sermaye iratlarında safi irat, tahsil edilen gayrisafi kira hâsılatından 74'üncü maddede sayılan giderler indirilmek suretiyle tespit olunur (Md: 71).

6.3. Gayrisafi Kira Hâsılatı:

Kanununun 70'inci maddesinde yazılı mal ve hakların kiraya verilmesinden bir takvim yılı içinde o yıla veya geçmiş yıllara ait olarak nakden veya ayın olarak tahsil edilmiş bulunan kira bedellerinin toplamı, gayrisafi kira hâsılatını teşkil eder. Örneğin 2023 yılında, 2023 yılı kiralarının yanında daha önce tahsil edilememiş bulunan 2022 ve/veya 2021 yılı kiraları da tahsil edilmişse, tüm kiralar 2023 yılının geliri olarak dikkate alınır.

Buna karşılık, gelecek yıllara ilişkin olarak peşin tahsil edilmiş bulunan kira bedelleri, tahsil edildiği yılın değil, ilgili olduğu yılların geliri sayılır. Örneğin 2023 yılında 2023 yılı kira bedellerinin yanı sıra 2024 ve sonraki yıllar kira gelirleri de peşinen tahsil edilmiş ise, 2023 yılı için sadece 2023 yılına ilişkin olan kısım dikkate alınır. 2024 ve sonraki yıllara ilişkin peşin tahsil edilmiş olan kira ise ilgili olduğu yılların geliri sayılacak ve beyan edilip edilmeyeceği, edilecekse beyanı ilgili olduğu yılların kurallarına göre belirlenecektir.

Özel maliyet konusu kıymetlerin, kiracı tarafından kira süresinin hitamında rayiç bedellerinden düşük bedelle veya bedelsiz olarak kiraya verene devrinden doğan menfaatler de hâsılatı dâhildir.

Döviz cinsinden elde edilmiş kiralar, tahsil tarihindeki döviz alış kuru esas alınarak TL'ye dönüştürülür. Kiranın ayın olması halinde ise tahsil edilen ayın kiralar, Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre emsal bedeli ile paraya çevrilir.

6.4. Emsal Kira Bedeli Esası:

Kiraya verilen mal ve hakların kira bedelleri, emsal kira bedelinden düşük olamaz. (Md: 73)

Aşağıdaki hallerde emsal kira bedeli esası uygulanmaz (Md: 73/1-4) :

- Boş kalan gayrimenkullerin korunması maksadıyla başkalarının ikametine bırakılması;
- Konutların, mal sahiplerinin anne, baba, çocuklar ve kardeşlerinin ikametine tahsis edilmesi (Bunlardan her birinin ikametine birden fazla konut tahsis edilmişse, bu konutların yalnız birisi hakkında ve kardeşler evli ise eşlerden sadece biri için emsal kira bedeli hesaplanmaz);
- Mal sahibi ile akrabalarının aynı evde ikamet etmesi;
- Kamu kurum ve kuruluşlarınca yapılan kiralamalar.

Emsal kira bedeli, bina ve arazide, varsa bunların özel mercilerce veya mahkemelerce takdir ve tespit edilmiş kirası; yoksa VUK'na göre belirlenen vergi değerinin %5'idir. Diğer mal ve haklarda emsal kira bedeli, bunların maliyet bedelinin ve bu bedel bilinmiyorsa VUK'nun servetlerin değerlendirilmesi hakkındaki hükümlerine göre belli edilen değerlerinin %10'udur.

1999/1 Seri No.lu GVK İç Genelgesine göre, elde edilen gerçek kira gelirinin kira sözleşmesi, ödemeye ilişkin banka dekontu veya havale makbuzu, vb. belgelerle veya kiracının ifadesi ile ispat veya tevsik edildiği durumlarda ayrıca emsal kira bedeli karşılaştırılması uygulaması yoluna gidilmemektedir. Sözü edilen ispat veya tevsik işlemine ise, ancak beyan edilen kira gelirinin gerçek durumu yansıtmadığına ilişkin karinelerin bulunması veya vergi incelemeleri sırasında yetkililerce talep edilmesi durumunda başvurulmaktadır.

6.5. Gerçek Giderler:

İstisnaya isabet eden kısım hariç, kiraya verilen mal ve hak için kiraya veren tarafından yapılan her türlü idare, bakım, onarım, idame ve sigorta giderleri ile aynı vergi, resim, harçlar ve harcamalara

iştirak payları, amortismanlar (kiraya veren tarafından yapılan ve gayrimenkulün iktisadi değerini artırıcı niteliği olan ısı yalıtımı ve enerji tasarrufu sağlamaya yönelik harcamalar, Vergi Usul Kanununun 313 üncü maddesine göre belirlenen amortisman haddini aşması halinde dahi gider olarak indirilebilir) mukavelenemeye, kanuna ve ilâma dayalı tazminatlar, varsa kiraya verilen mal ve haklar için ödenen kiralar ile kiraya verilen mal ve haklar dolayısıyla yapılan ve bunlara harcanan borçlar için ödenen faizler, sahibi olduğu konutları kiraya verenlerin kira ile oturdukları bir adet konutun kira bedeli (anılan kira bedelinin indirilemeyen kısmı gider fazlalığı sayılmaz) indirilecek başlıca gerçek giderlerdir. Para ve vergi cezaları, kira hâsîlatından gider olarak indirilemez.

Gerçek gider usulünü tercih eden mükellefler, yukarıda sayılanlar dışında, sahip oldukları konutlardan birinden elde ettikleri kira gelirinden, iktisap bedelinin %5'i oranında bir indirim, 5 yıl süre ile yapabilirler. İndirim, giderlerin tenzilinden sonra kalan, ilgili konuta ait kira hâsîlatına uygulanır ve artan bir kısım varsa bu tutar zarar mahsubunda nazara alınmaz (Md:74/4).

6.6. Götürü Gider:

Mükellefler, diledikleri takdirde 74'üncü maddede belirtilen gerçek giderlerine karşılık olmak üzere, hâsîlatlarının (istisnaya isabet eden kısım hariç) %15'ini götürü gider olarak indirebilirler.

Bir mükellefin, tüm kira gelirleri için gerçek veya götürü gider usullerinden sadece birini tercih etmesi mümkündür. Gayrimenkullerden bir kısmı için gerçek ve diğerleri için götürü gider usulü uygulanamaz.

Götürü gider usulünü tercih edenler, iki yıl geçmedikçe bu usulden dönemezler. Hakları kiraya verenler götürü gider yöntemini uygulayamazlar.

6.7. Gayrimenkul Sermaye İratlarında Stopaj:

GVK'nın 94'üncü maddesinde sayılan kişi ve kuruluşlar tarafından ödenen tüm kira bedelleri yani işyeri kiralari, aynı maddenin 5/a-c bentleri gereğince %20 oranında gelir vergisi kesintisine tabidir. Stopaj yolu ile ödenen vergiler, yıllık beyan esasına göre vergiye tâbi olan mükelleflerde, beyanname üzerinden hesaplanan vergiden indirilir, beyana tabi olmayan mükellefler açısından ise nihaî vergi halini alır.

6.8. Yıllık Beyan Esasında Vergileme:

Gayrimenkul sermaye iratları prensip olarak yıllık beyan esasında vergiye tâbidir (GVK Md:85).

Ancak beyana tâbi tüm gelirlerin yıllık tutarları toplamı, yıllık beyan sınırını yani yıllık gelir vergisi tarifesinin ikinci gelir diliminde yer alan tutarı (2023'de 150.000,-TL) aşmayan tam mükellefler, Türkiye'de vergi tevkifatına tâbi tutulmuş gayrimenkul ve menkul sermaye iratları için yıllık gelir vergisi beyanname vermezler ve başka gelirleri için beyanname vermeleri halinde bu iratları beyannamelerine dâhil etmezler.

Diğer yandan bir takvim yılı içinde elde edilen ve toplamı 2023 yılı için 8.400 TL'yi aşmayan, tevkifata ve istisna uygulamasına konu olmayan menkul ve gayrimenkul sermaye iratları için beyanname verilmez, diğer gelirler için beyanname verilmesi halinde beyannameye dahil edilmez.

Buna göre,

- 2023 yılında elde ettiği konut kira geliri istisna tutarı olan 21.000 TL'yi aşanlar,
- Stopaja tabi işyeri kira geliri elde edenlerden, vergiye tabi tüm gelirleri toplamı 2023 yılında beyan sınırı olan 150.000 TL'yi aşanlar,
- Diğer mal ve haklardan, stopaja ve istisna uygulamasına konu olmaksızın 2023 yılında 8.400 TL'yi aşan miktarda kira geliri elde edenler, yıllık gelir vergisi beyanname vermek zorundadırlar.

7. MENKUL SERMAYE İRATLARI:

Sahibinin ticari, zirai veya mesleki faaliyeti dışında nakdi sermaye veya para ile temsil edilen değerlerden oluşan sermaye dolayısıyla elde ettiği kar payı, faiz, kira ve benzeri iratlar menkul sermaye iradidir. (Md.75)

Kaynağı ne olursa olsun aşağıda yazılı iratlar menkul sermaye iradı sayılır:

- Her nevi hisse senetlerinin kâr payları (kurucu hisse senetleri ve diğer intifa hisse senetlerine verilen kâr payları ve pay sahiplerine hazırlık dönemi için faiz olarak veya başka adlarla yapılan her türlü ödemeler ile Sermaye Piyasası Kanununa göre kurulan yatırım fonları katılma belgelerine ödenen kâr payları ile konut finansmanı fonlarını temsilen ihraç edilen ipoteye dayalı menkul kıymetlere ve varlık finansmanı fonlarını temsilen ihraç edilen varlığa dayalı menkul kıymetlere ödenen faiz, kâr payı veya benzeri gelirler dahil.)
 - İştirak hisselerinden doğan kazançlar (Limited Şirket ortaklarının, iş ortaklıklarının ortakları ve komanditerlerin kâr payları ile kooperatiflerin dağıttıkları kazançlar bu zümreye dahildir. Kooperatiflerin ortakları ile yaptıkları muamelelerden doğan kârların ortaklara, kooperatifle yaptıkları muameleler nispetinde tevzii, kazanç dağıtımı sayılmaz.),
 - Kurumların yönetim kurulu başkan ve üyelerine verilen kar payları,
 - Her nevi tahvil (ipotek finansmanı kuruluşları ve konut finansmanı kuruluşları tarafından ihraç edilen ipoteye dayalı menkul kıymetler hariç ipotekli sermaye piyasası araçları, varlık teminatlı menkul kıymetler dahil) ve Hazine bonosu faizleri ile Toplu Konut İdaresi, Kamu Ortaklığı İdaresi, Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetler ve varlık kiralama şirketleri tarafından ihraç edilen kira sertifikalarından sağlanan gelirler (Döviz cinsinden yahut dövize, altına veya başka bir değere endeksli menkul kıymetlerin itfası sırasında oluşan değer artışları irat sayılmaz.),
 - Her nevi alacak faizleri,
 - Mevduat faizleri (Bankalara, bankalara, tasarruf sandıklarına, tevdiat kabul eden diğer müesseselere yatırılan vadeli, vadesiz paralara ödenen faizler, bunlar dışında kalan kişi ve kuruluşlardan devamlı olarak para toplama işi ile uğraşanların her ne şekilde ve ad altında olursa olsun toplanan paralara sağladıkları gelirler ve menfaatler ile bankalar ve Sermaye Piyasası Kanununa göre kurulan aracı kurumlar arasındaki borsa para piyasasında değerlendirilen paralara ödenen faizler de mevduat faizi sayılır.),
 - Hisse senetleri ve tahvillerin vadesi gelmemiş kuponların satışından elde edilen bedeller,
 - İştirak hisselerinin sahibi adına henüz tahakkuk etmemiş kar paylarının devir ve temlik karşılığında alınan para ve ayınlar,
 - Her çeşit senetlerin iskonto edilmesi karşılığında alınan iskonto bedelleri,
 - Faizsiz olarak kredi verenlere ödenen kâr payları ile kâr, ve zarar ortaklığı belgesi karşılığı ödenen kâr payları ve katılım bankalarının kâr ve zarara katılma hesabı karşılığında ödenen kâr payları,
 - Repo gelirleri,
 - Tüzel kişiliği haiz emekli sandıkları, yardım sandıkları ile emeklilik ve Sigorta şirketleri tarafından;
- a)** On yıl süreyle prim, aidat veya katkı payı ödemedi ayrılanlara ödenen irat (nema) tutarları,
- b)** On yıl süreyle katkı payı ödemiş olmakla birlikte bireysel emeklilik sisteminden emeklilik hakkı kazanmadan ayrılanlar ile diğer sandık ve sigortalardan on yıl süreyle prim veya aidat ödeyenlere ve vefat, malûliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara ödenen irat (nema) tutarları,
- c)** Bireysel emeklilik sisteminden emeklilik hakkı kazananlar ile bu sistemden vefat, malûliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara ödenen irat (nema) tutarları.

Yukarıda yazılı iratlar, bunları sağlayan sermaye sahibinin ticari faaliyetine bağlı bulunduğu takdirde, ticari kazancın tespitinde dikkate alınır.

Aynen gayrimenkul sermaye iratları gibi menkul sermaye iratları da esas itibarıyla yıllık beyan esasında vergiye tâbi olmakla beraber bunun yaygın istisnaları mevcuttur. Menkul sermaye iratlarının sadece küçük bir kısmı beyan esasında vergiye tabi tutulmaktadır. Aşağıda bu konuda özet bilgi verilmiştir:

7.1. Menkul Sermaye İratlarında İndirim Oranı Uygulaması:

Bilindiği gibi, TL cinsinden elde edilen faiz gelirlerinde enflasyondan aşınmayı gidermek amacıyla "indirim oranı" uygulaması yapılmakta ve gelirin belli bir kısmı gelir kabul edilmeyerek enflasyondan arındırılmakta, indirim sonrası kalan kısım vergiye tabi tutulmaktadır.

Bu uygulama, Gelir Vergisi Kanununun 76 ncı maddesinde 5281 sayılı Kanunla yapılan değişiklikle 1.1.2006 tarihinden itibaren yürürlükten kaldırılmıştır. Ancak Gelir Vergisi Kanununun geçici 67 inci maddesinin 9 uncu fıkrası uyarınca, 1.1.2006 tarihinden önce ihraç edilen her nevi tahvil ve Hazine bonolarından elde edilen gelirlerin vergilendirilmesinde 31.12.2005 tarihinde yürürlükte olan hükümlerin geçerli olacağı öngörüldüğünden, 1.1.2006 tarihinden önce ihraç edilen Hazine bonusu ve Devlet tahvillerinden elde edilen faiz gelirleri için indirim oranı uygulaması devam etmektedir.

İndirim oranı; o yıl için tespit edilmiş olan yeniden değerlendirme oranının, aynı dönemde Devlet tahvili ve Hazine bonusu ihalelerinde oluşan bileşik ortalama faiz oranına bölünmesi suretiyle tespit edilmekte olup 2023 yılı için tespit edilmiş olan yeniden değerlendirme oranı % 58,46'dır. Bu dönemde Devlet tahvili ve Hazine bonusu ihalelerinde oluşan bileşik ortalama faiz oranı ise % 16,59'dur. Buna göre, 2023 yılında elde edilen bir kısım menkul sermaye iradının beyanında uygulanacak indirim oranı ($\%58,46 / \%16,59 = 3,52$) olmaktadır.

Bu oranlar dikkate alındığında, 2023 yılı gelirlerine uygulanacak indirim oranı 1'den büyük çıkmaktadır.

Bu kapsamda, 2023 yılında elde edilen menkul sermaye iratlarından, 1/1/2006 tarihinden önce ihraç edilmiş olan ve 193 sayılı Kanunun 75 inci maddesinin ikinci fıkrasının (5) numaralı bendinde sayılan her nevi tahvil ve Hazine bonusu faizleri ile Toplu Konut İdaresi ve Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetlerden sağlanan gelirler indirim oranının birden büyük olması dolayısıyla beyan edilmeyecektir.

Döviz cinsinden ihraç edilmiş kamu kağıtları ile altına veya ÜFE, TÜFE gibi başka bir değere endeksli menkul kıymetlerden elde edilen menkul sermaye iratları ile, menkul kıymet yatırım fonu kar payları, her nev'i alacak faizleri, normal kar payları, mevduat faizi, katılım bankalarından elde edilen gelirler ve repo gelirleri ile ticari işletmelere dâhil iratlar için indirim oranı uygulanmaz.

Menkul kıymet alım-satım kazancının tespiti sırasında da indirim oranı uygulaması yapılmaz, buna karşılık alım-satım kazancı hesaplanırken GVK'nın mükerrer 81'inci maddesi uyarınca, alış bedeli ÜFE artış oranında artırılarak dikkate alınır. Bu endekslemenin yapılabilmesi için artış oranının % 10 veya üzerinde olması şarttır.

7.2. Menkul Sermaye İratlarında İstisna Uygulaması:

7.2.1. Kar Paylarında İstisna Uygulaması:

-Tam Mükellef Kurumlardan Elde Edilen Kar Payları

GVK'nın 22'nci maddesi menkul sermaye iratlarında istisnayı düzenlemekte olup, maddenin 2'nci fıkrasına göre tam mükellef kurumlardan elde edilen kar paylarının yarısı gelir vergisinden müstesnadır. İstisna edilen tutar da dahil olmak üzere elde edilen kar payının tamamı üzerinden 94'üncü madde uyarınca stopaj yapılır. Bu stopajın oranı 22/12/2021'den itibaren %10'dur. Bu tarihten önce %15 idi.

Stopaj, tam veya dar mükellef gerçek kişilere, dar mükellef kurumlara, gelir veya kurumlar vergisi mükellefi olmayanlara veya bu vergilerden muaf olan kişi ve kuruluşlara, kâr payı dağıtıldığı anda yapılmaktadır. Tam mükellef kurumlara ve yabancı kurum şubelerine dağıtılan kâr paylarından ise stopaj yapılmamaktadır.

Elde edilen kar payının stopaj dahil brüt tutarının yarısı vergiye tabi gelir olarak dikkate alınır, beyan sınırının aşılması sebebiyle beyannameye dahil edilmesi durumunda hesaplanan vergiden, elde edilen kar payının tamamı üzerinden yapılmış olan fiili stopaj (istisna edilen kısma isabet eden stopaj dahil) mahsup edilerek kalanı ödenir. (2003 yılı öncesi karlarının dağıtımında farklı vergilendirme esasları geçerli olup, bu yıllara ilişkin kar dağıtımı varsa ayrıca bilgi alınmalıdır.)

-Kanuni ve İş Merkezi Yurt Dışında Bulunan Kurumlardan Edilen Kar Payları :

GVK'nın 22'nci maddesi menkul sermaye iratlarında istisnayı düzenlemekte olup, maddenin 4 üncü fıkrasına göre, kanuni ve iş merkezi Türkiye'de bulunmayan anonim ve limited şirket niteliğindeki kurumlardan elde edilen, 75 inci maddenin ikinci fıkrasının (1), (2) ve (3) numaralı bentlerinde yazılı kâr paylarının yarısı, bu kurumların ödenmiş sermayesinin en az %50'sine sahip olunması ve kâr payının elde edildiği takvim yılına ilişkin yıllık gelir vergisi beyannamesinin verilmesi gereken tarihe kadar Türkiye'ye transfer edilmesi şartıyla gelir vergisinden müstesnadır.

7.2.2. Diğer Menkul Sermaye İratlarında İstisna :

GVK'nın 22'nci maddesinin 1'inci fıkrasına göre, bireysel emeklilik sisteminden emeklilik hakkı kazananlar ile bu sistemden vefat, malûliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemelerin % 25'i, Türkiye'de kâin ve merkezi Türkiye'de bulunan diğer sigorta şirketlerinden on yıl süreyle prim ödeyenler ile vefat, malûliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemelerin % 10'u ve tek primli yıllık gelir sigortalarından yapılan ödemelerin tamamı gelir vergisinden müstesnadır. İstisna edilen tutar üzerinden 94'üncü maddenin birinci fıkrasının (15) numaralı bendine göre tevkifat yapılmaz.

7.3. Yıllık Beyana Tâbi Olmayan Menkul Sermaye İratları :

• Bilindiği üzere GVK'nın 75'inci maddesinin 15'inci bent hükmü ile tüzel kişiliği haiz emekli sandıkları ve yardım sandıkları ile emeklilik ve sigorta şirketleri tarafından, çeşitli sebeplerle sigortadan ayrılanlara yapılan bazı ödemelerden yalnızca irat (nema) kısımları menkul sermaye iradı sayılmıştır.

GVK'nın 94/15'inci maddesine göre bu ödemelerin içerdiği irat tutarları vergi tevkifatına tâbi olup, tevkifat oranı, bunlardan (a) bendi kapsamına girenler için %15, (b) bendi kapsamına girenler için %10 ve (c) bendi kapsamına girenler için ise %5 olarak tespit edilmiştir.

GVK'nın 4842 sayılı Kanunla değişik 86/1-a maddesi hükmü gereğince, GVK'nın 75/15 madde kapsamındaki bütün bu menkul sermaye iratları için yıllık beyanname verilmeyecek veya diğer gelirler dolayısıyla verilen yıllık beyannelere bunlar dâhil edilmeyecektir.

• 1998 ve daha önceki dönemlere ilişkin kazançların dağıtımı nedeniyle elde edilen kâr payları GVK'nın geçici 62/2'nci maddesi uyarınca gelir vergisinden müstesna tutulduğundan, yıllık beyanname ile beyan edilmez.

• Kârın sermayeye eklenmesi kâr dağıtımı sayılmadığından, geçmiş yıl ve cari yıl kârlarının sermayeye eklenmesi dolayısıyla iktisap edilmiş bedelsiz hisseler de vergiye tabi değildir.

7.4. GVK'nın Geçici 67 inci Maddesine Göre Stopaja Tabi Buldukları İçin Beyana Tâbi Olmayan Menkul Sermaye İratları (Geçici Md: 67/7):

GVK'nın geçici 67'nci maddesi uyarınca stopaja tabi tutulmuş olan aşağıdaki gelirler, aynı maddenin 7 nci fıkrası hükmüne göre yıllık veya münferit beyan usulünde vergiye tâbi değildir :

- TL ve döviz cinsinden mevduat faizleri (Md:75/7)

(Borsa para piyasasında değerlendirilen paralardan elde edilen faizler dâhil)

- Faizsiz kredi verenlere ödenen kâr payları ve kâr-zarar ortaklığı belgesi karşılığı ödenen kâr payları ile özel finans kurumlarınca (katılım bankalarınca) kâr ve zarara katılma hesabı karşılığında ödenen kâr payları (Md:75/12)

- Repo gelirleri (Md:75/14)

- Menkul kıymet yatırım fonlarının katılma belgelerine ödenen kâr payları (Md:75/1)

- 1.1.2006 tarihinden itibaren ihraç edilen her türlü tahviller (Devlet ve özel sektör) ile Hazine Bonolarının faiz gelirleri. (Md:75/5)

7.5. Beyan Sınırının Aşılmaması Halinde Stopaja Tabi Tutulmuş Oldukları İçin Beyan Edilmeyecek Menkul Sermaye İratları:

Bilindiği üzere GVK'nın 86/1-c maddesi hükmüne göre, vergiye tabi gelir toplamının yıllık gelir vergisi tarifesinin ikinci gelir diliminde yer alan tutarı (2023'de 150.000 TL'yi) aşmaması halinde, tevkif yolu ile vergilendirilmiş bulunan tüm menkul sermaye iratları, için yıllık beyanname verilmez ve diğer gelirler için beyanname verilmesi halinde bu gelirler beyannameye dâhil edilmez. Buna göre, beyan sınırının aşılmaması halinde, stopaja tabi tutulmuş olan şu gelirler 2023 yılına ilişkin olarak beyan edilmeyecektir.

- 01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilmiş olan her çeşit tahvil ve Hazine bonusu faizleri ile TKİ, KOİ ve Özelleştirme İdaresi'nce çıkarılan menkul kıymetlerden sağlanan gelirler, 2023 yılı için indirim oranının 1'den büyük çıkması nedeniyle beyan edilmeyecektir.
- Tam mükellef kurumlar tarafından yurtdışında ihraç edilen tahviller ile tam mükellef varlık kiralama şirketleri tarafından yurtdışında ihraç edilen kira sertifikalarından sağlanan gelirler,
- Tam mükellef kurumlardan elde edilen kar paylarının yarısı.

7.6. Beyan Sınırının Hesabı:

Beyan sınırının hesaplanması sırasında, aşağıdaki hususların göz önünde bulundurulması gerekmektedir:

- Tevkifat oranı %0 (sıfır) olarak belirlenen kazançlar vergi tevkifatına tâbi tutulmuş sayılır.
- GVK'nın geçici 67'nci maddesi uyarınca stopaja tâbi tutulmuş olan gelirler beyan sınırının hesabında dikkate alınmaz.
- Beyan sınırının hesaplanması sırasında, vergiye ve beyana tabi tüm gelirlerin indirim, Yİ-ÜFE ve istisna uygulandıktan ve giderler indirildikten sonra kalan yani, beyan edilecek olan safi tutarının esas alınması ve beyan sınırının aşılması halinde sadece beyan sınırını aşan kısmın değil, tamamının beyan edilmesi gerekir. Çünkü beyan sınırı istisna niteliğinde değildir.

Buna göre, geliri sadece menkul sermaye iratlarından ibaret olan kişilerde, indirim ve istisna sonrası menkul sermaye iradı toplam tutarı 150.000,-TL.'lık sınırı aşmıyorsa, yıllık beyanname verilmeyecek, aşılırsa o zaman yıllık beyanname verilerek tüm bu gelirler beyannameye dâhil edilecektir.

Aynı şahsın stopaja tabi tutulmuş menkul sermaye iradı yanında yine stopaja tabi tutulmuş gayrimenkul sermaye iradının da bulunması halinde, bunların toplamının 150.000,-TL'yi aşır aşmadığına bakılacak ve şayet toplam 150.000,- TL'yi aşmıyorsa beyanname verilmeyecek, aşılırsa beyanname vermek yoluna gidilecektir. Verilecek beyannameye stopaja tabi tutulmuş bu menkul ve gayrimenkul sermaye iratları dahil edilecektir.

Başka beyana tabi gelirler de varsa, beyana tâbi gelirlerin toplamının (menkul ve gayrimenkul sermaye iratları ile birlikte), 150.000,-TL.'lık beyan sınırını aşır aşmadığına bakılacak ve stopaj yolu ile vergilendirilmiş menkul ve gayrimenkul sermaye iratlarının beyana tâbi olup olmayacağı buna göre belirlenecektir. Eğer vergiye ve beyana tabi tüm gelirler toplamı 150.000 TL'yi aşmıyorsa, stopaja tabi tutulmuş menkul ve gayrimenkul sermaye iratları beyan edilmeyecektir. Beyan sınırının hesabında, GVK'nın 86'ncı maddenin 1'inci fıkrasının (a) ve (b) bendinde yazılı gelirler dikkate alınmaz.

7.7. Stopaja Tâbi Olmamaları ve Yıllık Belli Bir Tutarı Geçmeleri Sebebiyle Yıllık Beyan Esasında Vergiye Tâbi Bulunan Menkul Sermaye İratları:

Stopaj yolu ile vergilenmemiş olan menkul sermaye iratları, mutlak olarak yıllık beyan esasında vergiye tâbidir. Bunların tipik örneği GVK'nın 94'üncü maddesine göre stopaja tâbi bulunmayan alacak faizleridir (Md:75/6).

Diğer taraftan, yabancı ülkelerde (off-shore dahil) elde edilen menkul sermaye iratlarının) da yurt dışında beyan veya stopaj yoluyla vergilendirilmiş olsun veya olmasın, Türkiye'de stopaja tâbi tutulmamış bulunmaları sebebiyle, tam mükellefler tarafından, aynen yurt dışından elde edilen diğer

bütün gelir unsurları gibi beyan edilmesi zorunluluğu vardır.

GVK'nın 86/1-d maddesi uyarınca, 2023 yılında elde edilen ve toplam tutarı 8.400 TL'yi aşmayan, tevkifata ve istisna uygulamasına konu olmayan menkul ve gayrimenkul sermaye iratları için beyanname verilmeyeceğinden veya diğer gelirler için beyanname verilmesi halinde bu gelirler beyannameye dahil edilmeyeceğinden, yukarıda belirtilen gelirlerin yanı sıra aşağıda belirtilen menkul sermaye iratları da toplam bu nitelikteki gelir tutarının 8.400 TL'yi aşmaması halinde beyan edilmeyecek, aksi takdirde yıllık beyanname ile beyan edilecektir:

- İştirak hisselerinin sahibi adına henüz tahakkuk etmemiş kar paylarının devir ve temlik karşılığında alınan para ve ayınlar,
- Her çeşit senetlerin iskonto edilmesi karşılığında alınan iskonto bedelleri,
- Hisse senetleri ve tahvillerin vadesi gelmemiş kuponların satışından elde edilen bedeller.

7.8. Menkul Sermaye İratlarında Safi İrat Tutarının Tespiti ve Beyan Edilmesi:

Menkul sermaye iratlarında safi iradın bulunması için gayrisafi irattan indirilecek ve indirilemeyecek giderler GVK'nın 78 inci maddesinde aşağıdaki şekilde sayılmıştır:

- Menkul kıymetlerin muhafazası için yapılan giderler (Bunlar hisse senedi ve tahvil gibi menkul kıymetlerin depo edilmesi, muhafazası ve sigorta ettirilmesi için, bankalar ve benzeri kuruluşlarla sigorta şirketlerine ödenen ücretlerdir.),
- Temettülerle faizlerin tahsili için bankalara veya benzeri müesseselere ödenen ücretler (Şirket toplantılarına bizzat veya bilvekele iştirak gibi sermayenin idaresi için yapılan giderler irattan indirilmez),
- Menkul kıymetler ve bunların iratları için ödenen her türlü vergi ve harçlar,

Bunlar dışında kalan giderlerin, örneğin menkul kıymetlerin iktisabı için borçlanılan paralara ilişkin faizlerin, gayrisafi menkul sermaye iradından indirilmesi mümkün değildir.

Menkul sermaye iratlarında, varsa önce indirim oranının uygulanması, sonra kalandan varsa istisna tutarının tenzil edilmesi, geriye kalan miktardan 78 inci maddede yazılı giderler indirilmek suretiyle safi irat tutarının hesaplanması ve beyana tabi ise bu tutarın yıllık beyannameye dâhil edilmek suretiyle vergilendirilmesi gerekir.

Stopaj yoluyla vergilenmiş olan menkul sermaye iratlarının, beyana tâbi olup olmadığını belirlerken, 86'ncı maddenin (a) ve (b) bentlerinde yazılı bulunanlar dışında kalan tüm vergiye ve beyana tabi gelirlerin safi tutarları toplamının 2023 yılında 150.000,-TL olan yıllık beyan sınırını aşp aşmadığını saptamak ve aşmıyorsa, bunları beyan esasında vergiye tabi tutmamak gerekir.

8. DİĞER KAZANÇ VE İRATLAR :

GVK'nın mükerrer 80, 81, mükerrer 81 ve 82'nci maddeleri hükümlerine göre diğer kazanç ve iratlar, değer artışı kazançları ve arızı kazançlar olmak üzere iki ana gruba ayrılmış bulunmaktadır.

Aşağıda, bu gelir unsurunun; istisnalarına, matrahına ve beyanına ilişkin esaslar özet halinde açıklanmıştır.

8.1. Değer Artışı Kazançları ile Bazı Arızı Kazançlara Ayrı Ayrı Uygulanan İstisnalar:

GVK'nın mükerrer 80'inci maddesine göre, değer artış kazançlarının belli bir tutarı (2023 için 55.000 TL) gelir vergisinden müstesnadır. Bu istisnadan menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar için yararlanılmaz.

Ancak, 1/1/2006 tarihinden önce iktisap edilen menkul kıymetlerin alım- satım kazançları için geçici 67'nci madde kapsamında tevkifat yapılması söz konusu olmayıp, bu gelirler 31/12/2005 tarihinde geçerli olan mevzuat hükümlerine göre vergilendirilecektir. Dolayısıyla 1/1/2006 tarihinden önce iktisap edilen menkul kıymetlerin alım-satım kazançları, maliyet bedeli endekslemesi ve 31/12/2005 tarihinde geçerli olan istisnanın (2023 yılı için geçerli tutarı 129.000 TL) uygulamasından sonra kalan tutar ne olursa olsun beyan edilecektir.

GVK'nın arızı kazançlara ilişkin 82'nci maddesi uyarınca da, bazı arızı kazançların belli bir tutarı gelir vergisinden istisna edilmiş olup, istisnanın 2023 yılı için geçerli tutarı 129.000 TL'dir.

8.2. Değer Artışı Kazançlarında İktisap Bedelinin ÜFE Artış Oranında Arttırılması (Maliyet Bedeli Revizesi):

GVK'nın mükerrer 81'inci maddesi uyarınca, mal ve hakların iktisap bedelleri, bunların elden çıkarıldıkları ay hariç olmak üzere ÜFE artış oranında artırılacak ve safi kazanç, böylece hesaplanan endekslenmiş maliyet bedeli esas alınmak ve varsa istisna uygulanmak suretiyle hesaplanacaktır. Bu esas dâhilinde revize maliyet bedelinin, uzun hesaplamalar yapılacak yerde, iktisap maliyetinin satıştan önceki ayın endeksi ile iktisap ayından önceki ayın endeksi arasındaki oranla çarpılması suretiyle hesaplanması mümkündür. Endekslenmenin yapılabilmesi için artış oranının %10 veya üzerinde olması gerekir.

8.3. Değer Artışı Kazançlarının Nev'ileri:

GVK'nın mükerrer 80'inci maddesinde, aşağıdaki mal ve hakların elden çıkarılmasından doğan kazançların değer artışı kazancı sayılacağı açıklanmıştır:

- Hisse senetleri dahil menkul kıymetler (1. fıkra),
- Kanununun 70/1 maddesinin 1,2,4 ve 7 numaralı bentlerinde yazılı bulunan gayrimenkul niteliğindeki mal ve haklar (6. fıkra)
- 70/1 maddenin 5 numaralı bendinde yazılı haklar (İhtira beratları hariç 2. fıkra)
- Müellifleri, mucitleri ve bunların kanunî mirasçıları dışında kalan kimseler tarafından elden çıkarılan telif hakları ve ihtira beratları (3. fıkra)
- Ortaklık hakları veya hisseleri (4. fıkra)
- Faaliyeti durdurulan işletmelerin bir kısmı veya tamamı (5. fıkra)

8.4. Menkul Kıymetlerin Elden Çıkarılmasından Doğan Değer Artışı Kazançları:

2023 yılında, menkul kıymetlerin elden çıkarılmasından doğan önemli bazı değer artışı kazançlarından hangilerinin hangi şartlarla vergiye tâbi olduğu veya olmadığı, ekli tabloda açıklanmıştır.

- Ekli tabloda, kazancın vergiye tâbi olmayacağı belirtilen durumlarda, yıllık beyanname verilmeyeceği gibi bu kazançlar, diğer gelirler nedeniyle verilecek yıllık beyannameye de dâhil edilmeyecektir.
- Menkul kıymetlerin elden çıkarılmasında safi kazanç, diğer mal ve haklarda olduğu gibi, elden çıkarma karşılığında alınan para ve ayınlarla, sağlanan ve para ile temsil edilebilen her türlü menfaatler tutarından, bunların maliyet bedelleri ve elden çıkarma dolayısıyla yapılan ve satıcının uhdesinde kalan giderler ile ödenen vergi ve harçların indirilmesi suretiyle hesaplanır. Menkul kıymetlerin maliyetlerine dâhil olan iktisap bedelinin tevsik edilememesi halinde bunların V.U.K.'nun 266'ncı maddesinde belirtilen itibarî değeri, yani üzerlerinde yazılı olan değer iktisap bedeli olarak kabul edilir.
- Vergiye tâbi olmayı gerektirmeyen elden çıkarmalardan doğan zararların, vergiye tâbi olmayı gerektiren elden çıkarmalardan doğan kârlara mahsubu mümkün değildir.
- Aynı cins menkul kıymetlerde (örneğin bir A.Ş.'e ait hisse senetleri) farklı tarihlerde, farklı fiyatlardan alışlar ve satışlar olmuşsa, satılanların maliyet bedelinin nasıl tespit edileceği ve sürelerin nasıl hesap edileceği 232 seri no.lu GV Genel Tebliğinde açıklanmıştır.
- Beyana tâbi alım-satımlar nedeniyle ödenen aracılık komisyonları kazançtan indirilebilir, ancak menkul kıymet satın alabilmek için kullanılan kredilere ait faizlerin maliyet veya gider olarak dikkate alınması mümkün değildir.
- Menkul kıymetlerin elden çıkarılmasından sağlanan vergiye tâbi kazancın tespiti sırasında, bunların maliyet bedeli hesaplanırken, iktisap bedelinin sadece satış ayı hariç, aylık ÜFE ile revize edilmesi mümkündür. (Mükerrer Md:81). Ancak bunun için artış oranının %10'u geçmesi şarttır.
- Döviz cinsinden kağıtlara ilişkin alım-satım kazançlarının da, alış ve satış bedellerinin işlem tarihindeki kurlar üzerinden TL'ye çevrilmesi ve alış bedeline maliyet revizesi uygulandıktan sonra bunların birbirleriyle mukayesesi suretiyle tespit edilmesi gerekmektedir. (258 Seri No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliği)

8.5. Gayrimenkullerin Elden Çıkarılmasından Doğan Kazançlar:

Gayrimenkuller ile gayrimenkul sayılan mal ve hakların vergilendirilmesine ilişkin esaslar, özetle

şöyledir:

- İvâz karşılığında iktisap edilen gayrimenkuller (arsa, arazi, bina vs.), iktisap şekli ne olursa olsun, iktisap tarihinden başlayarak 5 yıl içinde elden çıkarıldıkları takdirde, bunların elden çıkarılmasından doğan değer artışı kazançları gelir vergisine tâbi, aksi takdirde vergiye tâbi değildir. Süre hesabına tapuda kayıtlı tescil tarihlerinin esas alınması gerekir. Şayet ilgili gayrimenkul tapuya tescilinden önce fiilen kullanılmaya başlanmış ise, bu durumun ispat edilmesi koşuluyla, fiili kullanım tarihi esas alınabilir.
- Safi değer artışı kazancı, elden çıkarma karşılığında alınan para ve ayınlarla, sağlanan ve para ile temsil edilebilen her türlü menfaatlerin tutarından, elden çıkarılan gayrimenkullerin maliyet bedelleri ile elden çıkarma dolayısıyla yapılan ve satıcının uhdesinde kalan giderlerin ve ödenen aynı vergi ve harçların indirilmesi suretiyle hesaplanır.
- Elden çıkarma kazancının hesaplanmasına esas alınacak maliyet bedelinin mükelleflerce tespit edilememesi halinde, maliyet bedeli yerine VUK hükümlerine göre takdir komisyonlarınca tespit edilecek bedel esas alınır. Bunun için bağlı bulunulan vergi dairesine başvurulması gerekir (Mükerrer Md:81).
- Gayrimenkullerin elden çıkarılmasına ilişkin değer artışı kazancının tespitinde, iktisap bedelinin, satış ayı hariç, aylık Yİ-ÜFE ile maliyet revizesine tâbi tutulması mümkündür. Maliyet revizesinin uygulanabilmesi için artış oranının %10 u geçmesi gerekir.
- Gayrimenkuller dâhil diğer bütün mal ve hakların elden çıkarılmasında, yukarıdaki esaslara göre hesaplanan kazancın, 2023 yılında 55.000 TL'lik kısmı vergiden müstesnadır. Bu istisna, yıl içinde elden çıkarılan gayrimenkuller ve diğer mal ve hakların (GVK Mükerrer Md:80 kapsamına girenlerin) tamamı için bir defa dikkate alınır.

8.6. Değer Artışı Kazançlarının Yıllık Beyan Esasında Vergilenmesi:

Değer artışı kazançlarının, yıllık beyan esasında vergiye tâbi olduğu hallerde, bunların iktisap bedellerinin ÜFE'deki aylık artış oranında arttırılması ve mükerrer 81 inci maddede yazılı giderlerin tenzili suretiyle tespit edilen safi tutarları toplamından 2023 yılı için 55.000 TL'lik istisna tenzil edildikten sonra (Mükerrer Md:80) kalan miktar üzerinden yıllık beyannameye dâhil edilerek vergiye tâbi tutulması gerekir.

Yukarıda da değinildiği üzere 2023 yılı için 55.000 TL'lik bu istisna, GVK'nın Mükerrer 80 inci maddesinin 5281 sayılı Kanun'un 27 nci maddesi ile değiştirilen 1 inci fıkrası hükmü gereği 2006 yılından itibaren sadece, menkul kıymetlerin ve diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkartılmasından sağlananlar dışında kalan değer artışı kazançlarına uygulanmaktadır.

Yine yukarıda açıklandığı üzere, 1/1/2006 tarihinden önce iktisap edilen menkul kıymetlerin alım-satım kazançları için 31/12/2005 tarihinde geçerli olan istisna uygulaması (2023 yılı için geçerli tutarı 129.000 TL) devam etmektedir.

GVK'nın mükerrer 81 inci maddesinin yedinci fıkrasına, 5281 sayılı Kanunun 28 inci maddesi ile eklenen cümleye göre, 2006 yılından itibaren iktisap bedelinin ÜFE oranında arttırılabilmesi için, artış oranının %10 veya daha fazla olması şartı aranacaktır.

9. ARIZÎ KAZANÇLAR:

GVK'nın arızî kazançlara ilişkin 82'nci maddesine göre, vergiye tabi arızî kazançlar şunlardır :

- Arızî olarak ticari muamelelerin icrasından veya bu nitelikteki muamelelere tavassuttan elde edilen kazançlar.
- Ticarî veya ziraî bir işletmenin faaliyeti ile serbest meslek faaliyetinin durdurulması veya terk edilmesi, henüz başlamamış olan böyle bir faaliyete hiç girişilmemesi, ihale, artırma ve eksiltmelere iştirak edilmemesi karşılığında elde edilen hasılat.
- Gayrimenkullerin tahliyesi veya kiracılık hakkının devri karşılığında alınan tazminatlar ile peştamallıklar (kiracıya ait tesisat ve malların tahliye ve devri sırasında kiralayan veya yeni kiracıya devrinde doğan kazançlar dahil).
- Arızî olarak yapılan serbest meslek faaliyetleri dolayısıyla tahsil edilen hasılat.
- Gerçek usulde vergiye tabi mükelleflerin terk ettikleri işleri ile ilgili olarak sonradan elde

ettikleri kazançlar.

- Dar mükellefiyete tabi olanların 45 inci maddede yazılı işleri arızı olarak yapmalarından elde ettikleri kazançlar.

Bir takvim yılında (1), (2), (3) ve (4) numaralı bentlerde yazılı olan kazançlar (Henüz başlamamış olan ticarî, ziraî veya meslekî bir faaliyete hiç girişilmemesi ile ihale, artırma ve eksiltmelere iştirak edilmemesi karşılığında elde edilen kazançlar hariç) toplamının 2023 yılı için 129.000 TL'lik kısmı gelir vergisinden müstesnadır.

10. GEÇİCİ VERGİ:

GVK'nın mükerrer 120'nci maddesi uyarınca, tüm ticarî kazanç sahipleri (basit usulde vergilendirilenler hariç) ile serbest meslek erbabı, carî vergilendirme döneminin gelir vergisine mahsup edilmek üzere, üçer aylık dönemler itibariyle verecekleri beyannamelere istinaden yıllık tarifenin ilk gelir dilimine uygulanan %15 oranında geçici vergi ödemek zorundadırlar.

11. GELİRİN TOPLANMASI VE YILLIK BEYAN:

GVK'nın 85 inci maddesine göre, mükelleflerin bir takvim yılında elde ettikleri kazanç ve iratları için, Kanunda aksine hüküm olmadıkça, yıllık gelir vergisi beyannamesi vermeleri ve beyanı gereken gelirleri yıllık beyannamede toplamaları zorunluluğu vardır.

Aynı maddeye göre, kollektif şirket ortakları ile komanditeler dâhil olmak üzere bütün tacirler, çiftçiler ve serbest meslek erbabı, ticarî, ziraî ve meslekî faaliyetlerinden kazanç temin etmemiş olsalar bile yıllık beyanname vermek zorundadırlar.

Kimlerin hangi gelir unsurları için toplama yapmayacakları ve yıllık beyanname vermeyecekleri, yukarıda çeşitli gelir unsurları hakkında bilgi verilirken açıklanmıştır.

Aşağıda yıllık beyan esası hakkında kısa açıklamalar yapılacaktır.

11.1. Beyanname Verilip Verilmeyeceği, Ailenin Her Bir Ferdi İçin Ayrı Ayrı Değerlendirilecektir:

Yaşı ne olursa olsun ailenin her bir ferdi, yıllık beyanname vermek zorunda olup olmadığı yönünden ayrı ayrı nazara alınacak; istisna ve indirim hakları ayrı kullanılacak ve bunlardan beyanname vermek zorunda olduğu tespit edilenler birbirlerinden ayrı olarak beyanname vereceklerdir. Küçük çocuklara ve kısıtlılara ilişkin beyannamelerin, bunların kanunî temsilcileri olan veli veya vasileri tarafından tanzim ve imza edilerek, ayrı verilecektir.

11.2. Zarar, Hayat/Şahıs Sigorta Primi, Bağış/Yardım, Sponsorluk, Ar-Ge ve Eğitim/Sağlık Harcaması vb. İndirimler:

GVK'nın 88 ve 89 uncu maddelerinde, yıllık beyanname ile beyan edilecek olan gelirlerden yapılacak indirimlerin neler olduğu açıklanmıştır. Buna göre, gelirden indirilebilecek olan kalemler şunlardır:

- Beyan edilen gelir kaynaklarında, carî yıl içinde hâsıl olan zarar ile arka arkaya geçmiş beş yıl içinde hâsıl olup mahsup edilememiş bulunan zarar bakiyesi (diğer kazanç ve iratlara ilişkin tüm zararlar, menkul ve gayrimenkul sermaye iratlarında gider fazlalığından doğmayan zararlar ve Kanunda yazılı şekilde tevsik edilemeyen yurt dışı faaliyet zararları ile Türkiye'de gelir vergisinden istisna edilen yurt dışı kazançlarla ilgili yurt dışı zararları hariç) (Md:88),

- Beyan edilen gelirin %15'ini ve asgarî ücretin yıllık tutarını (2023 için 140.535 TL) aşmamak şartıyla (Bu şartın tespitinde işverenler tarafından ücretliler adına bireysel emeklilik sistemine ödenen katkı payları ile 63 üncü maddenin birinci fıkrasının (3) numaralı bendi ve bu bent kapsamında indirim konusu yapılacak prim ödemelerinin toplam tutarı birlikte dikkate alınır.) mükellefin şahsına, eşine ve küçük çocuklarına (*Küçük çocuk" tabiri, mükellefle birlikte oturan veya mükellef tarafından bakılan 18 yaşını veya tahsilde olup 25 yaşını doldurmamış çocukları ifade eder.*) ait hayat sigortalarına ödenen primlerin %50'si ile ölüm, kaza, hastalık, sağlık, engellilik, analık, doğum ve tahsil gibi şahıs sigorta primlerinin tamamı (Sigortanın Türkiye'de kâin ve merkezi Türkiye'de

bulunan bir emeklilik veya sigorta şirketi nezdinde akdedilmiş olması, prim tutarlarının gelirin elde edildiği yılda ödenmiş olması ve ücret geliri elde edenlerin ücretlerinin safi tutarının hesaplanması sırasında ayrıca indirilmemiş bulunması şartıyla, eşlerin veya çocukların ayrı beyanname vermeleri halinde, bunlara ait prim kendi gelirlerinden indirilir.) (Md:89/1),

- Mükellefin kendisi, eşi ve küçük çocuklarına ilişkin eğitim ve sağlık harcamalarının beyan edilen gelirin %10 unu aşmayan kısmı (89/2),

- Serbest meslek faaliyetinde bulunan veya basit usulde vergilendirilen engellilerde, GVK'nın 31 inci maddesinde yer alan esaslara göre hesaplanan yıllık engellilik indirimi (Bu indirimden bakmakla yükümlü olduğu engelli kişi bulunan serbest meslek erbabı ile hizmet erbabı (tevkifat matrahı dâhil) da yararlanır.) (89/3),

- Beyan edilen gelirin %5'ini (kalkınmada öncelikli yörelerde % 10'unu) aşmamak kaydı ile genel, katma ve özel bütçeli idarelere, belediyelere, köylere, kamuya yararlı derneklere ve Bakanlar Kurulunca vergi muafiyeti tanınan vakıflara makbuz karşılığında yapılan bağış ve yardımlar (Özel kanunlar uyarınca yapılan bazı bağışların tamamı, % 5 veya % 10 sınırlaması olmaksızın, beyan edilen gelirden indirilir.) (89/4),

- Yukarıdaki kurumlara bağışlanan okul, sağlık tesisi ve 100 yatak (kalkınmada öncelikli yörelerde 50 yatak) kapasitesinden az olmamak üzere öğrenci yurdu ile çocuk yuvası, yetiştirme yurdu, huzurevi, bakım ve rehabilitasyon merkezi ile mülki idare amirlerinin izni ve denetimine tabi olarak yaptırılacak ibadethaneler ve Diyanet İşleri Başkanlığı denetiminde yaygın din eğitimi verilen tesislerin inşası dolayısıyla yapılan harcamalar veya bu tesislerin inşası için bu kuruluşlara yapılan her türlü bağış ve yardımlar ile mevcut tesislerin faaliyetlerini devam ettirebilmeleri için yapılan her türlü nakdî ve aynı bağış ve yardımların tamamı (89/5),

- Fakirlere yardım amacıyla "gıda bankacılığı" faaliyetinde bulunan dernek ve vakıflara yapılan gıda, temizlik, giyecek ve yakacak maddelerinin maliyet bedellerinin tamamı (89/6),

- Kültür ve turizm amaçlı bağış ve yardımlar (89/7),

- 3289 sayılı Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile 17.6.1992 tarihli ve 3813 sayılı Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun kapsamında yapılan sponsorluk harcamalarının; amatör spor dalları için tamamı, profesyonel spor dalları için % 50'si (89/8),

- AR-GE ve tasarım harcamalarının % 100'ü oranındaki "Ar-Ge ve tasarım indirimi" (GVK 89/9 veya 5746 sayılı Kanun),

- Cumhurbaşkanınca başlatılan yardım kampanyalarına makbuz karşılığı yapılan aynı ve nakdî bağışların tamamı (89/10),

- İktisadi işletmeleri hariç olmak üzere Türkiye Kızılay Derneği ile Türkiye Yeşilay Cemiyeti'ne makbuz mukabili yapılan nakdi bağış ve yardımların tamamı (89/11),

- Vergi Usul Kanununun 325/A maddesine göre girişim sermayesi fonu olarak ayrılan tutarların beyan edilen gelirin %10'unu aşmayan kısmı (89/12),

- 4691 satılı Kanun'un Geçici 4. Maddesine göre teknoparklarda faaliyet gösteren firmalara yapılan sermaye yatırımları nedeniyle beyan edilen kazancın %10 unu ve 1.000.000 TL'nı aşmamak üzere yapılan indirim,

- Türkiye'de yerleşmiş olmayan kişilerle, işyeri, kanuni ve iş merkezi yurt dışında bulunanlara Türkiye'de verilen ve münhasıran yurt dışında yararlanılan mimarlık, mühendislik, tasarım, yazılım, tıbbi raporlama, muhasebe kaydı tutma, çağrı merkezi, ürün testi, sertifikasyon, veri saklama, veri işleme, veri analizi ve ilgili bakanlıkların görüşü alınmak suretiyle Maliye Bakanlığınca belirlenen mesleki eğitim alanlarında faaliyette bulunan hizmet işletmeleri ile ilgili bakanlığın izni ve denetimine tabi olarak eğitim ve sağlık alanında faaliyet gösteren ve Türkiye'de yerleşmiş olmayan kişilere hizmet veren işletmelerin münhasıran bu faaliyetlerinden elde ettikleri kazancın %50'si (89/13),

- 1/7/2005 tarihli ve 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanuna göre kurulan korumalı işyerlerinde istihdam edilen ve iş gücü piyasasına kazandırılmaları güç olan zihinsel veya ruhsal engelli çalışanlar için diğer kişi ve kurumlarca karşılanan tutar dâhil yapılan ücret ödemelerinin yıllık brüt tutarının yüzde 100'ü oranında korumalı işyeri indirimi (İndirim, her bir engelli çalışan için azami

beş yıl süre ile uygulanır ve yıllık olarak indirilecek tutar, her bir engelli çalışan için asgari ücretin yıllık brüt tutarının yüzde 150'sini aşamaz (89/14),

- Tam mükellef gerçek kişilerin, 27/10/1999 tarihli ve 4458 sayılı Gümrük Kanununun 225 inci maddesi kapsamında dolaylı temsilci olarak yetkili kılınan Posta İdaresi ya da hızlı kargo taşımacılığı yapan şirketler tarafından düzenlenen elektronik ticaret gümrük beyannamesiyle gerçekleştirdikleri mal ihracatı kapsamında elde ettikleri kazancın %50'si (89/15),

- 31/12/2027 tarihine kadar, 4059 sayılı Hazine Müsteşarlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun ek 5 inci maddesi kapsamına giren bireysel katılım yatırımcısı tam mükellef gerçek kişilerin, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten sonra iktisap ettikleri tam mükellef anonim şirketlere ait iştirak hisselerini en az iki tam yıl elde tutmaları şartıyla, 213 sayılı Vergi Usul Kanununun değerlemeye ait hükümlerine göre hesapladıkları hisselerin tutarlarının %75'i (Geçici Md. 82),

- Diğer indirimler.

Diğer taraftan bazı özel kanunlarda, belli kuruluşlara yapılan bağışların gelir vergisi matrahını etkileyebileceğine dair hükümler bulunmaktadır.

Bu hükümler yukarıda belirtilen indirimlere ilaveten uygulanmaktadır. Bu kapsamda yapılabilecek bağışlara ilişkin bilgi Bültenimiz ekinde tablo şeklinde gösterilmiştir. Tabloda yer alan bağışlardan bazıları, ilgili kanunda “gider yazılabileceği belirtildiği için” indirim şeklinde değil gider yazılmak suretiyle matrahtan indirilecektir. Bunun anlamı söz konusu bağışların zarar olsa dahi indirilebileceğidir.

11.3. Yıllık Gelir Vergisi Tarifesi :

Bilindiği gibi, GVK'nın 103'üncü maddesinde yer alan gelir vergisi tarifesinin en üst gelir dilimine ilişkin %35 oranının Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmesi üzerine 6009 sayılı Kanunla bu madde değiştirilerek, ilk iki gelir diliminden sonraki gelir dilimleri ücret gelirleri için farklılaştırılmıştır. 7194 sayılı Kanunla tarifeye %40'lık yeni bir dilim eklenmiştir. 2023 yılında elde edilen gelirlere uygulanacak tarife aşağıdaki gibidir:

Gelir Dilimleri	Vergi Oranı (%)
70.000 TL'ye kadar	15
150.000 TL'nin 70.000 TL'si için 10.500 TL, fazlası	20
370.000 TL'nin 150.000 TL'si için 26.500 TL, (ücret gelirlerinde 550.000 TL'nin 150.000 TL'si için 26.500 TL), fazlası	27
1.900.000 TL'nin 370.000 TL'si için 85.900 TL, ücret gelirlerinde 1.900.000 TL'nin 550.000 TL'si için 134.500 TL), fazlası	35
1.900.000 TL'den fazlasının 1.900.000 TL'si için 621.400 TL, (ücret gelirlerinde 1.900.000 TL'den fazlasının 1.900.000 TL'si için 607.000 TL), fazlası	40

11.4. Gelir Vergisinde İndirim Uygulaması:

11.4.1. Ücret Gelirlerinin Yıllık Beyannameye Diğer Gelirler İle Dâhil Edilmesi Halinde Gelir Vergisi İndirimi:

Beyannameye dahil edilen ücret gelirinin dışında başka bir gelir unsurunun da bulunması halinde; beyannameye dahil edilen vergiye tabi tüm gelirler toplamına (matrah), ücret dışındaki gelirler için geçerli olan vergi tarifesi uygulanmak suretiyle gelir vergisi hesaplanacaktır. Ancak, ücret gelirleri için yüksek matrahlara düşük oran belirlendiğinden ücret geliri dolayısıyla eksik hesaplanması gereken vergi tutarının, beyanamedeki tüm gelirlerin toplamından oluşan matrah üzerinden hesaplanan vergi tutarından düşülecek bu suretle hesaplanan gelir vergisi tutarı bulunmuş olacaktır. Ücret dışındaki gelir unsurları için yıllık beyanname veren bir mükellefin aynı anda ücret gelirinin de olması ve beyanamedeki toplam gelirin 2023 yılında 130.000 TL'yi aşması durumunda 25.02.2011 tarih ve 75 No.lu Gelir Vergisi Sirkülerinde yapılan açıklamalara göre verginin hesaplanması gerekmektedir.

11.4.2. Büyük Ölçekli Yatırımlar İle Bölgesel Uygulama Kapsamında Gerçekleştirilen Yatırımlarda İndirim Uygulaması:

Bilindiği gibi, 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu (KVK)'na, 5838 sayılı Kanunla eklenen 32/A maddesi uyarınca, bölgesel, büyük ölçekli ve stratejik yatırımlar kapsamında gerçekleştirilen ve Teşvik Uygulama ve Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğünce/Sanayi ve Teknoloji Bakanlığınca teşvik belgesine bağlanan yatırımlardan elde edilen kazançlara, yatırımın kısmen veya tamamen işletilmesine başlanılan hesap döneminden itibaren yatırıma katkı tutarına ulaşıncaya kadar indirimli gelir vergisi uygulanabilmektedir.

Anılan maddenin ikinci fıkrasına 15.06.2012 tarihli ve 6322 sayılı Kanunla eklenen (c) bendiyle, yatırıma başlanan tarihten itibaren bu maddeye göre hesaplanacak yatırıma katkı tutarına mahsuben, toplam yatırıma katkı tutarının %50'sini ve gerçekleştirilen yatırım harcaması tutarını geçmemek üzere; yatırım döneminde kurumun diğer faaliyetlerinden elde edilen kazançlarına indirimli vergi oranı uygulamak suretiyle yatırıma katkı tutarını kısmen kullandırmaya, bu oranı her bir il grubu için sifira kadar indirmeye veya %80'e kadar artırmaya Bakanlar Kurulu yetkili kılınmıştır.

Bakanlar Kurulu'nun, 2016/9139 sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Kararı ile değişik 2012/3305 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı uyarınca, bu Karara istinaden düzenlenecek teşvik belgeleri kapsamında uygulanacak vergi indirim oranları ve yatırıma katkı oranları aşağıdaki gibi belirlenmiştir. (Karar Md.15/1):

Bölgeler	Bölgesel Teşvik Uygulamaları		Büyük Ölçekli Yatırımlar	
	Yatırıma Katkı Oranı(%)	Kurumlar vergisi veya gelir vergisi indirim oranı(%)	Yatırıma Katkı Oranı(%)	Kurumlar vergisi veya gelir vergisi indirim oranı(%)
1	15	50	25	50
2	20	55	30	55
3	25	60	35	60
4	30	70	40	70
5	40	80	50	80
6	50	90	60	90

Yine aynı Kararın 4. maddesi ile 2012/3305 sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Kararın 15. maddesinin 5.fıkrası değiştirilmiş olup, şöyledir:

“Bu maddeye göre hesaplanacak yatırıma katkı tutarına mahsuben, gerçekleştirilen yatırım

harcaması tutarım aşmamak ve toplam yatırıma katkı tutarının yüzde seksenini geçmemek üzere yatırım döneminde yatırımcının diğer faaliyetlerinden elde edilen kazançlarına indirimli gelir veya kurumlar vergisi uygulanabilir. ”

Yapılan değişiklikle, yatırım döneminde diğer kazançlara uygulanacak indirimli gelir ve kurumlar vergisi uygulaması açısından, eskisinden farklı olarak bölge veya yatırım türü ayırımına son verilmiştir.

Öte yandan 22 Şubat 2017 tarihli ve 29987 sayılı Resmi Gazetede 2017/9917 sayılı “Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Karar” yayımlanmıştır.

Kararın 6.maddesi ile 2012/3305 sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karara eklenen geçici 8.madde ile yatırım teşvik belgeli ve yatırımı devam eden mükellefler için yatırım teşvik mevzuatı 2017 yılı için daha avantajlı hale getirilmiştir. Buna göre; 2012/3305 sayılı Karar ve daha önceki kararlara istinaden imalat sanayiine yönelik “US-97 Kodu:15- 37” düzenlenen yatırım teşvik belgeleri kapsamında, 01.01.2017 ile 31.12.2017 tarihleri arasında gerçekleştirilen yatırım harcamaları için:

- Her bir bölgede geçerli yatırıma katkı oranına 15 puan ilave edilmiş,
- Kurumlar vergisi veya gelir vergisi indirim oranı tüm bölgelerde %100’e çıkarılmış,

Yatırıma katkı tutarının yatırım döneminde yatırımcının diğer faaliyetlerinden elde ettiği kazançlarına uygulanacak oranı %100 olarak belirlenmiştir.

Geçici 8. madde ile sağlanan bu avantajlı teşvik uygulaması, teşvik belgesi üzerinde herhangi bir işlem yapılmaksızın uygulanabilmektedir. Daha sonra muhtelif kararlarla bu süre 2022 yılı sonuna kadar uzatılmıştır.

11.4.3. Vergiye Uyumlu Mükelleflere Vergi İndirimi:

Ticari, zirai veya mesleki faaliyeti nedeniyle gelir vergisi mükellefi olan uyumlu mükelleflerin yıllık gelir vergisi beyannameleri üzerinden hesaplanan verginin %5’i, ödenmesi gereken gelir vergisinden indirilir.

Söz konusu indirimden faydalanmak için belirlenen şartlar Gelir Vergisi Kanunu Mükerrer 121 inci maddesinde düzenlenmiştir.

Bu maddeye göre söz konusu indirimden faydalanabilmek için;

1. İndirimin hesaplanacağı beyannamenin ait olduğu yıl ile bu yıldan önceki son iki yıla ait vergi beyannamelerinin kanuni süresinde verilmiş (Kanuni süresinde verilen bir beyannameye ilişkin olarak kanuni süresinden sonra düzeltme amacıyla veya pişmanlıkla verilen beyannameler bu şartın ihlali sayılmaz.) olması,
2. 1) numaralı bentte belirtilen süre içerisinde kesinleşmiş olması koşuluyla vergi beyannamelerindeki vergi türleri itibarıyla ikmalen, resen veya idarece yapılmış bir tarhiyat bulunmaması (Kesinleşen tarhiyatların, indirimin hesaplanacağı beyannamenin ait olduğu yıl için geçerli olan, birinci fıkradaki indirim tutar sınırının %1’ini aşmaması durumunda bu şart ihlal edilmiş sayılmaz.),
3. İndirimin hesaplanacağı beyannamenin verildiği tarih itibarıyla, (1) numaralı bent kapsamındaki vergi beyannameleri üzerine tahakkuk eden vergilerin ödenmiş olması (Ödemenin, ilgili mevzuatı gereği istenilen bilgi ve belgelerin tam ve eksiksiz olarak ibraz edilmiş olması

koşuluyla, vergi kanunları gereği doğan iade alacaklarından mahsuben yapılmış olması ve indirimden yararlandıktan sonra söz konusu iade alacağı tutarının mahsuben ödemesi talep edilen vergi borcu tutarının altına düşmesi hâlinde, eksik ödenmiş duruma gelen vergilerin mahsuben ödenmek istenilen tutarın %10’unu aşmaması kaydıyla, eksik ödenmiş vergiler dolayısıyla veya vergi kanunları gereğince, tecil edilerek belirlenen şartların gerçekleşmesine bağlı olarak terkin edilecek vergilerin, şartların sağlanamaması hâlinde kanunlarında belirlenen tecil süresinin sonunu takip eden 15’inci günün bitimine kadar ödenmesi şartıyla, bu şart ihlal edilmiş sayılmaz.), ayrıca, vergi aslı (vergi cezaları ile feri alacaklar dâhil) 1.000 Türk lirasının üzerinde vadesi geçmiş borcunun bulunmaması, şarttır.

Hesaplanan indirim tutarı, her hâl ve takdirde (1/1/2024 tarihinden itibaren verilmesi gereken yıllık gelir ve kurumlar vergisi beyannamelerinde uygulanmak üzere) 6.900.000 TL’den fazla olamaz.

İndirilecek tutarın ödenmesi gereken vergiden fazla olması durumunda kalan tutar, yıllık gelir veya kurumlar vergisi beyannamesinin verilmesi gereken tarihi izleyen 1 tam yıl içinde mükellefin beyanı üzerine tahakkuk eden diğer vergilerinden mahsup edilebilir. Bu süre içinde mahsup edilemeyen tutarlar red ve iade edilmez.

Gelir vergisi mükelleflerinin yararlanacağı indirim tutarı, ticari, zirai veya mesleki faaliyet nedeniyle beyan edilen kazançların toplam gelir vergisi matrahı içerisindeki oranı dikkate alınmak suretiyle hesaplanan gelir vergisi esas alınarak tespit edilir.

Vergi indiriminden yararlanan mükelleflerin, öngörülen şartları taşımadığının sonradan tespiti hâlinde ilgili vergilendirme döneminde indirim uygulaması dolayısıyla ödenmeyen vergiler, vergi ziyayı cezası uygulanmaksızın tarh edilir.

Bu maddede geçen vergi beyannameleri ibaresi, yıllık gelir vergisi ve kurumlar vergisi beyannameleri, geçici vergi beyannameleri, muhtasar, muhtasar ve prim hizmet beyannameleri ile Hazine ve Maliye Bakanlığına bağlı vergi dairelerine verilmesi gereken katma değer vergisi ve özel tüketim vergisi beyannamelerini; vergi ibaresi ise, anılan Bakanlığa bağlı vergi dairelerine verilmesi gereken beyannameler üzerine tahakkuk eden vergileri ifade eder.

11.5. Stopaj Yoluyla Ödenen Vergilerle Geçici Verginin Yıllık Beynamede Mahsubu:

- GVK'nın 121'inci ve mükerrer 120'inci maddelerine göre, yıllık beynamede gösterilen gelire dâhil kazanç ve iratlardan Gelir Vergisi Kanununa göre yapılmış stopajlar ve ödenen geçici vergiler, beyanname üzerinden hesaplanan gelir vergisine mahsup edilir.

- GVK'nın 76 ncı maddesine göre, menkul sermaye iratlarının indirim oranından yararlandırılan kısımlarına isabet eden stopaj gelir vergisinin mahsubu mümkün değildir.

- Birinci işveren dışındaki işverenlerden alınan ücretler toplamının yasal haddi (2023 yılı için toplam 1.900.000 TL veya birinciden sonraki ücretler için 150.000 TL'yi) aşması nedeniyle bu ücretler için beyanname verildiğinde veya verilen beyannamelere bu ücretler ilâve edildiğinde, beyana tabi toplam gelir üzerinden hesaplanan gelir vergisinden, işverenlerin yaptıkları gelir vergisi stopajları mahsup edilecektir.

- Yurtdışında elde edilen gelirler nedeniyle beyanname verilmesi veya verilen beyannameye bu gelirlerin de dahil edilmesi durumunda, bu gelirler üzerinden mahallinde ödenen gelir vergisi ve benzeri vergiler, GVK'nın 123 üncü maddesi uyarınca, Türkiye'de ödenecek vergiden mahsup edilir. Mahsup hakkı, beyan edilen bu tür gelire Türkiye'de isabet eden gelir vergisi tutarı ile sınırlıdır. Mahsubun yapılabilmesi için uyulması gereken şartlar, 123'üncü maddede açıklanmıştır.

41

11.6. Mahsup Fazlası Stopajın İadesi:

Mahsup edilen vergi kesintileri (stopajlar) toplamı, hesaplanan gelir vergisinden fazla olduğu takdirde, aradaki fark vergi dairesince mükellefe bildirilecek ve mükellefin tebliğ tarihinden itibaren 1 yıl içinde müracaatı üzerine, kendisine red ve iade olunacaktır. Uygulamada vergi daireleri bildirimde bulunmamakta ve mükellefin başvurusu üzerine işlem yapılmaktadır.

Yıl içinde stopaj yoluyla ödenmiş vergilerin beyanname üzerinden hesaplanan gelir vergisine mahsup edildikten sonra arta kalan tutarın, nasıl red ve iade edileceği 252 Seri No.lu GVK Genel Tebliği ile düzenlenmiştir.

Konuyu özetleyecek olursak,

a) Stopaj yoluyla ödenen vergilerin beyanname üzerinde mahsubunun yapılabilmesi için, mükelleflerce düzenlenecek bir tablonun ibraz edilmiş olması yeterlidir. Yani beyanname üzerinden hesaplanan gelir vergisi, stopaj yoluyla ödenen vergilerden yüksekse, örneği 252 no.lu Tebliğin ekinde bulunan ve mükelleflerce düzenlenecek tablonun beyanname ekinde verilmiş olması koşuluyla mahsup yapılabilecektir.

b) Yıl içinde geçici vergiye mahsup edilmiş vergiler de yıllık beynamede, geçici vergi olarak değil, yıl içinde kesinti yoluyla ödenen vergiler satırında gösterilecektir.

c) Stopaj yoluyla ödenen vergilerin beyanname üzerinde hesaplanan vergilere mahsubundan arta kalan stopajların başka vergi borçlarına mahsubu, tutarına bakılmaksızın inceleme raporu ve teminat aranılmadan yerine getirilmektedir. Başka bir deyişle diğer vergi borçlarına mahsup taleplerinin sınırsız olarak inceleme raporu ve teminat aranmaksızın yerine getirilmesi mümkündür. Bunun için mahsup talebinin 10/10/2013 tarihli ve 28791 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği (Sıra No: 429)'nin ekinde yer alan iade talep dilekçesi (1A) ile yapılması

gerekmektedir. Mahsubun ileride doğacak borçlara yönelik olarak yapılması da mümkündür. Mükellefler ortağı buldukları adi ortaklık veya kollektif şirketlerin müteselsilen sorumlu oldukları vergi borçlarına da mahsup talebinde de bulunabilirler.

d) Stopaj yoluyla ödenen vergilerin beyanname üzerinde mahsubundan arta kalan tutarın 239.000 lirayı aşmaması halinde nakit iade talebi, inceleme raporu ve teminat aranmaksızın yerine getirilecektir.

e) Mahsuptan arta kalan tutarın 239.000 lirayı aşması halinde, aşan kısmın iadesi prensip itibariyle vergi inceleme raporuna istinaden yapılacaktır. 239.000-TL'yi aşan kısım için teminat mektubu verilerek inceleme raporu beklenmeksizin iadenin alınması mümkündür. Bu takdirde teminat mektubu, vergi inceleme raporuna istinaden çözülecektir.

f) YMM ile süresinde tam tasdik sözleşmesi düzenlemiş bulunan mükelleflerde 2.405.000 liraya kadar olan nakit iade talebinin tam tasdik raporuna istinaden yerine getirilmesi mümkündür. İade talebinin 2.405.000 lirayı aşması halinde, aşan kısım vergi inceleme raporuna istinaden iade edilecektir.

g) Nakden iade edilebilir aşamaya gelen iade alacağının üçüncü şahısların vergi borçlarına mahsubu mümkündür.

h) Tüm iade ve mahsup taleplerinin elektronik ortamda yapılması zorunlu olduğundan, stopaj ve geçici vergi iade talep dilekçelerinin de internet vergi dairesi üzerinden elektronik ortamda ve standart dilekçeler kullanılmak suretiyle verilmesi gerekmektedir.

11.7. Geçici Verginin Mahsup ve İadesi:

GVK'nın mükerrer 120 nci maddesi gereğince ödenen geçici vergiler yıllık beyanname üzerinden hesaplanan gelir vergisinden mahsup edilir. Bu mahsubun yapılabilmesi için tahakkuk eden geçici verginin nakden veya mahsuben ödenmiş olması gerekir. Tahakkuk ettirildiği halde ödenmemiş bulunan geçici vergiler yıllık beyannameye mahsup edilemez.

Ödenen geçici vergi tutarının, beyanname üzerinden hesaplanan gelir vergisinden fazla olması halinde, mahsup edilemeyen tutar, herhangi bir yazılı müracaat şartı aranmaksızın mükellefin diğer vergi borçlarına re'sen mahsup edilir. Mahsup beyannamenin verildiği tarih esas alınarak yapılır. Dolayısıyla vadesi bu tarihten önce dolmuş olan vergi borçlarına, mahsubun yapılmış sayıldığı bu tarihe kadar gecikme zammı uygulanır, daha sonraki süreler için uygulanmaz.

Beyannamenin ilgili satırlarına iadesi gereken geçici vergiyi yazmış olan mükellefler yazılı olarak iade talebinde bulunmuş sayılırlar. Bu satırı boş bırakmış olanlara mahsuptan arta kalan geçici verginin mahsuben veya nakden iade edilebilmesi için o yılın sonuna kadar yazılı başvuru şarttır.

Tahakkuk ettirilmiş ancak ödenmemiş olması dolayısıyla yıllık beyanname üzerinden hesaplanan vergiye mahsup edilememiş geçici vergi tutarları terkin edilir. Terkin edilen bu geçici vergi tutarlarına vade tarihinden terkin edilmesi gereken tarih olan yıllık beyannamenin verilmesi gereken kanuni sürenin başlangıç tarihine (1 Mart) kadar gecikme zammı uygulanır.

11.8. Gelir ve Kurumlar Vergisi Standart İade Sistemi (GEKSİS):

Maliye Bakanlığı yayımladığı 22/01/2016 tarih ve 99 sayılı Gelir Vergisi Sirkülerinde, gelir ve kurumlar vergisine yönelik iade taleplerinde, mükelleflerin elektronik ortamda gönderecekleri bilgi ve belgeler esas alınarak, Gelir İdaresi Başkanlığınca hazırlanan Gelir ve Kurumlar Vergisi Standart İade Sisteminin (GEKSİS) kullanılmasına ilişkin açıklamalar yapmıştır.

Gelir ve Kurumlar Vergisi Standart İade Sistemi ile mükelleflerin elektronik ortamda gönderecekleri bilgi ve belgeler esas alınarak Gelir- Kurumlar Vergisi iadelerine yönelik kontrol ve analizler elektronik ortamda yapılarak özet bir rapor halinde iadeyi yapacak birime ve mükellefe sunulacaktır.

Buna göre, 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun,

- Mükerrer 120 nci maddesi kapsamında iadesi gereken geçici vergilerden ve
- 121 inci maddesi kapsamında, Kanunun 94 üncü ve geçici 67 nci maddeleri uyarınca tevkif edilmiş vergilerden kaynaklanan gelir vergisi iade taleplerinde,

söz konusu maddelerde yer alan yetki çerçevesinde Maliye Bakanlığı tarafından gerekli görülen bilgi ve belgeler elektronik ortamda alınmaktadır.

İade talebine ilişkin olarak elektronik ortamda alınması uygun görülen liste ve/veya tablolar dışında kalan diğer belgelerin önceden olduğu gibi vergi dairesine intikal ettirilmesi gerekmektedir.

Vergi daireleri mükelleflerin iade taleplerini, sistem tarafından üretilecek Gelir ve Kurumlar Vergisi İadesi Kontrol Raporu çerçevesinde değerlendirerek ilgili Gelir Vergisi Genel Tebliğlerinde ve Sirkülerlerinde belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde sonuçlandıracaktır.

Mükellefler talep ettikleri iadenin konusuna ve beyan ettikleri kazanç türlerine göre Maliye Bakanlığının uygun göreceği liste ve tabloları aşağıdaki esaslara uygun olarak elektronik ortamda göndereceklerdir:

a) Her bir tevsik edici belge, fatura düzenleme limitinin altında kalsa dahi, bu liste ve tablolara ayrı ayrı girilecektir.

b) Aynı mükelleften yapılan alımlar, bu liste ve tablolara belge bazında ayrı ayrı girilecektir.

Liste ve tabloların doldurulmasında uyulacak kurallara internet vergi dairesinden ulaşılması mümkündür. Elektronik ortamda alınan belgelerin ayrıca kâğıt ortamında verilmesine gerek bulunmamaktadır.

11.9. Beyannamenin Verileceği Vergi Dairesi :

GVK'nın 106 ncı maddesine göre, Gelir Vergisi mükellefin ikâmetgahının bulunduğu yer vergi dairesince tarh edilir. Ancak, işyeri ve ikametgâhı ayrı vergi dairelerinin yetki alanında bulunan mükelleflerin vergileri, Maliye Bakanlığınca uygun görüldüğü takdirde ve mükellefe de önceden bildirilmek kaydıyla, mükellefin işyerinin bulunduğu yer vergi dairesince tarh olunur.

Maliye Bakanlığı bu yetkisini kullanarak, büyük merkezlerdeki tarha yetkili vergi dairesini, işyerinin bulunduğu yer vergi dairesi olarak belirlemiştir. Buna göre, gelirin ticarî ve meslekî kazanç gibi bir işyerine bağlı olarak doğmadığı hallerde (MSİ, GMSİ ve Diğer Kazanç ve İratlarda) beyannamenin, ikâmetgahın bulunduğu yer vergi dairesine verilmesi gerekir.

11.10. Beyanname Verme ve Ödeme Zamanı:

GVK'nın, 92 ve 117'inci maddesi uyarınca: yıllık beyannamenin 31 Mart 2024 akşamına kadar verilmesi ve verginin Mart ve Temmuz aylarında 2 eşit taksit halinde ödenmesi gerekir.

11.11. Yıllık Gelir Vergisi Beyannameleri ve Eklerinin Düzenlenmesi Sırasında Uyulacak Esaslar:

Beyanname ve eklerinin doldurulması sırasında dikkat edilecek hususlar aşağıda belirtilmiştir.

- Beyanname bir örnek olarak doldurulacaktır.
- Beyana tabi gelirin sadece gayrimenkul sermaye iradından ibaret olması halinde, geliri sadece gayrimenkul sermaye iradından ibaret olanlar için hazırlanmış olan yıllık gelir vergisi beyannamesi (1001 B) kullanılacak, başka beyana tabi gelirler varsa, tüm gelirlerin beyanı için geçerli olan beyanname (1001 A) kullanılacaktır.
- Mavi veya siyah tükenmez kalem kullanılarak büyük matbaa harfleri ile doldurulacaktır.
- Kurşun kalem kesinlikle kullanılmayacaktır.
- Her kutuya bir harf veya rakam yazılacaktır.
- Silinti ve kazıntı yapılmayacak, beyanname katlanmayacak ve buruşturulmayacak, okunaklı olarak düzenlenmesine özen gösterilecektir.
- Rakamlar arasına herhangi bir işaret konulmayacaktır. Bilgiler ilgili alana sığıdığı kadar yazılacaktır.
- Sayısal ifadeler Romen rakamı ile yazılmayacaktır.
- Alfabetik karakterler sola, sayısal karakterler sağa yanaşık olarak yazılacaktır.
- Kelimeler arasında bir karakter boşluk bırakılacaktır.
- Noktalama işaretinden sonra boşluk bırakılmayacaktır.
- 1 - 4 no.lu alanlara kimlik bilgileri, nüfus cüzdanında yazılı olduğu şekilde ve kısaltmadan aynen yazılacaktır. Kimlik bilgilerinin ayrılan alana sığmaması durumunda isimler sığıdığı kadarıyla yazılacaktır.
- 5 no.lu doğum yeri alanına, ilçe adı yazılacaktır. İlçenin ayrı bir adı yoksa il adı yazılacak, köy ve bucak ismi yazılmayacaktır.
- 6 no.lu alana T.C. vatandaşı olanlar T.C. rumuzunu, başka ülkelerin tabiiyetinde bulunanlar

ise ülkelerinin uluslararası trafik kodunu yazacaklardır.

- 7 no.lu alana doğum tarihi gün, ay ve yıl olarak yazılacaktır.
- 9 no.lu alana esas uğraşı konusu yazılacaktır. Birden fazla meslekle uğraşılmakta ise, ağırlıklı olanı yazılacaktır.
- 11 - 12 no.lu adres alanına mahalle, cadde/sokak bilgileri yazılacak ve posta kodu muhakkak belirtilecektir. Adres bilgileri açık bir şekilde alanlara sığıyorsa kısaltma yapılmadan yazılacak, sığmaması halinde anlaşılır kısaltmalar yapılacaktır.

11.12. Beyannameye Eklenecek Belgeler:

Beyannameyi verecek olan mükellef aşağıdaki eklerden durumuna uygun olanı beyannamesine eklemek zorundadır.

- Yıllık gelir vergisi beyannamesi eki föy,
- Gayrimenkul sermaye iradına ilişkin ek föy,
- Ayrıntılı bilanço ve ayrıntılı gelir tablosu,
- Bilanço esasına göre defter tutan mükelleflere ait ticari kardan mali kara ulaşmak için yapılan hesaplamayı gösteren bildirim,
- Zirai kazançlara ait bildirim,
- Basit usulde hesap özeti,
- Kesinti yoluyla ödenen vergilere ilişkin belgeler,
- Yabancı ülkelerde ödenen vergilere ilişkin belgeler,
- Yatırım indirimi potansiyelini ve beyannamedeki indirimi açıklayan bir yazı,
- Aile durumu bildirimini (Ücret gelirlerini beyan edenler ekleyecektir),
- Beyannamedeki tabloların yetersizliği nedeniyle ayrıca düzenlenecek liste ve diğer ekler.
- Enflasyon düzeltmesi yapma ve geçici vergi beyannamesi verme zorunluluğu bulunan mükelleflerce, enflasyon düzeltmesinin yapıldığı geçici vergi ve hesap dönemlerine ilişkin gelir/kurumlar beyannamelerine düzeltilmiş (düzeltme sonrası) bilanço eklenir. Enflasyon düzeltmesi yapan mükelleflerce, 2023 hesap dönemine ait gelir/kurumlar vergisi beyannamesi ekinde, 2023 hesap dönemi sonuna ait bilançonun düzeltmeden önceki hali ile düzeltme sonrasında oluşan haline birlikte yer verilir.

44

11.13. Beyannameelerin Elektronik Ortamda Gönderilmesi:

- Ticari, zirai ve mesleki faaliyetlerinden dolayı gerçek usulde vergilendirilen gelir vergisi mükellefleri hiçbir hadle sınırlı olmaksızın gelir vergisi beyannamelelerini elektronik ortamda göndermek zorundadırlar.
- Diğer gelirleri nedeniyle yıllık gelir vergisi beyannamesi vermek zorunda olan mükellefler beyannamelelerini prensip olarak kağıt ortamında vermek durumundadırlar. Bu mükellefler vergi dairesinden alacakları beyanname formları ile beyanlarını yapacaklardır. Fotokopi kullanılamaz. Ancak bu mükelleflerden isteyenler beyanlarını, aracılık yetkisi almış meslek mensupları (SM, SMMM veya YMM) vasıtasıyla elektronik ortamda yapabilirler.
- Meslek odaları ve birlikler de, işletme hesabı esasına göre defter tutan üyelerine ait beyannameleleri elektronik ortamda gönderebilirler.

11.14. Defter Beyan Sistemi:

Serbest meslek erbabı, işletme hesabı esasına göre defter tutan mükellefler ile basit usule tabi olan mükelleflerin kayıtlarının elektronik ortamda tutulması, bu mükelleflerden defter tutmak zorunda olanların defterlerinin bu kayıtlardan hareketle elektronik ortamda oluşturulması ve saklanması, vergi beyannamesi, bildirim ve dilekçelerin elektronik ortamda verilebilmesi ile elektronik ortamda belge düzenlenebilmesi amacıyla geliştirilen Defter-Beyan Sistemine ilişkin usul ve esaslar 17/12/2017 tarihli ve 30273 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 486 Sıra No.lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği ile belirlenmiştir.

Serbest meslek erbabları ile basit usule tabi mükellefler (noterler ile noterlik görevini ifa ile mükellef olanlar hariç) 1/1/2018, diğer mükellefler ise 1/1/2019 (serbest meslek kazanç defteri yanında işletme hesabı esasına göre defter tutanlar açısından 1/1/2018) tarihinden itibaren Sistemi kullanmaya başlamışlardır.

Serbest meslek kazanç defteri yanında bilanço esasına göre defter tutan mükellefler de 1/1/2018 tarihinden itibaren serbest meslek faaliyetine ilişkin kayıtlarını ve kazanç defterini Sistem üzerinden tutmak zorundadırlar.

Defter-Beyan Sistemini kullanmak zorunda olan mükelleflerin, Sistemi kullanmaya başlayacakları takvim yılından önceki ayın son gününe kadar www.defterbeyan.gov.tr adresi üzerinden veya gelir vergisi yönünden bağlı oldukları vergi dairesi aracılığıyla başvuru yapmaları gerekmektedir.

Sistemin uygulanmaya başlanmasından sonra mükellefiyet tesis ettirenler ise işe başlama bildirimini verildiği günü izleyen yedinci iş günü mesai saati sonuna kadar gelir vergisi yönünden bağlı oldukları vergi dairesine başvuru yapacaklardır. Söz konusu başvuru işe başlama bildirimini verildiği günü izleyen yedinci iş gününün sonuna (saat 23.59'a) kadar www.defterbeyan.gov.tr adresi üzerinden de yapılabilecektir.

Mükellefler defter-beyan sistemini kullanmak üzere başvurularını kendileri yapabileceği gibi, aralarında aracılık ve sorumluluk sözleşmesi imzaladıkları meslek mensupları veya meslek odaları aracılığıyla da yapabileceklerdir.

Sisteme, İnteraktif Vergi Dairesi (<https://ivd.gib.gov.tr>) ya da vergi dairelerinden alınan “kullanıcı kodu” ve “şifre” bilgileri ile www.defterbeyan.gov.tr adresi üzerinden giriş yapılacaktır.

Sistemi, basit usule tabi mükellefler meslek mensupları ya da bağlı oldukları meslek odaları aracılığıyla kullanabileceklerdir. Sistemin meslek mensubu veya meslek odası aracılığıyla kullanılabilmesi için “Aracılık ve Sorumluluk Sözleşmesi” imzalanması gerekmektedir.

Defter-Beyan Sistemini meslek mensubu veya meslek odası aracılığıyla kullanan mükellefler de Sistemi, herhangi bir işlem yapmadan bilgilenme amacıyla görüntüleme yapmak suretiyle kullanabileceklerdir.

Basit Usule tabi mükelleflerin alış ve giderleri ile satış ve hasılatlarına ilişkin üçer aylık kayıtların, izleyen ayın sonuna kadar Sisteme kaydedilmesi gerekmektedir.

45

11.15. Hazır Beyan Sistemi:

2012/43 sayılı Sirkülerimizde duyurulduğu üzere, 414 sıra no.lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği ile Maliye Bakanlığı 2011 ve izleyen yıllarda beyana tabi geliri sadece gayrimenkul sermaye iradından oluşan mükelleflerin beyannamelerini “*Önceden Hazırlanmış Kira Beyanname Sistemi*”ni kullanarak verebilmeleri uygulamasını 01.03.2012 tarihinden itibaren başlatmıştı.

Bu Sistem, kira geliri elde eden mükelleflerin tapu, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi, banka, PTT, TOKİ, inşaat, sigorta, elektrik, su ve doğalgaz şirketleri gibi kurumlardan alınan bilgiler kullanılarak Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından önceden hazırlanan beyannamelerinin ve internet ortamında mükelleflerin onayına sunulduğu bir Sistem’dir.

25.02.2016 tarih 29635 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 470 Sıra no.lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği ile bu Sistemin kapsamı genişletilerek ücret, menkul sermaye iradı (MSİ) ile diğer kazanç iratlar (DKİ) da Sisteme dâhil edilmiş VE Sistemin adı “*Hazır Beyan Sistemi*” olarak değiştirilmiştir.

Buna göre, gelirleri sadece ücret, gayrimenkul sermaye iradı, menkul sermaye iradı ile diğer kazanç ve iratlardan veya bunların birkaçından veyahut tamamından ibaret olan gelir vergisi mükelleflerinin bu gelirlerine ilişkin beyannamelerinin Gelir İdaresi Başkanlığınca önceden hazırlanarak mükelleflerin onayına sunulması esasına dayanan **Hazır Beyan Sistemi kullanılarak verilmesi mümkündür**. Sistemden yararlanmak ihtiyaridir.

11.16. İhtiyari Beyan :

GVK’nın geçici 67 nci maddesi kapsamında tevkifata tabi tutulan ve yıllık veya münferit beyanname ile beyan edilmeyeceği belirtilen menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından doğan kazançlar için dar mükellefler de dahil olmak üzere takvim yılı itibarıyla yıllık beyanname verilebilmesi mümkündür. Bu gelirlerin beyanı; 263 seri numaralı Gelir Vergisi Genel Tebliği ekinde yer alan “*Gelir Vergisi Kanununun Geçici 67/11 inci Maddesine Göre İhtiyari Beyanda Bulunan Mükellefler İçin*” formata uygun yıllık gelir vergisi beyannamesiyle, izleyen yılın Mart ayının başından 31 ’inci günü akşamına kadar yapılabilmektedir.

Geçici 67 nci madde kapsamında tevkif edilen vergilerin mahsup ve iadesine imkân sağlayan bu beyan ihtiyari bir beyan olup, bu imkândan yararlanılabilmesi için ihtiyari beyanın kanuni süresinde yapılması gerekmektedir. Süresi geçtikten sonra yapılan ihtiyari beyanlara dayanılarak işlem yapılması mümkün değildir.

İhtiyari beyan, tam mükelleflerce ikametgahlarının bulunduğu yer vergi dairesine, öteden beri mükellef olanlar için ise bağlı oldukları vergi dairesine yapılmalıdır.

Dar mükellefler ise ihtiyari beyanlarını İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı Boğaziçi Vergi Dairesi Müdürlüğü'ne yapabilmektedirler.

Söz konusu beyan sadece menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının alım-satımına ilişkin olarak yapılacak olup, faiz ve itfa gelirlerinin beyanı söz konusu değildir. Alım- satım işlemlerine ilişkin olarak beyan edilecek kazançlara, Gelir Vergisi Kanununun 103 üncü maddesinde yer alan artan oranlı vergi tarifesi değil, geçici 67 inci maddeye göre geçerli stopaj oranı uygulanacaktır.

Beyan edilen gelir üzerinden hesaplanan vergiden yıl içinde tevkif edilen vergiler mahsup edilecektir. Mahsup ve mahsup sonrası kalan tutarın iade işlemleri 252 seri numaralı Gelir Vergisi Genel Tebliğindeki açıklamalara göre yapılacaktır.

Mahsup ve iadenin yapılabilmesi için tevkif yoluyla kesilen vergilerin beyannameye dâhil edilen kazançlara ilişkin olması şarttır.

Alım-satım işlemlerine ilişkin olarak yapılacak ihtiyari beyanda, aynı türden menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarına ilişkin olması şartıyla yıl içinde oluşan zararların tamamı mahsup edilebilecektir. Aynı tür menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracının değerlendirilmesinde aşağıdaki sınıflandırma esas alınacaktır.

- Sabit getirili menkul kıymetler,
- Değişken getirili menkul kıymetler,
- Diğer sermaye piyasası araçları,
- Yatırım fonları katılma belgeleri ve yatırım ortaklıkları hisse senetleri.

Menkul kıymetlerle yapılan vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinde sınıflandırma, işlemle ilişkilendirilen menkul kıymetin dahil olduğu gruba göre yapılacaktır. Menkul kıymete bağlı olmaksızın yapılan işlemler ise III. Gruptaki diğer sermaye piyasası araçları kapsamında değerlendirilmektedir.

277 seri no.lu GV Genel Tebliği uyarınca,1.10.2010 tarihinden itibaren, hisse senetlerine ve hisse senedi endekslerine dayalı olan ve İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında işlem gören aracı kuruluş varantları, aynı tür menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçları sınıflandırmasında, “*Değişken Getirili Menkul Kıymetler*” sınıfında değerlendirilmektedir.

11.17. Maliye Bakanlığı'nın Beyanname Dzenleme Rehberleri ve Diğer Hizmetleri :

Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB), beyanların kolayca ve doğru bir şekilde yapılabilmesini sağlamak için gelir unsurları itibariyle Beyanname Dzenleme Rehberleri hazırlamıştır. Bu rehberler vergi dairelerinden temin edilebileceği gibi, rehberlere Gelir İdaresi Başkanlığının internet sitesinden de ulaşılabilir.

Ayrıca Bakanlık, huzurevlerinde yaşayan mükellefler ile yaşlılığı, sakatlığı veya hastalığı nedeniyle vergi dairelerine gelemeyecek mükelleflerin beyannamelerinin ikametgahlarında kabulü uygulamasına başlamıştır. Bu hizmetten yararlanmak isteyen mükelleflerin, Alo 189 Maliye hattı aracılığıyla buldukları ildeki Vergi Dairesi Başkanlığını veya Defterdarlığı aramaları yeterli olup, beyannameleri adreslerine memur gönderilmek suretiyle alınmaktadır.

Bilgilerinize sunulmuştur.

EKLER:

- Özel Kanunlar uyarınca indirim konusu edilebilecek veya gider yazılabilecek bağışlara ilişkin tablo,
- Menkul sermaye iratları ile menkul kıymet alım satım kazançlarının vergilendirilmesine ilişkin tablo.